

УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ
ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
КОМУНАЛЬНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ЧЕРКАСЬКИЙ
ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ
ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ»

**НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА
У БАЗОВІЙ СЕРЕДНІЙ ОСВІТІ:
МОВНО-ЛІТЕРАТУРНА ОСВІТНЯ
ГАЛУЗЬ**
(цикл предметного навчання)

Фото із сайту: <https://cutt.ly/aZK4mZD>

Черкаси
2024

Затверджено до друку вченою радою КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради». Протокол № 2 від 10 червня 2024 року

АВТОРИ-УПОРЯДНИКИ:

СІЧКАР С.І., завідувач лабораторії суспільно-гуманітарних дисциплін КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»;

АРХИПОВА В.П., методист лабораторії суспільно-гуманітарних дисциплін КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»

РЕЦЕНЗЕНТИ:

ЧЕПУРНА Н.М., ректор КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради», доцент, кандидат педагогічних наук, заслужений працівник освіти України;

ЛІСОВА Н.І., проректор із питань зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу якості освіти КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради», доктор педагогічних наук

Н 72

НУШ у базовій середній освіті: мовно-літературна освітня галузь (цикл предметного навчання). Частина 3 / автори.-уклад. Світлана Січкара, Валентина Архипова. Черкаси, 2024. 105 с.

Посібник містить матеріали, які допоможуть педагогам працювати за новими стандартами в закладах освіти. У ньому докладно й зрозуміло викладено вимоги Нової української школи щодо формування в учнів необхідних компетентностей відповідно до чинного Державного стандарту базової середньої освіти, схарактеризовано сучасні підходи, методи й ресурси, необхідні вчителю для підготовки та ефективного викладання предметів мовно-літературної освітньої галузі.

Для вчителів-предметників закладів освіти.

ЗМІСТ

Передмова	5
Мовно-літературна освіта в рамках Державного стандарту базової середньої освіти	
<i>Світлана СІЧКАР, Валентина АРХИПОВА</i> , методисти лабораторії гуманітарних дисциплін КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»	6
ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ РОБОТИ В МЕТОДИЧНОМУ АРСЕНАЛІ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ	16
(з досвіду роботи вчителів пілотних класів)	
УКРАЇНСЬКА МОВА	
Навчально-методичне забезпечення мовно-літературної освітньої галузі (українська мова) в 7-х пілотних класах Нової української школи	17
<i>Світлана ПАВЛИК, Жанна ШЕВЧЕНКО</i> , учителі української мови і літератури Навчально-виховного комплексу «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3 – колегіум» Смілянської міської ради	
Апробація модельної навчальної програми мовно-літературної галузі «Українська мова. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори Голуб Н.Б., Горошкіна О.М.) у 7-х пілотних класах Нової української школи	21
<i>Юлія ОПАНАСЕНКО</i> , учитель української мови і літератури Золотоніської спеціалізованої школи №2 інформаційних технологій Золотоніської міської ради	
УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА	
Навчально-методичне забезпечення мовно-літературної освітньої галузі (українська література) в 7-х пілотних класах Нової української школи	23
<i>Світлана ПАВЛИК, Жанна ШЕВЧЕНКО</i> , учителі української мови і літератури Навчально-виховного комплексу «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3-колегіум» Смілянської міської ради	
Апробація модельної навчальної програми мовно-літературної галузі «Українська література. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори: Яценко Т.О., Пахаренко В.І., Слизук О.А., Тригуб І.А.) у 7-их пілотних класах Нової української школи	26
<i>Валентина КУРИЛО</i> , учитель української мови і літератури Золотоніської спеціалізованої школи №2 інформаційних технологій Золотоніської міської ради	
Проектна діяльність як інтерактивна форма робота на уроках словесності у 7-х пілотних класах НУШ Золотоніської гімназії ім. С.Д. Скляренка	29
<i>Віта ЩЕПЕТНА</i> , учитель української мови і літератури Золотоніської гімназії ім. С.Д. Скляренка Золотоніської міської ради	
ЗАРУБІЖНА ЛІТЕРАТУРА	
Навчально-методичне забезпечення мовно-літературної освітньої галузі (зарубіжна література) в 7-х пілотних класах Нової української школи	35
<i>Наталія КАЛАШНИК</i> , учитель зарубіжної літератури Навчально-виховного комплексу	

«Загальноосвітня школа I-III ступенів №3 – колегіум» Смілянської міської ради

Апробація модельної навчальної програми «Зарубіжна література. 5–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори Ніколенко О. М., Ісаєва О. О., Клименко Ж. В., Мацевко-Бекерська Л. В., Юлдашева Л. П., Рудніцька Н. П., Туряниця В. Г., Тіхоненко С. О., Вітко М. І., Джангобекова Т. А.) у 7-х пілотних класах Нової української школи 38

Тетяна ТЕРЕЩЕНКО, учитель зарубіжної літератури Золотоніської спеціалізованої школи №2 інформаційних технологій

Діяльнісний підхід у навчанні зарубіжної літератури в 7-х пілотних класах

Світлана БУРЯК, учитель зарубіжної літератури Золотоніської гімназії ім. С.Д. Скляренка Золотоніської міської ради 41

ІНШОМОВНА ОСВІТА УПРОВАДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕМОЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ 44

Incorporating Social and Emotional Learning in English Lessons/activities for social engagement, communication, teamwork, teaching kindness and respect

Тамара БОРОДАЙ, методист лабораторії суспільно-гуманітарних дисциплін КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради» 44

Використання франкомовних автентичних текстів як засіб соціально-емоційного навчання на уроці французької мови

Галина САВИЦЬКА, методист лабораторії суспільно-гуманітарних дисциплін КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради» 51

Соціально-емоційне навчання на уроках англійської мови в 7 класі Нової української школи

Надія ВЕРТИПОРОХ, Майя ЗУСВА, Людмила ЯРМОЛЕНКО, Людмила ЛУК'ЯЩЕНКО, Вікторія ОВЕРЧУК, Оксана АВРАМЕНКО, Єлизавета ЮР'ЄВА, учителі Золотоніської гімназії ім. С.Д. Скляренка Золотоніської міської ради 56

Соціально-емоційне та етичне навчання (руханки, ранкові зустрічі, «розігриви») для учнів 1-7 класів НУШ

Ірина ДАЦЕНКО, Галина КУЗНЄЦОВА, Світлана РУДЕНКО, Світлана СИНЬООКА, Юлія ТРИГУБ, учителі Канівської спеціалізованої школи I-III ступенів №6 з поглибленим вивченням іноземних мов Канівської міської ради 67

ДОДАТКИ 74

ПЕРЕДМОВА

Зміни, що відбуваються в суспільстві, зумовили пошук нових освітніх концепцій, бо сучасні учні потребують не тільки ґрунтовних знань із предметів, а й високого рівня розвитку ключових компетентностей та наскрізних умінь. Сьогодні педагоги повинні формувати в школярів уміння здійснювати вибір, ефективно використовувати різні ресурси для дослідження та вирішення проблем, комунікувати, ухвалювати виважені рішення. Майбутній спеціаліст повинен вміти вчитися упродовж життя, вільно застосовувати новітні технології, працювати в команді, оперативно знаходити необхідну інформацію й використовувати її для з метою прийняття важливих рішень.

Пріоритетним напрямом розвитку освіти стає компетентнісний підхід, який тісно пов'язаний з особистісно орієнтованим та діяльнісним підходами до навчання, оскільки ґрунтується на особистості учня й може бути реалізованим і перевіреном тільки під час виконання учнем певного комплексу дій. Учитель має формувати особистість, адже сучасний випускник школи – це конкурентоспроможна особистість, усебічно освічена, здатна знайти вихід із будь-якої ситуації та зважитися на відповідне рішення.

При цьому важливо також пам'ятати, що наразі учитель не є єдиним джерелом знань, а тому важливо учнів навчити опрацьовувати великі обсяги різноманітної інформації, аналізувати її, визначати головне, адже основне завдання сучасної школи – навчити вчитися. Безперечно, учитель створює умови для самостійного набуття знань учнем, допомагає йому заглибитися в пізнання, але саме учень бере на себе відповідальність за результати власної навчальної діяльності.

Отже, освіта тепер має запит на формування самостійно думаючих, відповідальних, ініціативних і творчих особистостей. Тому найголовнішим у роботі педагога в сучасній школі є запровадження нових підходів у практику викладання, що сприятиме формуванню вмінь учнів застосовувати набуті знання в життєвих ситуаціях. Сучасні вчителі мають усвідомити, що головним є не предмет, що вивчається, а особистість, яку вони формують.

Із огляду на сказане вище, важливою на часі є методична підтримка викладачів предметів кожної освітньої галузі, зокрема і мовно-літературної. Напрацьовані матеріали, запропоновані в посібнику, допоможуть педагогам осмислити нові стандарти освіти, усвідомити вимоги НУШ, опанувати основні засади Державного стандарту, і найголовніше – вибрати ті сучасні методи й ресурси, які сприятимуть ефективному викладанню предметів мовно-літературної освітньої галузі.

Світлана СІЧКАР, Валентина АРХИПОВА,
методисти лабораторії гуманітарних дисциплін
КНЗ «Черкаський обласний інститут
післядипломної освіти педагогічних
працівників Черкаської обласної ради»

МОВНО-ЛІТЕРАТУРНА ОСВІТА В РАМКАХ ДЕРЖАВНОГО СТАНДАРТУ БАЗОВОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Сьогодні в умовах НУШ педагоги продовжують формувати в школярів уміння здійснювати вибір, ефективно використовувати різні ресурси для дослідження проблем, комунікувати, ухвалювати виважені рішення, бо сучасні діти потребують не тільки ґрунтовних знань із предметів, а й високого рівня розвитку компетентностей. Майбутній спеціаліст повинен уміти вчитися упродовж життя, вільно застосовувати новітні технології, працювати в команді, швидко знаходити необхідну інформацію й використовувати її для вирішення важливих проблем. Отже, освіта тепер має запит на самостійних, відповідальних, ініціативних та творчих особистостей. Тому найголовнішим у роботі педагога-словесника є запровадження нових підходів у практику викладання.

Підтримкою реформи Нової української школи стало затвердження Кабінетом Міністрів України Державного стандарту базової середньої освіти (постанова від 30.09.2020 № 898), який втілює ідеї компетентнісного підходу в освіті. Він є важливим документом у тріаді державних стандартів, що мають бути ухвалені у межах реформи загальної середньої освіти.

Починаючи з 2021 року, коли НУШ стартувала в чотирьох пілотних школах області, які до того ж стали учасниками інноваційного освітнього проєкту всеукраїнського рівня «Розроблення і впровадження навчально-методичного стандарту базової середньої освіти», відповідно до законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа», у закладах освіти не лише Черкаської області, а й всієї України було здійснено організацію освітньої діяльності таким чином, аби впроваджувати нові стандарти освіти.

Продовжуючи впровадження концептуальних засад реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа», Державний стандарт базової середньої освіти відкриває можливість вибору та створення власного навчального забезпечення освітнього процесу, що передбачає реалізацію ідеї інтеграції, дослідницький підхід до формування умінь, конструювання знань, а не їх відтворення, організацію пошуку інформації з різних джерел, розвиток критичного мислення, творчості тощо. Таким чином ідеться про створення сучасної шкільної освіти, що відповідає потребам суспільства та забезпечує якісну підготовку учнів до життя в демократичній державі.

Роль учителя у цьому процесі, докорінно змінюючись, залишається дуже важливою. Він має обирати такі методи і прийоми, щоб його учні стали креативними, неповторними, інноваційними, щоб у всіх було велике бажання працювати, а в майбутньому щоб ці діти стали успішними. Педагог мусить допомогти учням повноцінно засвоїти матеріал і не перебирати на себе розв'язання проблем, які з'являються в учнів у разі самостійного

опрацювання теми. Зробити це не так просто, тому що сучасні діти – це нове покоління, яке живе у світі гаджетів, вони гіперактивні, без комплексів, дуже підприємливі, амбітні, прагнуть самостійності, їх не можна примусити щось робити. Вони не люблять довго концентруватися, звикли запам'ятовувати інформацію, якщо вона містить мінімум тексту і насичена символами, що презентують найголовніше з теми. Сучасні діти добре навчаються, якщо розуміють, для чого їм це потрібно і де вони можуть це використати.

Отже, Нова українська школа ставить за мету трансформувати традиційну систему освіти, переорієнтовуючи її з переважно авторитарних підходів на дитиноцентричні, де кожен учень вважається цінною особистістю з унікальними потребами та інтересами. Основні принципи Нової української школи:

- компетентнісний підхід – освіта має бути спрямована на розвиток конкретних компетенцій, які допоможуть учням бути успішними у житті;
- індивідуалізація навчання – урахування індивідуальних особливостей кожного учня для максимально ефективного навчання;
- інтеграція змісту навчання – перехід від ізольованого вивчення предметів до їхньої інтеграції, що дозволяє краще зрозуміти взаємозв'язки між різними сферами знань.

Особлива увага у цій реформі приділяється мовно-літературній освітній галузі, що є фундаментом для формування національної ідентичності та розвитку базових комунікативних навичок.

Новий Державний стандарт базової середньої освіти встановлює чіткі вимоги до мінімального обсягу знань, які мають отримати учні на кожному етапі навчання. У мовно-літературній галузі цей стандарт орієнтований на:

- поглиблене вивчення української мови і літератури: забезпечення усіх учнів необхідними знаннями для повноцінного володіння державною мовою;
- розвиток критичного мислення: навчання учнів аналізувати текст, формувати власні судження та обґрунтовувати свою точку зору;
- формування культурної ідентичності: знайомство з українською та світовою літературою, що сприяє формуванню особистісної та національної свідомості.

Головне завдання мовно-літературної освіти в рамках Нової української школи полягає у формуванні грамотного, критично мислячого і культурно обізнаного громадянина.

Для досягнення цього важливо:

- забезпечення доступу до сучасних освітніх ресурсів: використання інноваційних технологій і методів навчання, що роблять процес більш захоплюючим і ефективним;
- професійний розвиток вчителів: постійне навчання та підвищення кваліфікації педагогів для забезпечення високого рівня навчального процесу.

Реалізація концепції Нової української школи та Державного стандарту базової середньої освіти в мовно-літературній освітній галузі є ключовим кроком у створенні якісної, сучасної та ефективною системи освіти в Україні. Це важливий крок до формування сучасної освітньої системи, яка забезпечує рівний доступ до якісної освіти і сприяє розвитку всебічно розвиненої особистості. Незважаючи на виклики, ця реформа створює основу для формування освічених, свідомих і креативних громадян, здатних впливати на розвиток суспільства і держави.

Державний стандарт є основою для розроблення типових освітніх програм, а також інших освітніх програм згідно з вимогами, передбаченими статтею 11 Закону України “Про

повну загальну середню освіту». Відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти створено Модельні навчальні програми з української мови та літератури, зарубіжної літератури, інтегрованих курсів, які відповідають меті та ідейним засадам цього документа та реалізують очікувані результати навчання, окреслені в ньому.

Спираючись на модельні навчальні програми, заклад освіти може розробляти навчальні програми предметів, інтегрованих курсів, що мають містити опис результатів навчання в обсязі не меншому, ніж визначено Державним стандартом. Формування змісту навчальних предметів, інтегрованих курсів може здійснюватися шляхом упорядкування в логічній послідовності результатів навчання кількох освітніх галузей, однієї освітньої галузі або її окремих складників. Навчальні програми, що розроблені на основі модельних навчальних програм, затверджуються педагогічною радою закладу освіти. Але першочергово освітяни мають вибрати Модельні навчальні програми, що мають гриф МОН України, перелік та короткий огляд змісту яких пропонуємо нижче.

Програми з української мови:

- ✓ «Українська мова. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Голуб Н. Б., Горошкіна О. М.).
- ✓ «Українська мова. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Заболотний О.В., Заболотний В.В., Лавринчук В.П., Плівачук К.В., Попова Т.Д.).

Програми з української та зарубіжної літератури:

- «Українська література. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Заболотний О. В., Слоньовська О. В., Ярмутьська І. В.).
- «Українська література. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Пастушенко Н. М., Чумарна М. І.).
- «Українська література. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Яценко Т. О., Пахаренко В. І., Слижук О. А., Тригуб І. А.).
- «Зарубіжна література. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Ніколенко О., Ісаєва О., Клименко Ж., Мацевко-Бекерська Л., Юлдашева Л., Рудніцька Н., Туряниця В, Тіхоненко С., Вітко М., Джангобекова Т.).
- «Зарубіжна література. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Волощук Є. В., Слободянюк О. М.).
- «Зарубіжна література. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Снегірєва В.В., Бушакова О.В., Горобченко І.В., Каєнко О.В.)

Інтегровані курси:

- «Інтегрований мовно-літературний курс (українська мова, українська та зарубіжні літератури). 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори Старагіна І. П., Новосьолова В. І., Терещенко В. М., Романенко Ю. О., Блажко М. Б., Ткач П. Б., Панченков А. О.).
- «Інтегрований курс літератур (української та зарубіжної). 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Яценко Т. О., Пахаренко В. І., Тригуб І. А., Слижук О. А., Молодик К. Ю.).

• «Інтегрований курс літератур (української та зарубіжної). 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Ніколенко О.М., Мацевко-Бекерська Л.В., Качак Т.Б., Богосвятська А.-М.І., Рудніцька Н.П., Туряниця В.Г.).

Далі подаємо коротку характеристику особливостей кожної програми.

Модельна навчальна програма «Українська мова. 7–9 класи» (автори Голуб Н. Б., Горошкіна О. М.) рекомендована Міністерством освіти і науки України (наказ №883 від 24.07.2023) та побудована на засадах компетентнісного, особистісно орієнтованого та діяльнісного підходів до навчання української мови.

Важливим завданням у навчанні української мови сьогодні є вихід за межі академічності курсу, тобто формування різнобічного уявлення школярів про мову, усвідомлення, що мова не лише складна система, але и живий організм, багатовіковий носій мудрості, маркер кордонів нашої держави, хранителька унікальної української культури, надійний інструмент пізнання й порозуміння, ефективний засіб самовираження, джерело естетичної насолоди. Її лексичні й фразеологічні злитки фіксують норми і правила гармонійного спілкування, активне послуговування мовою гарантує розквіт держави і збереження її кордонів.

Програма реалізує важливі цілі:

- формування сприятливого для учнів мовного середовища в родині, у школі, в суспільстві;
- зміна системи ставлень (учня до себе як суб'єкта шкільної мовної освіти; учня і вчителя до української мови; учителя до учня як повноправного суб'єкта освітнього процесу);
- перегляд показників навчальних досягнень учнів;
- формування стійких зовнішніх і внутрішніх мотивацій;
- упровадження особистісно й компетентісно орієнтованих методик;
- видання якісної навчальної й методичної продукції.

Отже, програма покликана змінити ставлення до мови як суспільного явища і шкільного предмета, виховати нове покоління компетентних носіїв мови зі сформованим мовним чуттям, мовними смаками і мовною стійкістю.

Модельна навчальна програма «Українська мова. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Заболотний О. В., Заболотний В. В., Лавринчук В. П., Плівачук К. В., Попова Т. Д.) рекомендована Міністерством освіти і науки України (наказ №883 від 24.07.2023) та орієнтує педагога на компетентісне навчання української мови та формування визначених Державним стандартом наскрізних умінь: читання з розумінням, висловлення власної думки усно й письмово, критичне та системне мислення, творча діяльність, ініціативність, здатність логічно обґрунтувати позицію, конструктивне керування емоціями, оцінювання ризиків, прийняття рішень, розв'язання проблем. Основою формування ключових компетентностей є особистісні якості, індивідуальний, соціальний, культурний і навчальний досвід учнів, їхні потреби та інтереси, які мотивують до активного навчання; знання, уміння та ставлення, що формуються в освітньому, соціокультурному та інформаційному середовищі.

Значимими у формуванні особистості є цінності як важливі орієнтири в житті кожної людини. Тому сформульовані в кожному модулі ціннісні орієнтири мають на меті допомогти вибрати тематику творчих робіт і дидактичного матеріалу, урізноманітнити й структурувати

навчальну діяльність, сформувати в учнів компетентності, необхідні для успішної самореалізації в суспільстві.

Програма створює умови для активізації освітньої діяльності, що передбачає збагачення змісту навчального матеріалу емоційною, особистісно значущою інформацією, упровадження особистісно орієнтованого спілкування, утвердження людської гідності, використання діалогу як основної форми навчального спілкування, створення на уроках позитивної емоційної атмосфери, гнучкість форм організації різних видів діяльності. А сучасні педагогічні технології забезпечать індивідуалізацію та диференціацію навчання.

Модельна навчальна програма «Українська література. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Заболотний О. В., Слоньовська О. В., Ярмульська І. В.) рекомендована Міністерством освіти і науки України (наказ №1466 від 01.12.2023), базується на цінностях Нової української школи, укладена відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898.

Метою навчання української літератури є формування, розвиток національно свідомих, компетентних читачів і читачок із гуманістичним світоглядом, які знайомляться з художніми й інформаційними текстами для національного, духовного й культурного збагачення, для формування ціннісних орієнтирів й нового емоційно-чуттєвого досвіду. Учні та учениці беруть участь у різних комунікативних ситуаціях і взаємодіють на основі прочитаних текстів.

Програма реалізує основні завдання вивчення української літератури в школі:

- розвинути стійку потребу читати надбання класичної та сучасної української літератури, здатність осмислено сприймати прочитане, уміння критично оцінювати, інтерпретувати літературні твори й висловлювати про них свою думку;
- сформувати почуття патріотизму та розуміння того, що українська література – частина світового літературного надбання, уписана в європейський контекст (на рівні вираження гуманістичних ідеалів, прагнення народу до свободи, суверенності кожної особистості, а також на рівні визначних естетичних досягнень тощо);
- навчити сприймати літературу як мистецтво слова, ставитися до неї як до національного надбання, розуміти культурну цінність творів іншого часу, толерантно ставитися до «інакшості», до відмінного від власного погляду;
- навчити використовувати духовний потенціал української літератури для національного та культурного самовираження, творчої самореалізації, для вирішення життєвих ситуацій;
- збагатити духовний світ підлітків через естетичне сприйняття творів художньої літератури;
- активізувати / реалізувати творчу уяву, креативне мислення, естетичний смак, комунікативні вміння;
- сформувати в підлітків потребу вести уявний діалог із творами словесного мистецтва, необхідність у рефлексії над думками й почуттями;
- сприяти залученню підлітків до лідерства в організації колективних справ, активній участі в житті громади з опорою на критичне й аналітичне мислення, емоційний інтелект, на здобуті літературні знання й набуті комунікативні вміння;
- розширити кругозір і збагатити словниковий запас підлітків.

У програмі запропоновано твори таких жанрових різновидів, як поезія в прозі, лірична проза, документалістика, фентезі, пригодницький детектив, оскільки традиційне для навчальних програм коло читання розширено.

Модельна навчальна програма «Українська література. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Пастушенко Н. М., Чумарна М. І.) рекомендована Міністерством освіти і науки України (наказ №1575 від 27.12.2023) є логічним продовженням авторської програми з української літератури для 5-6 класів, базується на цінностях Нової української школи та орієнтується на ідеал її випускників: освічених українців, всебічно розвинених, відповідальних громадян і патріотів, здатних до ризику та інновацій. Програмою передбачено, що сприймання літературного твору розвиває комунікативні та творчі уміння, створює умови для осмислення своєї діяльності, поведінки, цінностей.

Навчання літератури у 7-9 класах спрямоване на удосконалення та розвиток умінь сприймати, аналізувати, інтерпретувати, критично оцінювати інформацію в художніх текстах різних жанрів та використовувати інформацію для збагачення власного досвіду і духовного розвитку; висловлювати власні думки, почуття, ставлення та ідеї, взаємодіяти з іншими особами в усній і письмовій формі, зокрема інтерпретуючи фольклорні тексти, тексти класичної та сучасної художньої літератури; взаємодіяти з іншими особами в цифровому просторі, дотримуватися норм літературної мови; сприймати і використовувати інформацію для досягнення життєвих цілей у різних комунікативних ситуаціях; використовувати знання з літератури для власної творчості.

Важливими для реалізації запропонованої програми є такі методичні принципи:

- комунікативно-діяльнісного навчання;
- діалогічності (автор – читач);
- вивчення літератури як мистецтва слова;
- міжпредметних та міжгалузевих зав'язків.

Основним шляхом реалізації програми є створення відповідних дидактичних ситуацій, які дозволять учням/ученицям висловлювати враження про прочитане, зіставляти зміст із власним досвідом, осмислювати й актуалізувати цінності, пізнавати специфіку текстів різних жанрів, використовуючи відповідний поняттєвий апарат. Саме крізь призму особистого досвіду учень/учениця пропускатиме ідейно-тематичний зміст твору, виділятиме й досліджуватиме проблеми.

У програмі раціонально поєднано літературну традицію з текстами сучасної молодіжної літератури. Основні чинники щодо відбору художніх текстів: пізнавальний, виховний і ціннісний потенціал твору, відповідність форми і змісту віковим інтересам та інтелектуальним можливостям учнів, відповідність змісту творів меті та завданням вивчення літератури, жанрова різноманітність творів, їхня багатогранність у відображенні життя.

Модельна навчальна програма «Українська література. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Яценко Т. О., Пахаренко В. І., Слижук О. А., Тригуб І. А.) рекомендована Міністерством освіти і науки України (наказ №883 від 24.07.2023), укладена відповідно до норм Закону України «Про повну загальну середню освіту» (2020р.), вимог Державного стандарту базової середньої освіти (2020р.) та Типової освітньої програми

(2021р.), а відтак передбачає базовий предметний цикл навчання української літератури в закладах загальної середньої освіти.

Зміст і структуру програми розроблено з дотриманням дидактичних принципів наступності та перспективності в шкільному навчанні, відповідно до вікових особливостей, пізнавальних можливостей підлітків, а також із поступовим ускладненням навчального матеріалу, що сприятиме послідовному набуттю глибоких предметних знань і розвитку читацької та ключових компетентностей учнів/учениць 7–9 класів.

Курс української літератури для 7–9 класів як невід’ємний компонент у системі сучасної шкільної літературної освіти спрямований на вироблення в учнів усталеної потреби читання високохудожніх надбань класичної і сучасної української літератури, формування здатності до осмисленого сприйняття зображеного у художніх творах, уміння висловлювати власну критичну думку про прочитане та застосовувати здобуті предметні знання й уміння для практичного розв’язання проблем. З огляду на це програма реалізує завдання навчання української літератури в 7–9 класах:

- ознайомлення учнів із високохудожніми творами класичної та сучасної української літератури різних родів, жанрів, мистецьких напрямів і течій; розвиток художнього сприймання навколишнього світу;
- формування вмінь аналізувати та інтерпретувати художні твори з урахуванням їх жанрової специфіки, історичного, соціокультурного, мистецького контексту та світоглядної позиції письменника;
- оволодіння теоретико-літературними поняттями для цілісного осмислення художніх творів;
- поглиблення вмінь самостійної дослідницької діяльності;
- розвиток творчих здібностей, усного й писемного мовлення;
- удосконалення навичок виразного читання;
- збагачення емоційно-чуттєвого досвіду та естетичних смаків;
- підвищення рівня загальної культури учнів.

Критеріями добору художніх творів, що репрезентують означені історико-культурні періоди, є їх відповідність віковим особливостям естетичного сприйняття старшими підлітками для формування в них загального уявлення про літературний процес в Україні ХХ–ХХІ століття.

Модельна навчальна програма «Зарубіжна література. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Ніколенко О., Ісаєва О., Клименко Ж., Мацевко-Бекерська Л., Юлдашева Л., Рудніцька Н., Турянця В, Тіхоненко С., Вітко М., Жангобекова Т.) рекомендована Міністерством освіти і науки України (наказ №1226 від 10.10.2023) та передбачає вивчення зарубіжної літератури, що спрямоване не лише на набуття знань про доробок письменників, окремі художні твори, літературні епохи, жанри та стилі, а передовсім покликане залучити учнів до процесу суб’єктивізації знань, пізнання довколишнього світу і самопізнання в процесі навчання, народження у свідомості школярів «власного тексту» культури, збагаченого особистісним «Я», що сприятиме розширенню емоційно-чуттєвого досвіду учнів, формуванню їхніх ціннісних орієнтацій і ставлень, залученню їх до міжкультурного діалогу через здобутки світового красного письменства.

Результатом вивчення зарубіжної літератури в основній школі має стати не сума розпорошеної інформації, а сформована здатність учнів комплексно використовувати набуті знання, уміння, навички в різноманітних життєвих ситуаціях і в процесі соціальної адаптації до умов сучасного мультикультурного і різнополярного суспільства.

Завдання вивчення зарубіжної літератури в 7-9 класах:

- сформувати в учнів стійкий інтерес до художньої літератури, усвідомлене дбайливе ставлення до світової художньої літератури як духовної скарбниці людства, стійкі моральні якості та громадянську позицію з допомогою творів класичної та сучасної художньої літератури, а також основні уявлення про найбільш репрезентативні для національних літератур світу здобутки художньої літератури, провідні епохи, жанри, напрями класичної літератури та яскраві явища сучасної художньої літератури, вміння розрізняти твори різних родів і жанрів у їхній специфіці та художній вартості;
- розвивати вміння сприймати, аналізувати й інтерпретувати художні тексти та медіатексти із застосуванням основних теоретичних понять, виокремлювати основні компоненти змісту й форми в художньому творі, встановлювати між ними зв'язки, визначати їхні функції, досліджувати літературні та мовні явища в художньому тексті та медіатексті, шукати потрібну інформацію, її критично оцінювати, творчо опрацьовувати та використовувати для досягнення власних цілей, навички взаємодіяти (усно і письмово) в різних комунікативних ситуаціях, творчо самовиражатися у різних видах діяльності, зокрема в цифровому середовищі із дотриманням правил безпеки та академічної доброчесності.

Модельна навчальна програма із зарубіжної літератури для 5-9 класів відповідає сучасним запитам української молоді й забезпечує формування засобами мистецтва слова позитивного мислення, креативності, комунікативних умінь і соціокультурної адаптації учнів до суспільства XXI століття.

Модельна навчальна програма «Зарубіжна література. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Волощук Є. В., Слободянюк О. М.) рекомендована Міністерством освіти і науки України (наказ №1001 від 16.08.2023), є складовою частиною типової освітньої програми для 5–9 класів закладів загальної середньої освіти (затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 19 лютого 2021 р. № 235), розроблена відповідно до Закону України «Про освіту» (2017 р.), Закону України «Про повну загальну середню освіту» (2020 р.), Державного стандарту базової середньої освіти (затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. №898).

Концептуальним стрижнем програми із зарубіжної літератури в 7 класі є досвід художнього відтворення та осмислення історичних подій у різних жанрах та національних літературах. Водночас до програми для 7 класу включено розділ, що акцентує увагу на фантастичних світах і перетворенні реальності на фантастичну дійсність. Програма для 8 класу сфокусована на пізнавальному потенціалі аспектів (у широкому сенсі) художньої літератури, за допомогою якого людина пізнає зовнішню реальність, власний внутрішній світ, почуття, думки та вчинки інших людей, а також замислюється над питаннями сенсу та моральних цінностей людського буття. Спираючись на попередній досвід викладання зарубіжної літератури, автори подають у програмі 9 класу мікромодель історії світової літератури від давнини до сьогодення, що надає можливість учням ознайомитися з визначними літературними явищами різних епох і скласти уявлення про художню літературу

в контексті її порівняння з іншими видами мистецтв, а також поглибити раніше набуті знання про оригінал та його переклади, завдяки яким іншомовні твори інтегруються в поле української культури. Відтак у 7–9 класах жанрово-тематичний принцип доповнюється історико-літературним принципом, розширюється коло теоретико-літературних понять, учні заохочуються до творчого опрацювання художніх текстів та роздумів щодо їхнього сенсу. Спільним для програми обох циклів є настанова на те, що читання має приносити школярам насолоду, вчити їх мислити, визначати й використовувати в практичній життєвій діяльності базові моральні та культурні цінності, прищеплювати їм толерантність до представників інших культур, розширювати їхній світогляд.

Програма спрямована на те, аби поєднати наявний досвід шкільного викладання зарубіжної літератури з концептуальними засадами та стратегіями Нової української школи, а вироблений вітчизняною методикою інструментарій – із сучасними європейськими підходами. Максимально розвантажуючи інваріантний перелік творів, вона водночас пропонує широкі можливості для його доповнення й збагачення тими творами, які вчителі та автори підручників обирають на основі рекомендованих творів або самостійно. Відтак програма становить собою документ, відкритий для подальших трансформацій, професійного діалогу та активної співтворчості усіх користувачів.

Модельна навчальна програма «Зарубіжна література. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Снегірєва В.В., Бушакова О.В., Горобченко І.В., Каєнко О.В.) рекомендована Міністерством освіти і науки України (наказ № 883 від 24.07.2023), розроблена відповідно до Закону України «Про освіту» (2017р.), Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. №898 і реалізує засадничі освітні принципи цих державних документів. Вона продовжує модельну програму «Зарубіжна література. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Богданець-Білоskalенко Н. І., Снегірєва В. В., Фідкевич О. Л.) (2021р.).

Програма реалізує важливі завдання вивчення зарубіжної літератури в школі:

- формування ставлення до літератури як до однієї з основних цінностей народу і людства;
- формування та розвиток уявлень про літературний твір як художній світ, як особливий спосіб пізнання життя;
- розвиток здатності сприймати, аналізувати, критично оцінювати та інтерпретувати художні тексти, усвідомлювати картину світу, відображену в мистецьких творах, на рівні не тільки емоційного сприйняття, а й інтелектуального осмислення;
- засвоєння комунікативно-естетичних можливостей української мови на основі вивчення визначних творів зарубіжної літератури в кращих українських перекладах;
- розвиток через читання і вивчення класичної та сучасної зарубіжної літератури національно-культурної ідентичності учнів, формування їх громадянської позиції, уміння сприймати рідну культуру в контексті світової;
- виховання у читача культури формулювання власної думки, здатності аргументувати її та оформляти в усних та письмових висловлюваннях різних жанрів, брати участь в діалогах, дискусіях, грамотно й відповідально комунікувати українською;

- виховання культури розуміння чужої позиції, толерантного ставлення до цінностей інших людей, культури інших епох і народів, розвиток здатності розуміти тексти й медіатексти, що відбивають різні етнокультурні традиції;
- виховання компетентного читача, слухача й комуніканта зі сформованим естетичним смаком;
- усвідомлення значущості читання зарубіжної літератури для власного розвитку та самоосвіти;
- опанування загальнонавчальних умінь (формулювання мети діяльності, її планування, здійснення бібліографічного пошуку, вміння знаходити й обробляти необхідну інформацію з різних джерел, включаючи цифрові, працювати в складі колективу тощо).

Об'єктом навчання на уроках зарубіжної літератури є художній твір у його жанрово-родовій та історико-культурній специфіці. Осмислення твору відбувається в процесі системної діяльності школярів, як організованої вчителем, так і самостійної, спрямованої на розвиток навичок культури слухання, читання (вголос, мовчки, за ролями, аналітичного, вибіркового, коментованого тощо), спілкування, творчого й академічного письма.

Змістовий компонент курсу «Зарубіжна література» в 7-9 класах дібрано з урахуванням вікової психології підлітків, їхніх читацьких інтересів і особливостей сприйняття художнього тексту та структуровано на основі жанрового (7 клас), поєднання історико-хронологічного та проблемно-тематичного принципів (8-9 кл.).

Програмою значно оновлено традиційне для цього віку коло читання. Пропонуються твори, які спонукають дітей до розвитку емпатії, формують оптимістичний світогляд, уважне і дбайливе ставлення до природи, людей із обмеженими можливостями, навчають гуманності й милосердя. Зокрема фантастична і фентезійна література допомагає у несподіваному ракурсі представити сучасні проблеми людства і спробувати відшукати шляхи їх вирішення.

Сучасна література має на меті ознайомити учнів із кращими зразками мистецтва слова зарубіжних письменників ХХ – початку ХХІ століття, розвинути важливі життєві компетенції, сформувати творчі навички, необхідні для успішного самовираження. Запропоновані для вивчення твори сучасної літератури знайомлять школярів із новими жанрами (антиробінзонада, антиутопія, епістолярний роман тощо), які у своїй основі продовжують і розвивають традиції класичної літератури. Принципи, на які спирається фентезі і наукова фантастика (інтертекстуальність, оживлення, відновлення та переосмислення міфічних архетипів), допомагають здобувачам освіти сконструювати картину світу, яка служить полем для розв'язання питань, актуальних як на рівні окремої особистості, так і на рівні соціуму.

**ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ РОБОТИ В МЕТОДИЧНОМУ
АРСЕНАЛІ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ
МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ**
(з досвіду роботи вчителів пілотних класів)

УКРАЇНСЬКА МОВА

Світлана ПАВЛИК, Жанна ШЕВЧЕНКО,
учителі української мови та літератури
Навчально-виховного комплексу
«Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3 –
колегіум» Смілянської міської ради

**Навчально-методичне забезпечення мовно-літературної освітньої галузі
(українська мова) в 7-х пілотних класах Нової української школи**

На базі Навчально-виховного комплексу «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3-колегіум» Смілянської міської ради вивчення предметів мовно-літературної освітньої галузі здійснюється відповідно до навчального плану, у якому передбачено таку кількість годин: українська мова – 3 години, українська література – 2 години, зарубіжна література – 1,5 години.

У закладі освіти здійснено апробацію навчального посібника «Українська мова. 7 клас» (авт. Заболотний О.В., Заболотний В.В.), який створено на основі модельної навчальної програми «Українська мова. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори: Заболотний О. В., Заболотний В. В., Лавринчук В. П., Плівачук К. В., Попова Т. Д.)

Модельна програма визначає мету, завдання, принципи, очікувані результати навчання учнів / учениць, зміст навчального предмета та види навчальної діяльності.

У контексті сучасних освітніх пріоритетів мета навчання української мови – формування компетентного мовця, національно свідомої, духовно багатой мовної особистості. З метою реалізації мети і завдань програми змістовий компонент містить логічно завершені тематичні модулі, послідовність яких за потреби можна змінювати. Ураховуючи визначені в кожному модулі ціннісні орієнтири, учитель може визначати тематику творчих робіт і дидактичного матеріалу, урізноманітнювати й структурувати навчальну діяльність, щоб сформувати в учнів / учениць компетентності, необхідні для успішної самореалізації в суспільстві. Важливим у контексті сьогодення є формування громадянськості, патріотизму за допомогою різних видів навчальної діяльності, актуальних та доцільних методів і прийомів.

Підручник «Українська мова. 7 клас» (авт. О. Заболотний та ін.), який було вибрано для апробації, доступно і чітко демонструє теоретичний матеріал, містить вправи і завдання підвищеної складності, для розвитку мовлення, з елементами дослідження тощо. Цікавими та ефективними для роботи з учнями є рубрики підручника: «Ситуація», «Поспілкуйтеся», «Зверніть увагу», «Коло думок» «Розрізняймо!», «Культура мовлення», «Попрацюйте в парах». Особливою є рубрика «Проект». Діти об'єднуються в групи та виконують одне із запропонованих завдань, потім презентують його.

Для ефективності формування навичок і вмінь велике значення має формування знань та вмінь. На це впливає оформлення підручника, його змістове наповнення. Правила, наукові статті виділені кольором, подаються переважно у вигляді таблиць, що сприяє кращому запам'ятовуванню необхідної інформації.

Для реалізації компетентнісного підходу у навчанні застосовувались традиційні та інноваційні технології організації навчальної діяльності. На уроках української мови було використано різноманітні інтерактивні стратегії, в основі яких лежить дидактична гра. У ході інтелектуальної гри формуються елементарні операції розумової діяльності: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, виділення суттєвого. Такі завдання використовуються на різних етапах уроку для активізації пізнавальної діяльності учнів, відпрацювання засвоєних знань, зняття напруження і підвищення продуктивності роботи. На уроках української мови ігрові завдання дають змогу створювати ситуацію успіху, атмосферу пізнання, пошуку, зацікавленості. Важливого значення набуває лінгвістична гра.

Лінгвістична гра належить до найбільш активних і ефективних форм здобуття знань, адже вона забарвлює в яскраві тони емоційне тло уроку, дає змогу раціонально використовувати час, створює стабільну ситуацію успіху і водночас щонайповніше забезпечує мовний розвиток учня. Порівняно з іншими формами навчання й виховання, перевага гри полягає в тому, що вона досягає своєї мети непомітно для учня, використовуючи здатність дітей мимовільно запам'ятовувати. Окрім того, у процесі ігор формуються не тільки знання та вміння, а й такі якості особистості, як самостійність, організованість, дисциплінованість, цілеспрямованість, наполегливість, творча активність тощо.

Цікавими та ефективними є такі лінгвістичні ігри: кросворд, вікторини, аукціон, мовний конкурс, лінгвістичні загадки, лінгвістичні задачі, «Сходи», «Перехрестя», ребус, «Ти – редактор», «Спіймай помилку», «Вірю – не вірю», «Мовна дуель», «Останнє слово – за тобою», «Хто швидше», «Лінгвоестафета», «Ти – учитель», «Втрачена інформація», «Допиши прислів'я», «Четверте зайве», рольову гру «Плюс-мінус», ігри зі словами: «Відгадай слово», «Віднови прислів'я», «Чарівна скриня», «Так – Ні».

Під час опрацювання блоку інформації або при узагальненні та повторенні вивченого часто застосовується метод «Навчаючи – вчусь». Для актуалізації опорних знань з теми, яка вивчалася, використовується навчальна гра «Мовна дуель». Наприклад, під час вивчення теми «Дієприкметник» учень сам обирає собі суперника зі словами: «Я викликаю на двобій...». Потім діти по черзі ставлять одне одному запитання. Перемагає в змаганні той, хто правильно відповість на всі запитання. На етапі засвоєння вивченого про дієприкметник та дієприслівник вчителі пропонують дітям гру «Мовний футбол». Комусь із учнів кидається м'яч та промовляється слово – дієслово, а учень/учениця має його «зловити» і утворити дієприкметник та дієприслівник, обґрунтувавши свій вибір: побудувати – побудований, побудувавши; позеленіти – позеленілий, позеленівши. Під час проведення Конкурсу «Мовний аукціон» пропонувалося слово, до якого треба дібрати синоніми. Переможе той, хто назве останнє слово. У грі «Скарбничка мудрих думок» учням потрібно дописати прислів'я, пригадавши пропущені дієслівні форми. Лінгвістичний експеримент передбачає заміну в тексті дієслів минулого часу на форму теперішнього часу тощо. «Коло думок» – це обмін думками з метою пошуку відповіді на проблемні запитання. Учні висловлюють свої припущення, намагаються їх науково обґрунтувати. Знайдену правильну відповідь обов'язково озвучують як висновок своїх міркувань або записують у зошити як висновок

пошуку. Гра-змагання має на меті перевірити, хто з учнів за п'ять хвилин напише якомога більше прикладів до вивченої теми. Наприклад, вони можуть підібрати слова для словникового диктанту з теми «Написання прислівників». Така гра може проходити як у групах, так і в парах. Для виявлення лідера можна запропонувати кільком учням почергово провести такий диктант у класі.

Особливо учням подобається брати участь в челенджах, оскільки це задовольняє їхнє бажання бути публічними та покращити самооцінку. Крім того, такі «естафети» сприяють виробленню дофаміну (гормону радості), а його учасники намагаються не демонструвати «свою слабкість», відмовившись. Так під час вивчення теми «Дієслово» діти добирали різні дієслівні форми на запропоновану тематику (патріотичні дієслова в неозначеній формі, явища природи – безособові дієслова, дієслова наказового способу тощо) та створювали ланцюжки або абетку колоритних дієслів.

Для забезпечення індивідуалізації навчання впроваджуються сучасні педагогічні технології – навчання в співпраці, проєктна діяльність, використання інформаційних технологій тощо.

Умовою успішного навчання дітей є мотивація їхньої навчально-пізнавальної діяльності, яка спонукає школярів виявляти розумову активність, робить процес навчання глибшим, усвідомленим, привабливим. Мотивація сприяє тому, що в учнів з'являється навчальна ініціатива й любов до предмета, спонукає їх діяти з максимальною енергією в різних навчальних ситуаціях. Виконуючи вправу «Мотиваційний браслет» при вивченні теми «Неозначена форма дієслова», учні склали девіз власної діяльності. Кожен із них відповідно до своїх внутрішніх переконань створював гасла для мотиваційного браслета. Пропонуємо для прикладу найоригінальніші учнівські девізи:

1. Будеш міркувати й працювати – зможеш швидко перемагати.
2. Хочеш гарні бали мати – не забудь попрацювати.
3. Хочеш гарно жити – вчись «шпори» робити.
4. Будеш менше спати – зможеш більше прочитати.

Вимогою Концепції нової української школи, Державного стандарту базової середньої освіти є формування інформаційно-комунікаційної компетентності, що передбачає впевнене, критичне і відповідальне використання цифрових технологій для власного розвитку і спілкування; здатність безпечно застосовувати інформаційно-комунікаційні засоби в навчанні та інших життєвих ситуаціях, дотримуючись принципів академічної доброчесності. Цьому сприяє також упровадження медіаосвіти в Україні, тому необхідно сприяти становленню медіаімунітету особистості, виробленню здатності до медіаторчості. На уроках української мови учні виконують різноманітні завдання, наприклад, щодо визначення й обґрунтування надійності джерела інформації, розрізнення фактів та фейкової інформації, уміння шукати додаткову інформацію, аналізувати її під час роботи з текстом та критично оцінювати. Цікавими для дітей є завдання на створення інфографіки, мемів, коміксів, хмар слів, постерів, ментальних карт. Наприклад, комікси використовуються на будь-якому етапі уроку, адже вони навчають візуалізувати складні історії та концепції через зображення та діалоги. Традиційну роботу з коміксами можливо урізноманітнювати дослідницько-пошуковими завданнями:

- ▶ відтворити ланцюжок подій;
- ▶ знайти, чого не вистачає;
- ▶ домалювати відсутні деталі;

- намалювати продовження історії.

У вигаданих історіях для висвітлення сюжету обов'язково мають бути використані певні слова чи сполуки слів, наприклад, дієслова, прислівники, складні прийменники, фразеологізми, слова-«мандрівники» тощо.

На основі коміксів учні створювали інтерактивні ігри, виконували завдання в групах і парах. Наприклад: роздруковували комікс, а потім розрізали зображення, щоб потім розставити його частини у правильній послідовності. Або ж треба було створити комікси з пропущеними словами, які потім учасники змагання мають відновити.

Цікавою та ефективною на уроках української мови є форма візуалізації навчального контенту – хмари слів. За допомогою цього прийому діти запам'ятовують винятки з правил, пишуть словникові, вибірккові диктанти; визначають тему уроку тощо. Також було створено серію вправ на патріотичну тематику із використанням хмар слів, які стануть у пригоді вчителю на уроках української мови в 7 класі (див. Додаток 1).

Підручник виконує дослідницьку функцію, спонукає учнів до самостійного розв'язання проблем, пошуку підведення до самостійного дослідження, забезпечуючи можливість здобуття певного рівня методологічного знання з навчального предмета, розвиваючи в учнів креативність та критичність мислення через пошук більш раціональних шляхів розв'язання проблемних навчальних ситуацій, формуючи здатність генерувати ідеї, знаходити альтернативні шляхи вирішення проблеми. На уроках української мови учні повинні засвоїти не лише певну суму лінгвістичних знань, а й навчитися використовувати мову як засіб спілкування, самовираження особистості, щоб уміти вільно висловлювати свою думку. Це завдання можна виконати лише тоді, коли учень стане активним учасником того, що відбувається на уроці. Тому використані нестандартні завдання пошуково-дослідницького й пошуково-творчого характеру допомогли ввести проблемність у процес пізнання, поставити учнів у ситуацію активної пошукової діяльності, що сприяє розвитку вміння мислити, спостерігати, аналізувати, робити висновки.

Мотиваційною основою пошуково-дослідницької діяльності учнів є потреба в нових враженнях і знаннях, набуття нового досвіду. Цьому сприяють такі запропоновані вправи, наприклад, «Фразеологічний лабіринт на полі бою», коли учні мали допомогти воїнам ЗСУ, правильно пояснивши фразеологізм, уявний діалог з головнокомандувачем ЗСУ «Крокуємо до перемоги» з використанням фразеологізмів із дієсловами або вправа «Абетка кулінарних дієслів», коли треба визначити твірне слово чи основу.

Українська мова напрочуд образна й експресивна, адже в ній чимало слів у переносному значенні. Серед них цікавими є метафоричні дієслова, утворені від іменників — назв рослин або рослинних страв, наїдків, продуктів. Більшість із цих дієслів — власне українські. Вони дають влучну, коли іронічну, а коли й дошкульну оцінку людських вчинків.

Проект «Патріотичний колаж»

Розгляньте благодійну замальовку.

Чому, на вашу думку, митець використав образ пса Патрона?

Створіть патріотичний колаж із гаслами на підтримку ЗСУ.

Які образи та вислови використаєте ви і чому?

Назвіть використані самостійні та службові

частини мови.

Замальовка житомирського художника Юрія Камишного. На створення образу пса Патрона його надихнули останні події, які відбуваються в Україні.

На сучасному етапі розвитку школи особливого значення набуває ефективне використання на уроці як традиційних, так і нових методів роботи з учнями, зокрема ситуативні завдання та вправи, розв'язання яких потребує творчого підходу (див. Додаток 1).

Юлія ОПАНАСЕНКО, учитель української мови та літератури Золотоніської спеціалізованої школи №2 інформаційних технологій Золотоніської міської ради

Апробація модельної навчальної програми мовно-літературної галузі «Українська мова. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори Голуб Н.Б., Горошкіна О.М.) у 7-х пілотних класах Нової української школи

Мета навчання української мови – розвиток особистості здобувача освіти засобами предмета, а саме:

- пізнання мови як цілісної системи, що забезпечує розвиток людини (мислення, пізнання світу, комунікацію, самовираження й самовдосконалення, емоційний світ тощо) і функціонування суспільства;
- формування компетентного мовця, носія духовності, культури й традицій українського народу.

Відповідно до мети поставлено такі завдання:

- виховання ціннісного ставлення до української мови як державної;
- розкриття потенційних можливостей мови для життя й діяльності людини, суспільства;
- виховання потреби пізнавати мовне розмаїття (фонетичне, лексичне, фразеологічне, граматичне) й активно користуватися ним, удосконалювати культуру усного й писемного мовлення;
- формування мовної стійкості, мовного чуття, мовного смаку, усвідомлення естетичної й культурної цінності мови;
- засвоєння знань, формування вмінь і навичок, необхідних для комфортного входження в соціум і самореалізації, набуття суб'єктного досвіду застосування їх.

Під час вивчення кожної теми програмою передбачено чотири обов'язкові види навчальної діяльності:

- організаційна діяльність;
- пізнавальна діяльність;
- мовленнєва діяльність;
- текстова діяльність.

На уроках української мови перевага надається таким формам навчальної роботи: індивідуальна, фронтально-колективна, групова, робота в парах.

Варто зауважити, що вибір форм та методів роботи залежить від теми та типу уроку, матеріально-технічного оснащення кабінету, в якому проводиться урок, особливостей навчання – очно чи дистанційно тощо.

Найчастіше вживаними є такі методи та прийоми: «Акцентуаційна хвилинка», «Словниковий диктант», «Розподільний диктант», «Творче конструювання», «Проблемне запитання», «Шість цеглинок Lego», «Шість цеглинок 2.0», «Слово дня», «Правда чи фейк», «Ти – редактор», «Фразеологічний експрес», «Мікрофон», «Метод ПРЕС», «Кола Вена»,

«Займи позицію», «Кластер», «Мозковий штурм», «Провокативні запитання», «Речення з відкритим кінцем», «Мовний проєкт», «Спільний пошук», «Есе», «Тестування», «Хмари слів», інтерактивні вправи тощо. Під час дистанційного навчання актуальними, крім усього вищевказаного, є онлайн-сервіси, зокрема й онлайн-тести та робота з онлайн-дошками типу Padlet чи Genially.

Оцінювання ґрунтується на позитивному принципі, що передусім передбачає врахування рівня досягнень учня. Вимоги до обов'язкових результатів навчання визначаються з урахуванням компетентнісного підходу до навчання, в основу якого покладено ключові компетентності.

Основними видами оцінювання результатів навчання учнів, що застосовуються в закладі, є формувальне, поточне та підсумкове: тематичне, семестрове, річне.

Оцінювання навчальних досягнень учнів 7 класу в 2023-2024 н.р. здійснювалося за 12-бальною шкалою. Відповідно до ступеня оволодіння знаннями і способами діяльності виокремлюються чотири рівні навчальних досягнень учнів:

- перший рівень – початковий (1-3 бали): відповідь учня фрагментарна, характеризується початковими уявленнями про предмет вивчення;

- другий рівень – середній (4-6 балів): учень відтворює основний навчальний матеріал, здатний виконувати завдання за зразком, володіє елементарними вміннями навчальної діяльності;

- третій рівень – достатній (7-9 балів): учень знає істотні ознаки понять, явищ, зв'язки між ними, уміє пояснити основні закономірності, а також самостійно застосовує знання в стандартних ситуаціях, володіє розумовими операціями (аналізом, абстрагуванням, узагальненням); відповідь учня правильна, логічна, обґрунтована, хоча їй бракує власних суджень;

- четвертий рівень – високий (10-12 балів): знання учня є глибокими, міцними, системними; учень уміє застосовувати їх для виконання творчих завдань, його навчальна діяльність позначена вмінням самостійно оцінювати різноманітні ситуації, явища і факти, виявляти й відстоювати особисту позицію.

При оцінюванні навчальних досягнень учнів враховуються:

- характеристики відповіді учня: правильність, логічність, обґрунтованість, цілісність;

- якість знань: повнота, глибина, гнучкість, системність, міцність;

- сформованість предметних умінь і навичок;

- рівень володіння розумовими операціями: уміння аналізувати, синтезувати, порівнювати, абстрагувати, класифікувати, узагальнювати, робити висновки тощо;

- досвід творчої діяльності (уміння виявляти проблеми та розв'язувати їх, формулювати гіпотези);

- самостійність оцінних суджень.

Оцінки слугують для аналізу індивідуального прогресу і планування індивідуального темпу навчання. Оцінки розглядаються як рекомендація до дії, а не присуд (див. Додаток 1).

УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА

Світлана ПАВЛИК, Жанна ШЕВЧЕНКО,
учителі української мови та літератури
Навчально-виховного комплексу
«Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3-колегіум»
Смілянської міської ради

Навчально-методичне забезпечення мовно-літературної освітньої галузі (українська література) в 7 пілотних класах Нової української школи

На базі Навчально-виховного комплексу «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3-колегіум» Смілянської міської ради здійснено апробацію навчальних матеріалів для учнів 7 класу закладів загальної середньої освіти «Українська література» (автори Таміла Яценко, Василь Пахаренко, Олеся Слижук, Ірина Тригуб) за модельною навчальною програмою «Українська література. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори: Яценко Т. О., Пахаренко В. І., Слижук О. А., Тригуб І. А.), яка передбачає базовий предметний цикл навчання української літератури в закладах загальної середньої освіти.

Змістове наповнення модельної навчальної програми корелює із вимогами Державного стандарту базової середньої освіти щодо формування читацької компетентності як предметної, ключових компетентностей і наскрізних умінь учнів та учениць 7–9 класів. Структура програми містить результативні, змістові та процесуальні складники. Рубрика «Очікувані результати» розроблена згідно з чотирма групами вимог до обов'язкових результатів навчання учнів 7–9 класів, що індексовані в Державному стандарті базової середньої освіти та реалізуються в мовно-літературній освітній галузі. У програмі очікувані результати навчання конкретизовано з чітким зазначенням індексу в такій послідовності: усна взаємодія (слухання); сприймання, аналіз, інтерпретація, критичне оцінювання текстів (читання); висловлювання думок, ставлень (говоріння); власна мовна творчість (письмо).

Курс української літератури для 7 класу побудовано як логічно обґрунтоване продовження вивчення художніх творів за тематично-жанровим принципом із дотриманням хронологічної послідовності щодо презентації письменницьких персоналій у межах тематичного розділу.

Текстуальне та позакласне опрацювання художніх творів, вивчення поезії напам'ять має рекомендаційний характер. Відтак учителі, урахувавши рівень загальноосвітньої підготовки учнів/учениць, їхні читацькі, пізнавальні інтереси та потреби, власний фаховий досвід і методичні напрацювання, мають змогу на основі чинної модельної початкової програми розробити власну навчальну програму з української літератури, змістове наповнення якої буде орієнтовано на результативне досягнення задекларованих в Державному стандарті базової середньої освіти очікуваних результатів навчання української літератури на базовому предметному циклі.

До кожного тематичного розділу програми рекомендовано види організації навчальної діяльності різного рівня складності: репродуктивні, пізнавально-пошукові, дослідницькі та творчі. Цей процесуальний складник програми розроблено як рекомендаційний.

Програмою передбачено можливість для вчителів самостійно планувати опрацювання програмового матеріалу в межах рекомендованого навчального часу, визначеного Типовою освітньою програмою (наказ МОН № 235 «Про затвердження типової освітньої програми для 5–9 класів закладів загальної середньої освіти» від 19.02.2021 р).

Упродовж навчального року учні мали можливість сформувавши коло читання відповідно до власних читацьких інтересів, а також у межах певного тематичного розділу було проведено уроки позакласного читання.

Навчальний посібник для 7 класу «Українська література» (автори Таміла Яценко, Василь Пахаренко, Олеся Слижук, Ірина Тригуб) спрямований на розв'язання завдань НУШ, ґрунтується на засадах особистісно-орієнтованого та компетентнісного підходу. Вивчаючи кожну тему, учні збагачували свій читацький та життєвий досвід, удосконалювали читацькі вміння, розвивали творчі здібності, навчилися дискутувати та осмислювати інформацію. Цікавими для учнів були такі рубрики: «Читацький путівник», «Літературознавчий клуб», «Історичні паралелі», «Поміркуй!», «Мовна скарбничка», «Читай і досліджуй!».

На уроках літератури на різних етапах уроку проводили різноманітні конкурси, розгадування загадок, ребусів, кросвордів, літературні вікторини, рольові ігри, літературне доміно, лото, використовували стратегії «Сенкан», «Кубування», «Есе», «Паспортний стіл», «Рольова гра», «Інтерв'ю». Зважаючи на те, що літературні ігри стимулюють учнів до самостійної роботи, викликають інтерес до вивчення теми, було використано різноманітні елементи унаочнення, а умови гри – ускладнено. «Хмари» слів, які використовували на уроках літератури, допомагали не лише їх урізноманітнити, а ще й ілюструвати необхідним для роботи цікавим матеріалом. Ефективною та цікавою для дітей є гра «П'ятихвилинка», методична цінність якої полягає в розвитку асоціативного мислення, комунікативних здібностей, формуванні вміння аналізувати, узагальнено мислити, синтезувати отриману інформацію. Ігри такого роду доцільніше проводити після прочитання твору на початку уроку.

Із метою актуалізації знань було проведено рольову гру «Інтерв'ю з письменником», де один із учнів виконує роль письменника, а другий – кореспондента, здійснено віртуальні екскурсії, наприклад, мандрівка до музею «Загублені експонати», коли з представлених об'єктів потрібно вибрати ті, які згадані у вивченому творі.

Усвідомлюючи серйозність викликів сучасності, важливим є пошук шляхів формування медіаграмотного учня. Дитина не в змозі самостійно одразу розібратися у всьому потоці медіаінформації, навчитися критично мислити, читаючи медіатексти. Адже формування медіаграмотності школярів на уроках української мови та літератури відбувається саме під час роботи з медіатекстами, через сприйняття та аналіз творів медіакультури та різноманітні творчі медіазавдання. Ефективними у практиці були такі види робіт: компаративний аналіз різних медіапродуктів на одну тему, бесіда на основі медіатексту, рольові ігри («Теленовини», «Репортаж»); творчі завдання на відновлення в пам'яті динаміки просторово-часових, аудіовізуальних образів кульмінаційних епізодів медіатекстів у процесі колективного обговорення (добір прозових, поетичних, живописних, музичних творів, що асоціюються з тим чи іншим медіатекстом, обґрунтування свого вибору тощо). Учні виконували медіазавдання, розміщені на порталі медіаосвіти та медіаграмотності.

Зразок вправи «Правда чи фейк про сюжет історичної повісті «Захар Беркут» Івана Франка (див. Додаток).

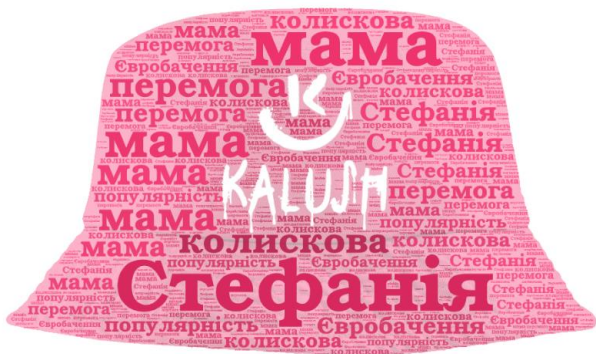
Важливою та цікавою є аналітико-синтетична робота з текстом (визначення мотиву, особливостей композиції, сюжету, жанру, художніх засобів, мистецький контекст), яку було проведено під час опрацювання розділу «Пісенна творчість», коли учні прослуховували та переглядали сучасні відеопрезентації патріотичних пісень літературного походження. Структурування вивченого з теми було зроблено у вигляді ілюстрацій, ментальної мапи та хмари слів. Для роботи в групах проводили нестандартні вправи.

1. Вправа «Разом – ми сила» (для роботи в групах).

Уявіть себе художниками. Вам запропонували створити малюнок до назви твору («Стефанія», «Місто Марії», «Квіти мінних зон», «Тополя»). Що б ви зобразили? Опишіть свою ілюстрацію художнім словом. Доберіть прислів'я або вислови, які яскраво відобразять вашу творчість.

2. Вправа «Шпаргалка» (для роботи в групах).

Прочитайте пісню («Стефанія», «Місто Марії», «Квіти мінних зон», «Тополя»). Передайте зміст за допомогою малюнків, умовних позначень або схем. Групи обмінюються шпаргалками та відтворюють текст.

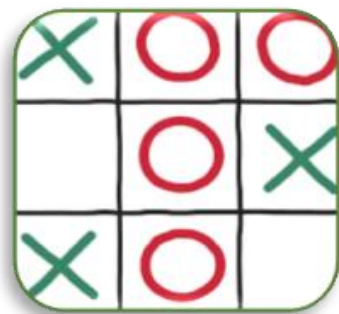

3. Хмаринка «Ланцюжок думок».

За ключовими словами хмаринки відтворіть ланцюжок своїх думок про відому сучасну пісню. Назвіть авторів та виконавців.

4. Гра «Хрестики-нулики».

2 команди – «Незламні» та «Нескорені» – вели боротьбу за ігрове поле, тобто можливість закрити клітинку знаком своєї команди, відповівши правильно запитання з торбинки.

на

5. Вправа «Вузлики на пам'ять».

Під час вивчення розділу «Історичне минуле» діти не тільки виразно читали, а й переказували від імені одного з героїв твору, склали словнички із ключових слів теми. Створювали ланцюжки подій, виконуючи вправу «Вузлики на пам'ять».

Валентина КУРИЛО, учитель української мови та літератури Золотоніської спеціалізованої школи №2 інформаційних технологій Золотоніської міської ради

**Апробація модельної навчальної програми мовно-літературної галузі
«Українська література. 7-9 класи» для закладів загальної середньої
освіти (автори: Яценко Т. О., Пахаренко В. І., Слижук О. А., Тригуб І. А.)
у 7-х пілотних класах Нової української школи**

Мета вивчення української літератури у 7-9 класах – розвиток компетентних учнів-читачів та учениць-читачок, здатних до творчої самореалізації в сучасному цифровому суспільстві, виховання національно свідомих громадян України, формування патріотизму, гуманістичного світогляду, національних і загальнолюдських цінностей на прикладі високохудожніх надбань класичної та сучасної української літератури.

Зміст і структуру програми розроблено з дотриманням дидактичних принципів наступності та перспективності в шкільному навчанні, відповідно до вікових особливостей, пізнавальних можливостей підлітків, а також із поступовим ускладненням навчального матеріалу, що сприятиме послідовному набуттю глибоких предметних знань і розвитку читацької та ключових компетентностей учнів/учениць 7–9 класів.

Змістове наповнення модельної навчальної програми корелює із вимогами Державного стандарту базової середньої освіти щодо формування читацької як предметної, ключових компетентностей і наскрізних умінь учнів та учениць 7–9 класів.

Структура програми включає результативні, змістові та процесуальні складники. Рубрика «Очікувані результати» розроблена згідно з чотирма групами вимог до обов'язкових результатів навчання учнів 7–9 класів, що індексовані в Державному стандарті базової середньої освіти щодо мовно-літературної освітньої галузі. У програмі очікувані результати навчання конкретизовано з чітким зазначенням індексу в послідовності:

- усна взаємодія (слухання);
- сприймання, аналіз, інтерпретація, критичне оцінювання текстів (читання);
- висловлювання думок, ставлень (говоріння);
- власна мовна творчість (письмо).

Відповідно до мети поставлено такі завдання:

- 1) ознайомлення учнів/учениць із високохудожніми творами класичної та сучасної української літератури різних родів, жанрів, мистецьких напрямів і течій;
- 2) розвиток художнього сприймання навколишнього світу;
- 3) формування вмінь аналізувати та інтерпретувати художні твори з урахуванням їх жанрової специфіки, історичного, соціокультурного, мистецького контексту та світоглядної позиції письменника/письменниці;
- 4) оволодіння теоретико-літературними поняттями для цілісного осмислення художніх творів;
- 5) поглиблення вмінь самостійної дослідницької діяльності;
- 6) розвиток творчих здібностей, усного й писемного мовлення;
- 7) удосконалення навичок виразного читання;
- 8) збагачення емоційно-чуттєвого досвіду та естетичних смаків;
- 10) підвищення рівня загальної культури учнів/учениць.

Важливими для реалізації пропонованої програми є такі методичні принципи:

- єдності форми і змісту художнього твору;
- комунікативно-діяльнісного навчання;
- діалогічності (автор – читач);
- вивчення літератури як мистецтва слова;
- міжпредметних та міжгалузевих зв'язків.

Основним шляхом реалізації програми є створення відповідних дидактичних ситуацій, які дозволять учням/ученицям висловлювати враження про прочитане, зіставляти зміст із власним досвідом, осмислювати та актуалізувати цінності, пізнавати специфіку текстів різних жанрів, використовуючи відповідний поняттєвий апарат. Саме крізь призму особистого досвіду учень/учениця пропускатиме ідейно-тематичний зміст твору, виділятиме і досліджуватиме проблеми і цінності.

Найефективнішими шляхами реалізації програми є коментоване читання, осмислення і аналіз художнього тексту, коментування літературного твору позатекстовими матеріалами, співпраця і взаємодія, обговорення, спостереження та дослідження, ілюстрування літературних творів іншими видами мистецтв, літературна творчість учнів за мотивами літературних творів і на основі власних життєвих вражень. Важливо, щоб методи роботи заохочували дітей до інтелектуальної праці. Цьому сприяють активні та інтерактивні види діяльності, можливості комп'ютерних технологій, робота в парі, у групах. Необхідно створити доброзичливу атмосферу співтворчості, довіри, поваги до особистості учня, підтримувати пізнавальний інтерес, розвивати наполегливість та впевненість у собі. Уроки літератури повинні утверджувати людську гідність, чесність, милосердя, доброту, справедливість, співпереживання, взаємоповагу і взаємодопомогу, повагу до прав і свобод людини.

Оцінювання ґрунтується на позитивному принципі, що передусім передбачає врахування рівня досягнень учня. Вимоги до обов'язкових результатів навчання визначаються з урахуванням компетентнісного підходу до навчання, в основу якого покладено ключові компетентності.

Основними видами оцінювання результатів навчання учнів, що проводяться закладом, є формувальне, поточне та підсумкове: тематичне, семестрове, річне.

Оцінювання навчальних досягнень учнів 7 класу в 2023-2024 н.р. здійснювалося за 12-бальною шкалою. Відповідно до ступеня оволодіння знаннями і способами діяльності виокремлюються чотири рівні навчальних досягнень учнів:

- перший рівень – початковий (1-3 бали): учень/учениця на елементарному рівні відтворює матеріал, називаючи окремий літературний факт або явище, розуміє навчальний матеріал і може відтворити фрагмент з нього окремим реченням (називає окремі факти з життя і творчості письменника, головних персонажів твору); за допомогою вчителя дає відповідь у формі висловлювання (відтворює зміст у певній послідовності, називає на репродуктивному рівні жанр твору, упізнає літературний факт за описом або визначенням);
- другий рівень – середній (4-6 балів): учень/учениця знає зміст твору, може переказати значну його частину, з допомогою вчителя виділяє головні епізоди, уміє формулювати думки, називає риси характеру літературних героїв, встановлює окремі причинно-наслідкові зв'язки, дає визначення літературних термінів із прикладами;

- третій рівень – достатній (7-9 балів): учень/учениця володіє матеріалом та навичками комплексного аналізу літературного твору, застосовує теорію в конкретних ситуаціях, демонструє правильне застосування матеріалу, складає порівняльні характеристики, добирає аргументи на підтвердження власних міркувань;

- четвертий рівень – високий (10-12 балів): учень/учениця вільно володіє матеріалом та навичками текстуального аналізу літературного твору, виявляє особливі творчі здібності та здатність до оригінальних рішень різноманітних навчальних завдань, до перенесення набутих знань та вмінь на нестандартні ситуації, має схильність до літературної творчості.

При оцінюванні навчальних досягнень учнів враховуються:

- характеристики відповіді учня: правильність, логічність, обґрунтованість, цілісність; якість знань: повнота, глибина, гнучкість, системність, міцність;

- сформованість предметних умінь і навичок; рівень володіння розумовими операціями: вміння аналізувати, синтезувати, порівнювати, абстрагувати, класифікувати, узагальнювати, робити висновки тощо; досвід творчої діяльності (вміння виявляти проблеми та розв'язувати їх, формулювати гіпотези); самостійність оцінних суджень.

Оцінки слугують для аналізу індивідуального прогресу і планування індивідуального темпу навчання. Оцінки розглядаються як рекомендація до дії, а не присуд (див. Додаток 2).

Віта ЩЕПЕТНА, учитель української мови і літератури Золотоніської гімназії імені С.Д. Скляренка Золотоніської міської ради

Проектна діяльність як інтерактивна форма робота на уроках словесності у 7-х пілотних класах НУШ Золотоніської гімназії ім. С.Д. Скляренка

Використання методу проєктів на уроках української словесності спрямоване на активізацію пізнавальних інтересів учнів; розвиток творчих здібностей, умінь застосовувати знання на практиці; формування критичного мислення школярів. Ефективність застосування методу проєктів на уроках української літератури залежить від багатьох факторів: опанування учнями тексту літературного твору, місце уроку в темі, загальний рівень підготовки учнів, їхнє ставлення до творчих завдань, психологічний клімат у класі, майстерність учителя, чіткість запитань, мети, інструкції.

Найчастіше на уроках української літератури використовуються творчі проєкти, участь в яких допомагає школярам краще осягнути художній твір, зрозуміти літературну епоху, усвідомити особливості творчості різних письменників, висловити особистісне ставлення до того чи іншого літературного явища, реалізувати свої творчі та інтелектуальні здібності.

Завдання, яке ставлю перед собою: навчити дитину жити, думати, аналізувати, логічно будувати усні та письмові висловлювання, а головне – навчити вчитися протягом усього життя. Потрібно, щоб кожен учень усвідомив: мова не просто засіб спілкування, а генетичний код, і порушення цього коду породжує хаос у душі, розриває генетичний зв'язок між поколіннями.

Характерні ознаки цього методу є те:

- учні в процесі створення освітнього продукту – проєкту – навчаються співпрацювати, виховують в собі толерантність, здатність до взаєморозуміння, вчать уникати конфліктних ситуацій;
- проєктна діяльність стимулює соціальну активність, надає можливість відчувати радість творчості;
- учнівське проєктування «можна вписати» в традиційну класно-урочну систему навчання, воно допомагає вирішити проблеми виховної роботи і дозвілля;
- проєктна діяльність надає можливості дитині самовдосконалюватися і самоутверджуватися.

Метод проєктів орієнтований на самостійну діяльність учнів (індивідуальну, парну, групову) у відведений для неї час (від декількох хвилин уроку до декількох тижнів, а іноді й місяців).

Проєкт (у буквальному значенні слова – «кинутий вперед») – спеціально організоване вчителем і самостійно виконуване учнем завдання. Отже, проєктом, на мою думку, можна назвати роботу різного плану: від звичайного реферату і нестандартно виконаного завдання до дійсно серйозного дослідження із наступним його захистом, бо в основі його – спрямованість на результат діяльності школяра. Зовнішній результат можна буде побачити, застосувати на практиці. Внутрішній результат – досвід діяльності – стане безцінним досягненням учня, який поєднує знання і вміння, компетенції і цінності.

Типи проєктів:

А) за видом діяльності:

- дослідницькі;
- пошукові;
- творчі;
- рольові, ігрові;
- прикладні (практико-орієнтовані);
- інформаційні (ознайомлювально-орієнтовані).

Б) за кількістю учасників:

- індивідуальні;
- парні;
- групові.

В) за терміном виконання:

- міні-проєкти (урок чи частина уроку);
- короткострокові (від одного до кількох уроків);
- середньострокові (від місяця до кількох місяців);
- довгострокові (від півроку – до кінця навчального року).

Проєкт – це:

- проблема;
- планування;
- пошук інформації;
- продукт;
- презентація;
- портфоліо.

Важливою є роль учителя у проєктній діяльності учнів. Насамперед, учитель є:

- помічником у визначенні мети діяльності;
- консультантом у плануванні та організації роботи;
- спеціалістом у багатьох галузях науки;
- ентузіастом у мотивації учнів для досягнення поставленої мети;
- координатором групового процесу;
- партнером спільної діяльності;
- експертом результатів творчої діяльності.

Залучення до проєктної діяльності відбувається поступово. Практика роботи підтверджує, що учні 7-х класів – новачки у цій справі, тому й починати треба з простого:

- авторський кросворд на певну тему з української літератури;
- повідомлення;
- реферат на певну тему з літератури або мови.

Це і є домашній міні-проєкт, що вимагає індивідуальної творчої роботи, створюючи тим самим умови для самореалізації учнів із різним рівнем підготовки, формуючи позитивну динаміку мотивації, створюючи ситуацію успіху і творчої атмосфери.

Починаючи з 7-го, 8-го класу, усе більше учнів стають активними діячами групових проєктів, проєктів щодо систематизації та узагальнення знань, розробки тестових завдань. Комп'ютерна презентація стає справжнім захистом наукового дослідження чи пошукової роботи.

В основі проєкту лежить дослідження певної проблеми, що передбачає високий рівень творчої активності учнів. Адже відбувається відхід від традиційної форми уроку, надається свобода у виборі теми, методів, форм роботи. Учні усвідомлюють велику відповідальність.

Тому запровадження методу проєктів на уроках української мови в середніх та старших класах є актуальним. У процесі проєктування учні міркують, дискутують, сперечаються – відбувається дослідницька робота, спрямована на самостійний пошук необхідної інформації.

Свої творчі здібності учень 7 – 9 класів може розвивати і просто набираючи текст, добираючи ілюстрації, вставляючи в презентацію власні малюнки, створюючи оригінальні колажі, власні вірші, добираючи музичний супровід. До презентації можна додати власний відеофільм, тести, питання з теми. Багато можливостей виявити творчі здібності надає робота з дизайном слайда – вдало підібрати шаблон, шрифт, анімацію, створити навігацію. Таку

роботу можна вважати підготовкою до виконання «серйозних» проєктів у майбутньому.

Як відомо, спілкування на уроці – надзвичайно серйозна і складна проблема в діяльності вчителя-словесника, оскільки це і є сутністю творчого процесу навчання-виховання. Саме робота над груповим проєктом сприяє формуванню комунікативної компетентності – здатності встановлювати і підтримувати необхідні контакти з іншими людьми, досягнення партнерами взаєморозуміння, усвідомлення ситуації і предмета спілкування. Для учнів цього віку характерна недостатня сформованість навичок спілкування (замкнутість), нездатність одержувати інформацію в спілкуванні, використовувати зворотний зв'язок (труднощі при формулюванні запитання для одержання додаткової інформації), нездатність звернутися по допомогу і прийняти її. Тобто є певні проблеми у комунікативній сфері. Проєктна діяльність дає можливість усунути багато проблем, що стосуються формування комунікативної компетентності.

Неодмінним складником проєктної діяльності є презентація матеріалів перед широкою аудиторією. Вона має свій чіткий регламент – 7-10 хвилин на виступ і 3-5 хвилин – відповіді на запитання. Презентація призначена для демонстрації отриманого продукту: відеофільму, відеоряду, тестів, збірки творчих робіт, словника, розробки інтелектуальних ігор або сценарію позакласного заходу. За своїм педагогічним ефектом – це один із найбільш важливих етапів проєкту, коли учень одержує можливість презентувати результати своєї праці.

Важливими у проєктній діяльності є рівень творчості та оригінальності, ступінь володіння інформацією з досліджуваної теми та риторичні вміння.

Під час опрацювання художнього твору учні можуть бути залучені до участі в творчих особистісно орієнтованих проєктах: «*Моє слово на захист героя*» (кінцевий продукт – публічний виступ на захист героя), «*Мої поради герою*» (кінцевий продукт – лист героєві з дружніми порадами), «*Дискутую з героєм*» (кінцевий продукт – перелік учинків або життєвих позицій героя, з якими юний читач не згоден), «*Я – герой художнього твору*» (кінцевий продукт – фрагмент твору з описом події, учасником якої є школяр), «*Переписана*» сторінка художнього твору».

Осмыслити особливості характерів літературних героїв учням допомагає участь у рольовому проєкті «*Прес-конференція літературних героїв*». Учні за бажанням обирають ролі (частина – літературні герої, решта – кореспонденти різних газет і журналів). Учитель пропонує тему для обговорення. Це може бути дружба, права й обов'язки, сім'я, ставлення до природи, моральні принципи

тощо. «Кореспонденти» мають сформулювати запитання до героїв відповідно до теми та змісту твору.

Найбільш доцільно використовувати метод проєкту на етапі закріплення знань, умінь, навичок, коли текст прочитано та проаналізовано. Метод проєктів дозволяє ефективно систематизувати та узагальнити знання учнів із певної теми (розділу).

Наприклад, під час опрацювання біографії письменника учні залучаються до участі у творчому проєкті «Віртуальний музей письменника». Для цього школярі об'єднуються у групи. кожна має опрацювати певний біографічний матеріал (за підручником або додатковою літературою), скласти перелік можливих експонатів для окремої музейної кімнати. Так, під час вивчення теми «Іван Франко» (7 клас) учні підбирають експонати до таких «музейних залів»: «Іван Франко: становлення письменника»; «Життя в Україні», «Літературна спадщина Івана Франка». Кожна група презентує свою роботу, проводячи «екскурсію» певним залом віртуального музею Івана Франка.

Працюючи над проєктом, варто скористатися пам'яткою.

Підготовка презентації проєктної роботи.

1. Зроби оригінальний титульний аркуш, на якому зазнач:

- назву проєкту;
- П.І.Б. автора;
- найменування освітньої установи;
- клас;
- П.І.Б. координатора проєкту й консультантів;
- дату.

2. Підготуй переконливий, емоційний вступ, у якому зазнач важливість і актуальність обраної теми, найцікавіші моменти змісту проєкту, відкриття, які ти зробив для себе в ході роботи над проєктом.

3. Використовуй під час виступу наочні матеріали: комп'ютерні слайди; таблиці; графіки; плакати; фотографії; малюнки.

4. Підведи підсумки своєї роботи:

- отримані знання;
- набуті навички;
- оригінальність презентації теми проєкту;
- використані джерела інформації;
- особисті міркування;
- оцінка ступеня самостійності виконання роботи;
- вплив керівника й консультантів на хід роботи;
- перспективні напрямки розробки з обраної теми.

На уроках української літератури доцільно пропонувати учням різноманітні проекти, які відповідають уподобанням дітей та спрямовані на розвиток їхніх здібностей. Наприклад: «Я – літературний критик», «Я – актор», «Я – поет», «Я – художник», «Я – мистецтвознавець», «Я – дослідник», «Я – перекладач», «Я – лінгвіст», «Я – дизайнер», «Я – сценарист», «Я – музикант», «Я – модельєр», «Я – маркетолог», «Я – скульптор», «Я – знавець техніки», «Я – режисер», «Я – науковець» тощо.

Організуючи проектну діяльність учнів на підсумковому етапі уроку літератури, потрібно дотримуватися певного алгоритму дій. Назви всіх проектів (п'ять-шість залежно від кількості учнів у класі) мають бути записані на дошці. Учні вивчають завдання кожного проекту, одержують інструкції та матеріали для виконання завдань (папір, словники, фломастери, маркери, олівці, пластилін тощо). Потім учні повинні обрати один і за 20 секунд зайняти місце у групах. На виконання роботи дається 10-20 хвилин залежно від кількості груп і складності завдань. У ході публічної презентації результатів роботи у проекті влаштовується колективне обговорення.

Так на підсумковому уроці з вивчення детективу Андрія Кокотюхи «Гімназист і Чорна рука» семикласникам можна запропонувати участь у творчих проектах: «Я – художник» (завдання – проілюструвати певний розділ книги); «Я – бібліотекар» (завдання – переконливо поради́ти юним читачам прочитати книгу); «Я – актор» (завдання – інсценізувати уривок із твору); «Я – реквізитор» (завдання – скласти перелік необхідних реквізитів для інсценування уривку твору); «Я – літературний критик» (завдання – написати статтю в шкільну літературну газету «Як отримати задоволення від прочитання детективу»); «Я – музикант» (завдання – обрати із запропонованих мелодій ті, які відповідають характеру твору); «Я – мовознавець» (завдання – проаналізувати мовні засоби, характерні для різних героїв).

Отже, якщо вчитель творчо підійде до організації роботи за методом проектів – запропонує як універсальні, так і ситуативні проекти, чітко складе інструкції для кожної групи з урахуванням вікових можливостей дітей, знайде потрібні слова, щоб підбадьорити учнів, створити творчу атмосферу, ситуацію успіху, – то результатом стане краще розуміння художнього твору, його аналіз, побудова власних інтерпретацій, розвиток творчих здібностей учнів.

ЗАРУБІЖНА ЛІТЕРАТУРА

Наталія КАЛАШНИК, учитель зарубіжної літератури
Навчально-виховного комплексу «Загальноосвітня
школа I-III ступенів №3 – колегіум» Смілянської міської
ради

Навчально-методичне забезпечення мовно-літературної освітньої галузі (зарубіжна література) в 7-х пілотних класах Нової української школи

Нова українська школа має стати для сучасного юного покоління ШКОЛОЮ РАДОСТІ, зорієнтованою на діяльнісне навчання, гармонійний розвиток і моральне виховання учнів, зокрема через їх прилучення до скарбниці художньої літератури різних країн і народів світу.

«Зарубіжна література» як навчальний предмет, що охоплює різноманіття національних літератур, містить величезний духовний потенціал, необхідний для української молоді початку третього тисячоліття. У процесі вивчення зарубіжної літератури учні мають змогу відкрити інші країни та культури крізь призму художніх творів, заглибитися у світ людських почуттів та стосунків, пізнати життя природи та суспільства, відчутти силу творчої фантазії та людської думки, критично мислити й співпереживати разом із літературними персонажами, краще розуміти себе та інших, цінувати «своє» (рідне, національне) і поважати «чуже» (значуще для розвитку власної особистості та української нації), сформувати гуманістичний світогляд і національну свідомість на основі громадянських пріоритетів і толерантності до інших народів, рас, національностей.

Предмет «Зарубіжна література» в галузі загальної середньої освіти виконує такі функції:

- 1) пізнавально-ціннісну (пізнання життя, людини й світу через художню літературу, формування ціннісних орієнтирів особистості в період її становлення);
- 2) естетичну (розвиток уявлень про специфіку мистецтва слова, естетичного смаку, умінь розрізняти художню вартість творів);
- 3) розвивальну (розвиток розумових і творчих здібностей, критичного мислення, індивідуального стилю пізнавальної діяльності, навичок роботи з книжкою та комп'ютером із метою розширення кола читання, формування культури спілкування);
- 4) соціально-адаптаційну (соціокультурна адаптація особистості до умов сучасного суспільства);
- 5) виховну (виховання моральних і громадянських якостей, національної свідомості, відповідальності за збереження духовних надбань України й людства).

Вивчення зарубіжної літератури спрямоване не лише на набуття знань про доробок письменників, окремі художні твори, літературні епохи, жанри та стилі, а передовсім покликане залучити учнів до процесу суб'єктивізації знань, пізнання довколишнього світу і самопізнання в процесі навчання, народження у свідомості школярів «власного тексту» культури, збагаченого особистісним «Я», що сприятиме розширенню емоційно-чуттєвого досвіду учнів, формуванню їхніх ціннісних орієнтацій і ставлень, залученню їх до міжкультурного діалогу через здобутки світового красного письменства.

Сприяючи культурному зближенню України із країнами Європи і світу, зарубіжна література є важливим чинником духовного розвитку української нації, виховання молодого покоління патріотів, відданих національним ідеалам і водночас відкритих до здобутків інших країн і народів.

Головна мета вивчення зарубіжної літератури в системі середньої освіти – прилучення учнів до найкращих здобутків класичної й сучасної художньої літератури різних країн і народів, формування компетентних читачів, здатних творчо сприймати, критично оцінювати й насолоджуватися художніми творами, брати участь у різних комунікативних ситуаціях та взаємодії (зокрема із застосуванням цифрових технологій) на підставі прочитаних художніх текстів і медіатекстів відповідно до контексту.

Завдання вивчення зарубіжної літератури в основній школі:

- репрезентувати актуальні для школярів художні твори (класичні та сучасні), необхідні для духовної та психологічної адаптації людини в сучасному полікультурному суспільстві;
- сформувати в учнів сталу потребу в діалозі з творами словесного мистецтва, необхідність у власній рефлексії над почуттями й думками, які виникають в семантичному та естетичному полі художнього тексту;
- навчити школярів естетично сприймати літературні твори, виявляти їх художню своєрідність, розглядати в контексті розвитку загальнолюдської культури та національних культур різних країн і народів;
- розширити особистісний культурно-естетичний тезаурус учнів на основі набутих знань про художню літературу світу, практичних умінь і навичок сприймання, аналізу, інтерпретації, дослідження художніх творів зарубіжних письменників від давнини до сучасності, а також у процесі творчого діалогу із художніми текстами і відповідними медіатекстами;
- розвивати високі моральні якості школярів, їхні ціннісні орієнтації, ставлення, емоційно-чуттєву сферу особистості;
- виховувати в учнів патріотизм, повагу до національних традицій і різних культур, толерантне ставлення до «інакшості», до відмінного від власного погляду.

Результатом вивчення зарубіжної літератури в основній школі має стати не сума розпорошеної інформації, а сформована здатність учня/учениці комплексно використовувати набуті знання, уміння, навички в різноманітних життєвих ситуаціях і в процесі соціальної адаптації до умов сучасного мультикультурного і різнополярного суспільства.

У 7 класі, який є перехідним до базового предметного навчання, окрім проблемно-тематичного й жанрового принципів, у програмі розширено перелік теоретико-літературознавчих категорій, отримані в 5-6 класах початкові уявлення про певні явища і поняття поглиблюються, що створює необхідну базу для продовження ефективного предметного навчання.

Наскрізним стрижнем навчального предмета «Зарубіжна література» є поєднання класичної й сучасної літератури, художніх творів і медіатекстів. Це дає змогу вибудувати єдиний простір цікавих для учнів третього тисячоліття творів, що належать до різних культур, забезпечити умови для діалогу класики й сучасності, реалізувати різновекторність у пізнавальній діяльності, залучити інтермедіальність як один із ефективних шляхів вивчення зарубіжної літератури, підвищити мотивацію учнів до читання найкращих книжок світу.

Принцип поєднання класичних і сучасних творів у межах розділів і тем для 7 класу зберігається.

Закладом освіти апробовано підручник «Зарубіжна література» для 7 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Міляновська Н.Р.).

Підручник створено за модельною навчальною програмою «Зарубіжна література. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Ніколенко О., Ісаєва О. Клименко Ж., Мацевко-Бекерська Л., Юлдашева Л., Рудніцька Н., Турянця В., Тіхоненко С., Вітко М., Джангобекова Т.), рекомендованої Міністерством освіти і науки України (наказ № 1226 від 10 жовтня 2023 року).

Змістове наповнення підручника враховує вікові особливості учнівства та сприяє досягненню очікуваних результатів навчання, передбачених модельною програмою. Доступно викладено матеріал, дуже багато творчих завдань до текстів художніх творів, до роботи зі змістом тексту.

Із метою реалізації завдань програми та з урахуванням особливостей підручника для 7 класу на уроках зарубіжної літератури важливо створювати ситуації успіху, стимулювати учнів до висловлювання власних думок, використовувати різноманітні форми організації навчальної діяльності, орієнтовані на виявлення творчих здібностей. Цікаво й ефективно впроваджуються такі інтерактивні методи: «Мозковий штурм», «Проекти», «Мікрофон», «Коло думок». Практично зорієнтованими є випереджувальні завдання, які сприяють залученню учнів до самостійної роботи та розвивають уміння презентувати здобуті знання.

Важливим сьогодні на уроках є застосування діяльнісного підходу, коли діти формують практичні вміння. Наприклад, вивчаючи тему «Сила дружби і кохання», семикласники створювали лепорелло (книжка-гармошка), кірігами, ребуси, кросворди. Розв'язування кросвордів тренує пам'ять, покращує кмітливість, виробляє наполегливість. Використані на уроках документальні та художні відеоматеріали не тільки візуалізують зміст вивченого, а й формують уміння аналізувати побачене, порівнювати з текстом художнього твору.

На етапі підбиття підсумків уроку ефективним є метод «Фішбоун», який допомагає систематизувати знання учнів з теми уроку.

Загалом на уроках зарубіжної літератури діти мають розвиватися та отримувати задоволення від виконання цікавих завдань, наприклад: створення проєкту «Фотовідгук на улюблену книгу», складання сенканів, розгадування анаграм, створення артбуків, коміксів, лепорелло, емодзі, виконання вправ «Тату персонажа», «Асоціативна характеристика героя». За допомогою програми Ixica.art та D-ID цікавим є створення зображення героїв та «оживлення» їх. Адже такі види діяльності не лише цікаві, вони сприяють формуванню успішної особистості.

Отже, завдання вчителя зарубіжної літератури в тому, щоб навчити дітей цінувати прекрасне через найвизначніші досягнення світового мистецтва, розвивати творчі здібності, креативне мислення школярів, сприяти емоційному розвитку, формувати вміння висловлювати власну думку й належно аргументувати її (див. Додаток 3).

Тетяна ТЕРЕЩЕНКО, учитель зарубіжної літератури Золотоніської спеціалізованої школи № 2 інформаційних технологій Золотоніської міської ради

Апробація модельної навчальної програми «Зарубіжна література. 5–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори Ніколенко О. М., Ісаєва О. О., Клименко Ж. В., Мацевко-Бекерська Л. В., Юлдашева Л. П., Рудніцька Н. П., Турянця В. Г., Тихоненко С. О., Вітко М. І., Джангобекова Т. А.) у 7-х пілотних класах Нової української школи

Програма «Зарубіжна література. 5–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори Ніколенко О. М., Ісаєва О. О., Клименко Ж. В., Мацевко-Бекерська Л. В., Юлдашева Л. П., Рудніцька Н. П., Турянця В. Г., Тихоненко С. О., Вітко М. І., Джангобекова Т. А.), рекомендована Міністерством освіти і науки України (наказ № 1226 від 10 жовтня 2023 року), була апробована у 7-х пілотних класах Нової української школи Золотоніської спеціалізованої школи № 2 інформаційних технологій Золотоніської міської ради Черкаської області.

Зарубіжна література є складником мовно-літературної освітньої галузі. Згідно із запропонованою модельною навчальною програмою «Зарубіжна література» вивчається окремо як самостійний предмет. Загальний обсяг річного навчального навантаження згідно з Освітньою програмою школи становить 53 години. Зміст навчального матеріалу для 7 класу відповідає Типовій освітній програмі й становить орієнтовно 1,5 години на тиждень.

Мета вивчення зарубіжної літератури: прилучення учнів до найкращих здобутків класичної й сучасної художньої літератури різних країн і народів, формування компетентних читачів, здатних творчо сприймати, критично оцінювати й насолоджуватися художніми творами, брати участь у різних комунікативних ситуаціях та взаємодії (зокрема із застосуванням цифрових технологій) на підставі прочитаних художніх текстів і медіатекстів відповідно до контексту.

Завдання вивчення зарубіжної літератури в основній школі:

- репрезентувати актуальні для школярів художні твори (класичні та сучасні), необхідні для духовної та психологічної адаптації людини в сучасному полікультурному суспільстві;
- сформувати в учнів сталу потребу в діалозі з творами словесного мистецтва, необхідність у власній рефлексії над почуттями й думками, які виникають в семантичному та естетичному полі художнього тексту;
- навчити школярів естетично сприймати літературні твори, виявляти їх художню своєрідність, розглядати в контексті розвитку загальнолюдської культури та національних культур різних країн і народів;
- розширити особистісний культурно-естетичний тезаурус учнів на основі набутих знань про художню літературу світу, практичних умінь і навичок сприймання, аналізу, інтерпретації, дослідження художніх творів зарубіжних письменників від давнини до сучасності, а також у процесі творчого діалогу із художніми текстами і відповідними медіатекстами;

– розвивати високі моральні якості школярів, їхні ціннісні орієнтації, ставлення, емоційно-чуттєву сферу особистості;

– виховувати в учнів патріотизм, повагу до національних традицій і різних культур, толерантне ставлення до «інакшості», до відмінного від власного погляду.

Результатом вивчення зарубіжної літератури в основній школі має стати не сума розпорошеної інформації, а сформована здатність учня/учениці комплексно використовувати набуті знання, уміння, навички в різноманітних життєвих ситуаціях і в процесі соціальної адаптації до умов сучасного мультикультурного і різнополярного суспільства.

Завдання вивчення зарубіжної літератури в 7 класі: сформувати в учнів стійкий інтерес до художньої літератури, усвідомлене дбайливе ставлення до світової художньої літератури як духовної скарбниці людства, стійкі моральні якості та громадянську позицію з допомогою творів класичної та сучасної художньої літератури, а також основні уявлення про найбільш репрезентативні для національних літератур світу здобутки художньої літератури, провідні епохи, жанри, напрями класичної літератури та яскраві явища сучасної художньої літератури, вміння розрізняти твори різних родів і жанрів у їхній специфіці та художній вартості; розвивати вміння сприймати, аналізувати й інтерпретувати художні тексти та медіатексти із застосуванням основних теоретичних понять, виокремлювати основні компоненти змісту й форми в художньому творі, встановлювати між ними зв'язки, визначати їхні функції, досліджувати літературні та мовні явища в художньому тексті та медіатексті, шукати потрібну інформацію, її критично оцінювати, творчо опрацьовувати та використовувати для досягнення власних цілей, навички взаємодіяти (усно і письмово) в різних комунікативних ситуаціях, творчо самовиражатися у різних видах діяльності, зокрема в цифровому середовищі із дотриманням правил безпеки та академічної доброчесності.

Зарубіжна література разом із іншими навчальними предметами та інтегрованими курсами сприяє формуванню ключових компетентностей учнів. Разом із іншими складниками мовно-літературної галузі (українська мова, українська література) зарубіжна література виконує важливу націєтворчу та українознавчу роль.

Викладання зарубіжної літератури в 7 класі здійснюється українською мовою, художні твори письменників країн і народів світу запропоновані учням для читання в найкращих українських перекладах із урахуванням здобутків української перекладацької школи. Відповідно предмет «Зарубіжна література», окрім формування читацьких умінь і навичок, сприяє підвищенню рівня володіння державною мовою, формуванню якостей компетентного мовця. Художня література є частиною культури людства і специфічною (естетичною) формою відображення життя, тому зарубіжна література потребує особливого підходу у викладанні – як предмета, що має справу із мистецтвом слова і духовною сферою особистості. Водночас для ефективного вивчення зарубіжної літератури необхідно залучення знань, умінь, навичок, що формуються в процесі засвоєння учнями інших галузей: соціальної та здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької та ін. Зважаючи на те, що в умовах інформаційного суспільства зростає роль сучасних цифрових технологій, які впливають на навчання і виховання, з метою розширення кола читання та підвищення інтересу учнів до художньої літератури у викладанні зарубіжної літератури в закладах середньої освіти слід доречно використовувати потенціал інформатичної галузі.

Спираючись на Державний стандарт і модельну навчальну програму, важливо реалізовувати сучасні підходи до вивчення літератури в школі. Особистісно орієнтоване

навчання, діалогічний характер викладу матеріалу досягаються завдяки застосуванню новітніх педагогічних технологій. Серед форм і методів роботи переважають такі: метод творчого читання (індивідуальне, коментоване, виразне, вибіркоче, читання напам'ять, за ролями тощо), дослідницький метод (постановка проблемних запитань, творчі роботи різної тематики, інтерпретація твору в інших видах мистецтв), евристичний метод (побудова системи запитань, евристична бесіда за прочитаним, словникова робота, різні види переказу, складання плану, сюжетного ланцюжка, створення ілюстрацій тощо). Важливими для семикласників залишаються ігрові форми і методи роботи. Серед інтерактивних прийомів роботи цікавими є такі: *«Дивуй»*, *«Кросворди»*, *«Ребуси»*, *«Кроссенси»*, *«Так-ні»*, *«Правда чи фейк»*, *«Крокодил»*, *«Мозковий штурм»*, *«3-2-1»*, *«Асоціації»*, *«Сенкан»* та інші. Під час вивчення зарубіжної літератури доречним є системне використання інформаційно-комунікаційних технологій навчання, які значно підсилюють інтерес до навчання та активізують творче сприйняття учнями художніх творів. Особливо доречними вони стають під час дистанційного навчання. Учні із задоволення працюють з QR-кодами, із онлайн-сервісами Wordwall, Learningapps, онлайн-тестами та з онлайн-дошками Padlet, Jamboard.

Світлана БУРЯК, учитель зарубіжної літератури
Золотоніської гімназії імені С.Д. Складенка
Золотоніської міської ради

Діяльнісний підхід у навчанні зарубіжної літератури в 7-х пілотних класах

Освіта сьогодення має цікаву особливість: вона вчить жити успішно в сучасному світі. Констатуємо факт – сучасний світ складний, інформаційний, мобільний. Тому добре розуміємо, що дитині недостатньо дати лише знання, значно важливіше – навчити користуватися ними.

Знання та вміння, взаємопов'язані з ціннісними орієнтирами учня, формують його життєві компетентності, потрібні для успішної самореалізації в житті, навчанні та праці.

Наші діти вчать багато теорії, хоча ми свідомі, що зміст освіти та її методика мають бути наближені до практики. Менше теорії, а більше практичного застосування в житті. Як цю ідею має реалізувати учитель-словесник? Учитель зарубіжної літератури, у «руках якого весь світ», має застосувати такі практики, які мотивують школяра 7 класу читати із захопленням, цікаво, уміти аналізувати свої вчинки та вчинки літературних героїв.

Тому важливо вчити дітей уважно читати та думати – «ЯК думати», а не «ЩО думати», при цьому найпотужніше розвивати емоційний інтелект та бажання висловлювати власні припущення, докази тощо. Нова українська школа, на думку укладача програми із зарубіжної літератури для 7-9 класів Ольги Ніколенко, має стати для сучасного юного покоління ШКОЛОЮ РАДОСТІ, зорієнтованою на діяльнісне навчання, гармонійний розвиток і моральне виховання учнів, зокрема через їх прилучення до скарбниці художньої літератури різних країн і народів.

Завдання вивчення зарубіжної літератури в 7-9 класах: сформувати в учнів стійкий інтерес до художньої літератури, усвідомлене дбайливе ставлення до світової художньої літератури як духовної скарбниці людства, стійкі моральні якості та громадянську позицію з допомогою творів класичної та сучасної художньої літератури, а також основні уявлення про найбільш репрезентативні для національних літератур світу здобутки художньої літератури, провідні епохи, жанри, напрями класичної літератури та яскраві явища сучасної художньої літератури, вміння розрізняти твори різних родів і жанрів у їхній специфіці та художній вартості; розвивати вміння сприймати, аналізувати й інтерпретувати художні тексти та медіатексти із застосуванням основних теоретичних понять, виокремлювати основні компоненти змісту й форми в художньому творі, встановлювати між ними зв'язки, визначати їхні функції, досліджувати літературні та мовні явища в художньому тексті та медіатексті, шукати потрібну інформацію, її критично оцінювати, творчо опрацьовувати та використовувати для досягнення власних цілей, навички взаємодіяти (усно і письмово) в різних комунікативних ситуаціях, творчо самовиражатися у різних видах діяльності, зокрема в цифровому середовищі із дотриманням правил безпеки та академічної доброчесності.

Наскрізним стрижнем навчального предмета «Зарубіжна література» є поєднання класичної й сучасної літератури, художніх творів і медіатекстів. Це дає змогу вибудувати єдиний простір цікавих для учнів третього тисячоліття творів, що належать до різних культур, забезпечити умови для діалогу класики й сучасності, реалізувати різновекторність у

пізнавальній діяльності, залучити інтермедіальність як один із ефективних шляхів вивчення зарубіжної літератури, підвищити мотивацію учнів до читання найкращих книжок світу.

Працюючи у пілотних експериментальних класах вже третій рік, укотре переконуюся в тому, що потрібно постійно розвивати важливі вміння: спостерігати явища і факти, виділяти їх ознаки (істотні і неістотні), порівнювати (знаходити схоже і відмінне), абстрагувати, класифікувати, узагальнювати, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, робити самостійні висновки та комунікувати у партнерстві з іншими, сприяти розвитку комунікативних умінь та навичок учнів, а також збагачувати словниковий запас й удосконалювати усне і писемне мовлення школярів, виробляти вміння зв'язно висловлюватись, вчити контролювати правильність висловлювань, розвивати етику мовленнєвого спілкування.

Неодноразово «складала пазли» – ідеї для найпродуктивнішого уроку, замислювалась над тим, як зробити так, щоб шкільний аналіз твору став процесом зацікавленого вмотивованого пошуку. Як домогтися того, щоб читацькі вміння учнів стали «водночас засобом не лише успішного вивчення художнього твору, а й їхнього особистісного розвитку».

Не хештуючи традиційними методами навчання, для реалізації поставленої мети використовую інноваційні технології, зокрема, інтерактивні (діалогові) та пошукову діяльність практично на всіх етапах роботи з літературним твором. Намагаюся вибудувати завдання таким чином, щоб простежувався ланцюжок від «цікаво» до «можу» і «це потрібно мені особисто»

Діяльнісний підхід — це спрямованість освітнього процесу на розвиток ключових компетентностей та наскрізних умінь особистості; застосування теоретичних знань на практиці; формування здібностей до самоосвіти й командної роботи; успішна інтеграція в соціумі та професійна самореалізація.

Основними видами навчально-пізнавальної діяльності є загальнонавчальна діяльність, спеціальна (літературна) діяльність, творча діяльність, самоорганізуюча діяльність.

Діяльнісний компонент змісту літературної освіти

Діяльнісний компонент змісту літературної освіти			
Загальнонавчальна діяльність	Спеціальна (літературна) діяльність	Творча діяльність	Самоорганізуюча діяльність
<ul style="list-style-type: none"> – пошук і обробка інформації; – робота з літературою; – навички спілкування; – володіння інформаційними технологіями 	<ul style="list-style-type: none"> – робота з текстами художніх творів; – застосування літературознавчих понять у процесі аналізу та інтерпретації творів; – створення усних і письмових робіт різних жанрів; – визначення причинно-наслідкових зв'язків. 	<ul style="list-style-type: none"> – розв'язання проблемних завдань; – дослідження; – створення проєктів. 	<ul style="list-style-type: none"> – самоаналіз; – самоконтроль, самооцінювання; – рефлексія

Особистісний компонент діяльнісного підходу передбачає, що в центрі навчання знаходиться учень як особистість (його мотиви, цілі, неповторний психологічний склад). Зважаючи на інтереси учня, рівень його знань і вмінь, учитель визначає завдання занять та формує, спрямовує і корегує освітню траєкторію розвитку його особистості. Тому мета кожного уроку під час реалізації діяльнісного підходу формується з позиції кожного конкретного учня і всього класу. Іншими словами, учень в кінці уроку повинен відповісти собі: чого він сьогодні навчився, чого не знав або не міг зробити ще вчора. Така постановка питання стосовно навчання означає, що всі методичні рішення (підбір навчального матеріалу, використання прийомів, способів, методів, засобів тощо) проходять через призму особистості учня: його потреб, мотивів, здібностей, активності, інтелекту та інших індивідуально-психологічних та функційних особливостей.

Головне в діяльнісному підході – активна діяльність самих учнів. Потрапляючи в проблемну ситуацію, діти самі шукають з неї вихід. Завдання вчителя – лише спрямувати і, можливо, скоригувати роботу дитини, адже вона має визначити шляхи вирішення проблеми, подолати труднощі, довести свою гіпотезу чи відстояти власну точку зору.

Реалізуючи діяльнісний підхід на уроках зарубіжної літератури, варто використовувати відповідні методи та прийоми.

Надаю перевагу методам та прийомам технологій особистісно зорієнтованого, проблемного, інтерактивного навчання, працюю з текстами «нової природи», які спонукають учнів до дії, до роботи над розвитком власного інтелекту, культурного і морального рівня, сприяють формуванню активної життєвої позиції, вчать визначати цілі та реалізовувати їх.

Ефективним засобом реалізації діяльнісного підходу на уроках вважаю проблемне навчання, яке сприяє формуванню в учнів умінь вирішувати життєві проблеми, знаходити вихід із нестандартної ситуації, оскільки, розглядаючи художній твір, учні долучаються до вирішення змодельованих у них життєвих колізій.

Основу проблемного навчання складають проблемні ситуації чи запитання. Проблемою може слугувати вже сама назва твору.

Наприклад, можна запропонувати дітям зіграти в дидактичну гру «Відстрочена загадка». Потрібно розкодувати три слова чи поняття і дізнатися тему уроку.

ЖАНР ТВОРУ (Балада)

1. Може бути фольклорна (створена народом) або літературна (створена автором).
2. Твір, невеликий за обсягом.
3. Характерною ознакою жанру є поєднання епосу (зображення зовнішніх подій) й лірики (відображення внутрішніх переживань, почуттів героя).
4. Може бути фантастичною, історико-героїчною або соціально-побутовою (за змістом).
5. Виникла у XII—XIII столітті як любовна танцювальна пісня.

НАЗВА ТВОРУ («Рукавичка»)

1. Ця річ виготовляється зі шкіри, гуми, тканини.
2. Придворні дами носили її не лише як елемент одягу, а й етикету. Оздоблювали ажурними стрічками на свій смак.
3. Якщо середньовічний лицар віддавав цю річ своєму сюзерену, то це символізувало з честю виконане доручення.

4. У XVIII—XIX століттях, у часи дуелей, кинути цю річ або надіслати – означало викликати на поєдинок, дуель.

5. Це вид одягу для рук. На відміну від рукавиць – із відділеннями для кожного пальця.

Отже, сьогодні на уроці мова піде про Ф. Шиллера та його баладу «Рукавичка»

Створення літературного фотоквесту також сприяє розвитку пізнавально-пошукової діяльності. Наприклад, учні можуть відшукати в інтернеті фото предмета, за допомогою якого було врятовано життя Сью з повісті О. Генрі (7 клас).

Таким чином, діяльнісний підхід сприяє усвідомленому засвоєнню матеріалу, розв'язанню проблемних питань. (див. Додаток 3)

ІНШОМОВНА ОСВІТА

ВПРОВАДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕМОЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Тамара БОРОДАЙ, методист лабораторії гуманітарних дисциплін комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»

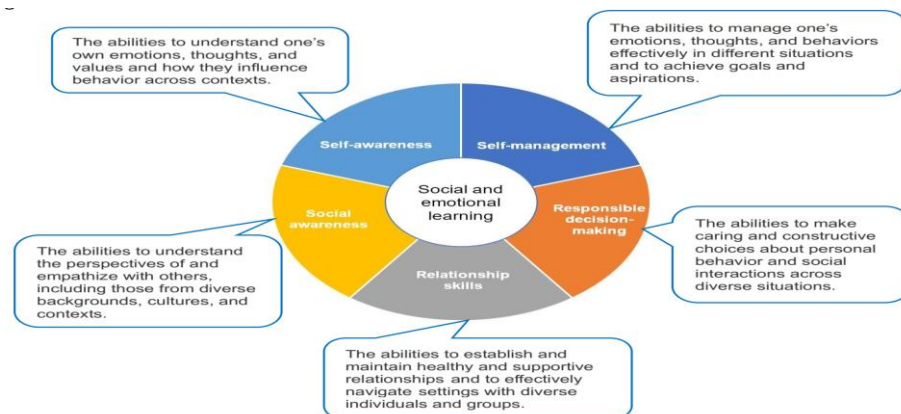
Incorporating Social and Emotional Learning in English Lessons/activities for social engagement, communication, teamwork, teaching kindness and respect

Social and emotional learning (SEL)

- is an integral part of education and human development
- is the process through which all young people and adults :
 - acquire and apply the knowledge, skills, and attitudes to develop healthy identities
 - manage emotions and achieve personal and collective goals
 - feel and show empathy for others
 - establish and maintain supportive relationships
 - make responsible and caring decisions

SEL is basically about a complex of five life competencies: self-awareness, self-management, responsible decision-making, relationship skills, and social awareness

- SEL becomes particularly vital in cases of emergencies like pandemics, natural disasters, war, etc.

- SEL helps to develop the abilities to understand and manage emotions, control personal behavior, establish and maintain relationships, empathize with others.

These abilities don't formally relate to the content of school subjects, they can be developed by adding social and emotional elements to learning and teaching.

By understanding how children experience traumatic events and how these children express their lingering distress over the experience, parents, physicians, communities, and schools can

respond to their children and help them through this challenging time. The goal is to restore balance to these children's lives and the lives of their families.

Explore selected strategies and choose what's right for you and your learners.

- Monitor vulnerable groups.
- Be mindful of differences.
- Create safe and predictable environments.
- Create trusting, caring, and responsive relationships with learners.
- Use inquiry to identify patterns of behavior and possible triggers in the classroom.
- Use positive behavior supports.
- Foster a sense of involvement.
- Give information reassuringly.
- Engage in your own professional self-care and personal wellbeing.
- Understand your boundaries and limitations.
- Shape your responsibility in the times of emergencies.

The role of SEL in the remote modality and SEL activities.

The value of social and emotional competencies for learners at school and in life is constantly growing especially in turbulent times.

The remote modality requires more attention to SEL because of the social distancing in the first place.

SEL can be integrated with any activity you do in your classroom whether remotely or face-to-face.

The SEL strategies and activities

- Be open
- Give learners time and space
- Be clear
- Take into account that you, your learners and their families are experiencing significant changes in life, work, and study
- Be flexible
- Stay connected and engage learners
- Engage in problem-solving.

Simple Ways To Integrate Social-Emotional Learning

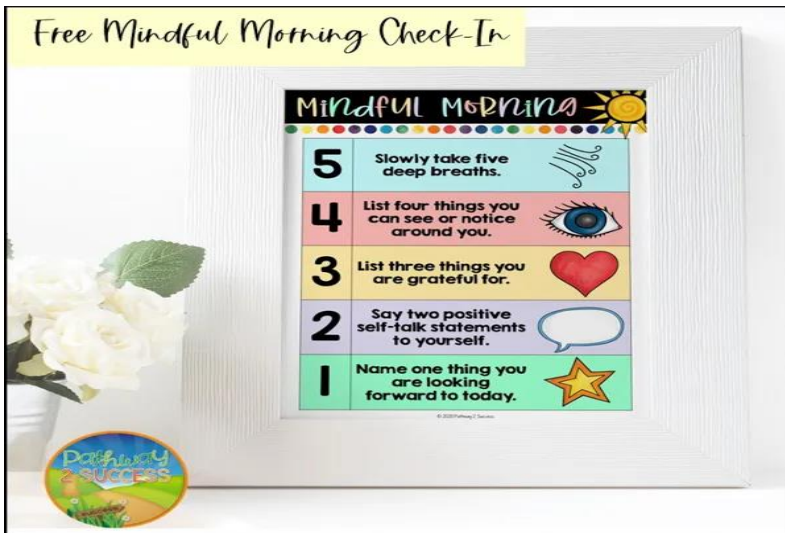
1. Start the day with SEL practices

15+ SEL Practices to Start the Day

Morning Greetings	Emotions Check-In	Question of the Day	Morning Meeting	Positive Affirmations
SEL Check-In Journal	Morning Check-In	Mindful Breathing	SEL Journal Writing	Practicing Gratitude
Read Alouds	SEL Choice Boards	SEL Quote of the Day	Whiteboard Messages	SEL Class Discussions

Pathway 2 SUCCESS www.thepathway2success.com

2. Practice mindfulness

3. Use thinking activities

Activity 1. Name five common things between an apple and an orange.

Activity 2. Something bigger than a piano, something smaller than a piano, a verb that goes with a piano, an adjective to describe piano.

Activity 3. Design a machine for reducing stress and anxiety.

Activity 4. List ten things you will never do in Zoom.

Activity 5. Find a picture of a place where you want to go. Describe the place using as many adjectives as possible.

4. Write poems

How to Write Bio Poems

Follow this pattern when drafting your bio poem.

- Line 1: Name of the person
- Line 2: 4 adjectives to describe the person
- Line 3: Something they enjoy (Include 2 ideas)
- Line 4: Something they love (Include 3 ideas)
- Line 5: Something they fear (Include 2 ideas)
- Line 6: Something they wonder
- Line 7: Something they wish
- Line 8: Something they dream of
- Line 9: Something they feel (Include 2 ideas)
- Line 10: Something they plan to do
- Line 11: Add your own idea

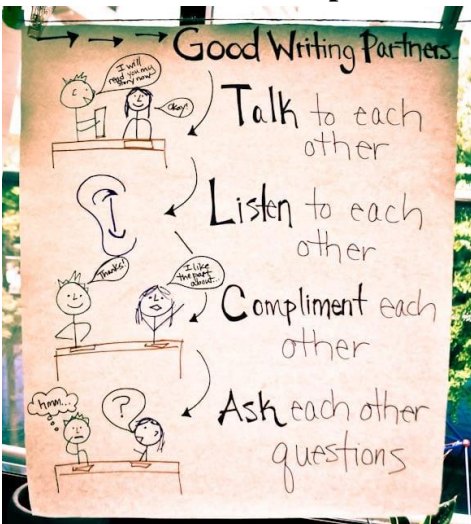
5. Use emojis to help kids identify their emotions

6. Use story time for teachable moments

Read-alouds are the perfect tool for exploring social-emotional themes with your class. Plus, they are one of the easiest ways to implement social-emotional learning activities into your daily schedule. And read-alouds aren't just for little kids either—there are tons of gorgeous picture books with complex themes and vocabulary that older kids will love too.

7. Do lots of partner activities. Teach kids how to work in a group

8. Nurture a culture of kindness

9. Practice role-play

10. Get them moving!

- Scissor hands: Students stand and scissor their arms across their chest four to five times, then touch their nose with their right hand and touch the opposite ear with their left hand, then switch.
- Super stretch: Students stand up and stretch their arms and body to the ceiling, then to the side, then to the floor, twisting both ways.
- Yoga pose: Lead the kids in hero pose, lion's pose, mountain pose, tree pose, warrior pose, and end with three deep breaths in upward salute. (Google "kids' yoga" for ideas!)
- Laugh in: Start with "ho-ho-ho-ho" together. Then "he-hehe-he." And then "ha-ha-ha." Pretend to laugh. In no time the whole class will really be laughing.
- Dance party: Turn on some fast music. Dance your hearts out for two minutes. Turn on some slow music and stretch a bit and calm down for 30 seconds.
- App it up: Try Breathe Bubble in the Calm app (free in the iTunes store). Don't have access to apps? Ask students to breathe in for five seconds, hold three seconds, breathe out five seconds, and repeat for one minute. Prompt them to sit up straight on the inhale and hold, then exhale and relax their shoulders.

11. Four stay-calm class routines

- Write out scheduling changes on a whiteboard: Knowing what to expect helps students focus.
- Take class outside: Foam mats from a home improvement store are easy to stow, soft to sit and work on, and sturdy and waterproof. No reason not to learn in the fresh air.
- Build in rewards for getting work done: Made it through reading groups with no interruptions? Give five minutes of free time at the end of the period.
- Bring nature in: Project a rain forest on a large screen and play rain forest sounds. One minute is all you need for a quick field trip in their minds.
- Use brain breaks: activities that bring on the calm
- Create a class relax board: Have students look through travel magazines or on travel websites to find pictures of places that they dream of going or that make them feel peaceful. Make a class collage that can be posted prominently. Model looking at the collage yourself so students get in the same habit.
- Be classical: Students working on a quiet task? Put on some classical music while they work. Productivity will rise and stress will go down.
- Color (even older students will love it!): Mandalas, patterns, or any printed-out design has been shown to calm students.
- Have a daily check-in: Let students hold up fingers to show how their day is going. One, not so great to five, fabulous. (And keep an eye out for the ones and twos. Check in with students to see if you can give them a little extra support that period or day.)

12. Take five, teachers! You need a break, too

- Imagine this: First thing each day, close your eyes and imagine your day going well. Trace the letters C-A-L-M on your palm several times.
- Find your happy place: Do you love the beach? The forest?

Post a photo of your favourite outdoor spot somewhere in your classroom. Channel calm by focusing on the picture and taking three deep breaths — in for seven counts, out for 11 counts.

- Sip smarter: Forget coffee and soda! Buy a pretty insulated water bottle, keep it on your desk, and take mini H2O breaks. A cold sip can work wonders on stress levels.
- Think in threes: When you're overwhelmed with tasks, prioritize: What three things must get done today, or during this period? Once you check those off your list, then add three more.
- Celebrate success: At the end of the week, grab a Post-it and write down one thing you felt went well, the name of a student you made progress with, and something that made you laugh. Put it on Monday's lesson plan. Every few weeks, flip through your plan book to see all your successes.
- Schedule like a boss: Try stress-free scheduling of parent volunteers.

13. De-stress tips for families

- Serve a protein-rich breakfast: Protein helps children concentrate and keeps blood sugar even. Good picks: peanut butter on toast, eggs, yogurt, milk, or cheese.
- Build in hang time: Sit on the front steps with your child for five minutes after school. Ask him once about his day, but don't expect to get a reply or give advice. Just listen, and follow his lead.
- Hug or high-five: Leave it at the door. Have a place for kids to write down things that were hard that day. Stuff them in a jar. Empty the jar each day. Talk about how each day is a new start.
- Build homework routines: Help your child break down her tasks and weeks with a planner or family calendar. Plan together so evenings are full, but not frenzied.
- Go for tech-free meals: Put phones in a basket at dinner (you too, Mom and Dad!). Make family meals a sacred time for conversation.
- Keep kids off screens before bedtime: To ensure calm, restful sleep, make sure your child turns off all electronics one to two hours before bed. The blue light from computers, TVs, and phones interferes with the brain hormone that induces sleep.

Remember

It helps to be systematic when it comes to teaching social-emotional skills, and a research-backed curriculum can help you cover the skills your students need the most.

More than ever, SEL is critical to supporting the academic recovery, mental well-being, and safety of all young people.

SEL promotes the development of self-awareness, self-management, responsible decision-making, relationship skills, and social awareness – the core competencies which are unquestionably vital for school and life, especially in the times of the unjustified war or any other emergency.

References

- <https://tinyurl.com/bde8desk> <https://tinyurl.com/p9uyzvt9>
<https://tinyurl.com/344w2bfb> <https://www.nctsn.org/>
<https://tinyurl.com/8zate5d5> <https://tinyurl.com/3cu9y2sz>
<https://tinyurl.com/mr39sds2> <https://tinyurl.com/4ndz737r>
<https://tinyurl.com/cyuertdn> <https://tinyurl.com/2rkt562d>
<https://tinyurl.com/55btueb9> <https://tinyurl.com/4c9fpbnk>

Галина Савицька, методист лабораторії гуманітарних дисциплін
комунального навчального закладу «Черкаський обласний
інститут післядипломної освіти педагогічних працівників
Черкаської обласної ради»

Використання франкомовних автентичних текстів як засіб соціально-емоційного навчання на уроці французької мови

Емоційні навички відіграють вирішальну роль у розвитку дітей, особливо в таких кризових ситуаціях, як війна в Україні. Ці навички охоплюють здатність ідентифікувати, розуміти, виражати та регулювати власні емоції, а також емоції інших. Якщо вони добре розвинені, вони дозволяють дітям краще справлятися зі стресом, встановлювати здорові стосунки та стійко протистояти життєвим викликам. Під час війни в Україні, діти часто потрапляють у травматичні ситуації, які можуть мати тривалий вплив на їхнє емоційне благополуччя. Тому дуже важливо підтримувати їх і допомагати їм розвивати ці навички.

Урок французької мови може включати автентичні тексти про війну в Україні, щоб підвищити усвідомлення учнями реальності цього конфлікту, одночасно розвиваючи їхні мовні навички. Наприклад, читання статей у пресі чи у франкомовних інтернет-джерелах дозволяє учням зануритися в історичний та соціальний контекст, водночас навчаючись висловлювати свої емоції та розуміти почуття інших. Такі тексти можуть слугувати відправною точкою для обговорень у класі, письмових висловлювань або групових проєктів, які сприяють не тільки вивченню французької мови, але й розвитку емпатії та солідарності.

Пропонуємо підбірку текстів з франкомовних джерел, основна тематика яких – негативне ставлення французьких дітей до війни та їхня допомога українським одноліткам, а також підтримка України прогресивним світом.

1. C'est où l'Ukraine ?

Publié le 09 novembre 2022

L'Ukraine est un pays du continent européen, situé entre la Russie et les pays de l'Union européenne. Distante de 2 500 km, l'Ukraine est plus grande que la France et compte moins d'habitants. Parmi ses 44 millions d'habitants, la plupart parlent ukrainien, d'autres parlent russe.

Il y a plus de trente ans, l'Ukraine faisait partie de l'URSS, un immense pays qui regroupait la Russie et d'autres états. Mais, dans les années 1990, l'URSS éclate. Et, en 1991, l'Ukraine, comme d'autres pays frontaliers de la Russie, devient indépendante et élit son propre président pour mener sa propre politique. Depuis, la Russie essaye de reconquérir ses territoires perdus.

Quels moyens utilise-t-elle pour étendre son pouvoir ?

Des moyens militaires. Ainsi, en 2008, elle entre en guerre contre la Géorgie, un pays situé au sud-est de l'Ukraine. En 2014, la Russie envahit la Crimée, une région du sud de l'Ukraine. Cela fait huit ans que les forces russes grignotent le territoire ukrainien. Et, en février 2022, Poutine, le président russe, veut envahir le reste du pays par la force militaire, avec la ferme intention d'y imposer son pouvoir. Mais l'Ukraine a des alliés en Europe et au-delà, qui l'aident à se défendre contre l'envahisseur.

Vidéo : <https://www.1jour1actu.com/monde/cest-ou-lukraine>

D'après *1jour1actu*

2. C'est quoi, la guerre en Ukraine ?

Publié le 26 février 2024

Voici 2 ans que la guerre en Ukraine a commencé... *Ijourlactu* revient sur le début de ce conflit qui dure et fait le point sur la situation en vidéo.

C'est quoi, la guerre en Ukraine ?

L'Ukraine est un pays du continent européen situé entre la Russie et les pays de l'Union européenne.

Le pays est tiraillé entre ces deux modes de vie. D'ailleurs, une partie des habitants parle russe, et l'autre, ukrainien.

Le 24 février 2022, l'Ukraine a été attaquée par la Russie et, depuis, c'est la guerre. Mais pourquoi ces deux pays se font-ils la guerre ?

Au départ, tous deux appartenaient à un même grand pays, l'Union des républiques socialistes soviétiques. En 1991, cette union est rompue. L'Ukraine devient un pays indépendant.

Pourtant, le président russe Vladimir Poutine refuse de voir l'Ukraine tisser des liens avec l'Europe et les États-Unis. En 2014, pour montrer sa force, l'armée russe a envahi la Crimée, une région de l'Ukraine.

En 2022, l'armée russe a bombardé tout le pays, dans le but de contrôler l'Ukraine. Mais les Ukrainiens ne se sont pas laissés faire. Ils ont pris les armes pour se défendre.

Des millions d'habitants ont fui la guerre et se sont réfugiés dans les pays voisins. L'Ukraine a reçu de l'aide de ses alliés. Ils ont isolé la Russie en stoppant les échanges économiques et ont fourni des armes pour combattre. Mais pas de soldats, car tous les pays veulent éviter une guerre encore plus grave.

Vidéo : <https://www.1jourlactu.com/monde/cest-quoi-la-guerre-en-ukraine>

D'après *Ijourlactu*

3. Guerre en Ukraine : une experte répond à vos nouvelles questions

Presque un mois après le début de la guerre en Ukraine, vous nous envoyez encore beaucoup de questions sur ce conflit. Alors, nous avons recontacté Isabelle Facon, spécialiste de la Russie, pour qu'elle vous réponde.

Publié le 22 mars 2022

Pourquoi en parle-t-on ?

Parce que, depuis le 24 février 2022, la guerre continue en Ukraine. Et parce que vous nous avez posé beaucoup de nouvelles questions sur ce qui se passait en Ukraine et en Russie.

Isabelle Facon est directrice adjointe de la Fondation pour la recherche stratégique, spécialiste des politiques de sécurité et de défense russes.

Elle t'explique son métier : J'essaie de comprendre comment la Russie voit le monde, et de prévoir comment elle va se comporter, quels choix elle va faire (c'est ça, la recherche stratégique, essayer de réfléchir aux choses qui risquent d'arriver dans longtemps). Comme je parle et je lis le russe, j'ai accès plus facilement à la façon dont les Russes réfléchissent.

Est-ce que la Russie va attaquer d'autres pays après l'Ukraine ? (*Célian*)

Isabelle Facon : Aujourd'hui, on craint par exemple qu'après l'Ukraine, la Russie attaque la Moldavie, un pays qui se trouve à l'ouest de l'Ukraine.

Mais Vladimir Poutine, le président russe, pourrait aussi décider de ne pas aller plus loin que l'Ukraine, car son armée y rencontre déjà beaucoup de difficultés : des chars et des avions russes sont détruits par les Ukrainiens, et les soldats russes ont du mal à progresser dans le pays. Cette situation pourrait décourager Poutine de tenter d'autres attaques.

Quand pensez-vous que la guerre en Ukraine va s'arrêter ? (*Lilou, 11 ans*)

Isabelle Facon : L'Ukraine et la Russie parlent régulièrement ensemble pour trouver des solutions. Mais on a aussi l'impression que la Russie essaie de remporter plus de victoires, d'avancer plus sur le territoire de l'Ukraine, pour être en position de force dans ces négociations. Et, pour le moment, l'Ukraine ne cède pas aux exigences de la Russie.

Donc, la guerre pourrait encore durer plusieurs semaines, voire plusieurs mois.

Pourquoi la France et les autres pays n'attaquent pas la Russie ? (*Malo*)

Isabelle Facon : Parce que nous n'avons pas d'alliance militaire avec l'Ukraine. L'Ukraine ne fait pas partie de l'OTAN, une alliance militaire entre des pays européens et l'Amérique du Nord. Grâce à cela, nous nous engageons à nous défendre les uns et les autres si l'un de nous est attaqué.

Mais nous soutenons l'Ukraine autrement, par exemple en lui envoyant des armes pour aider les militaires ukrainiens à se défendre. Et les États-Unis fournissent aussi à l'Ukraine des informations sur l'armée russe : vers quelles villes elle se dirige, quels sont ses plans d'attaque, etc. Cela aide l'armée ukrainienne à bien s'organiser.

Quelles peuvent être les conséquences de cette guerre sur la France, sur l'Europe et sur le monde ? (*Ouided*)

Isabelle Facon : Vladimir Poutine a établi une liste de pays qu'il juge ennemis. Ce sont tous les pays qui ont pris des sanctions contre la Russie : les pays européens, les États-Unis, le Japon, l'Australie... À cause de ces sanctions, la vie est devenue plus difficile en Russie, et, par exemple, les prix ont augmenté.

Pour se venger, le président russe va prendre, lui aussi, des sanctions contre ces pays. On ne sait pas encore lesquelles. Il pourrait arrêter d'acheter certains produits de nos pays. Il pourrait aussi décider que la Russie vendra moins de gaz à des pays. Cela affaiblirait des pays comme l'Allemagne, qui achète beaucoup de gaz à la Russie. L'Allemagne serait alors obligée d'en acheter à des pays plus éloignés, et cela lui coûterait plus cher.

Comment la France accueille les Ukrainiens ? (*Isabel, 11 ans*)

Isabelle Facon : Plus de 3 millions d'Ukrainiens ont déjà fui leur pays. Pour le moment, environ 15 000 sont venus en France, mais beaucoup plus vont arriver dans les prochaines semaines.

Le gouvernement français a mis en place un programme pour mettre en relation les Ukrainiens qui cherchent un toit et les familles françaises qui en proposent un. **Et de nombreux Français accueillent déjà des Ukrainiens chez eux.** Il y a aussi des collectes d'argent, de vêtements, de jouets, etc.

Et plusieurs centaines de petits Ukrainiens sont aussi scolarisés dans les écoles françaises. Ce n'est pas facile pour eux, car ils doivent apprendre la langue, l'écriture, prendre de nouvelles habitudes, se faire de nouveaux amis...

D'après *Ijourlactu*

4. Comment accueillir un enfant ukrainien dans ta classe ?

Accueillir dans ta classe un enfant qui arrive d'un pays en guerre, qui a peut-être vécu des choses douloureuses, qui ne parle pas français... Cela peut te sembler difficile. Tu te demandes peut-être comment t'y prendre. Nous avons posé la question à une psychologue.

Publié le 12 avril 2022

Le 15 mars, Brigitte Macron, la femme d'Emmanuel Macron, l'actuel président de la République, et Jean-Michel Blanquer, le ministre de l'Éducation, ont rendu visite à des élèves ukrainiens scolarisés dans une école près de Paris.

Pourquoi en parle-t-on ?

Parce qu'environ 7 000 enfants ukrainiens sont actuellement scolarisés en France. Comment se sent un enfant qui arrive d'une zone de guerre comme l'Ukraine ?

Marine Armand, psychologue : C'est différent pour chaque enfant. Cela dépend de ce qu'il a vécu, et aussi de sa personnalité. Il arrive que des enfants revivent en eux des événements très durs, des choses qu'ils ont vues avant de partir. Alors, parfois, ils sont très en colère ou ils sont tristes et ont envie de pleurer.

D'autres fois, ils préfèrent s'isoler et rester à l'écart. Et puis, il y a aussi des enfants qui vont toujours être en alerte. Ils vont par exemple faire attention au moindre bruit un peu fort, comme le moteur d'une moto. C'est parce que, malgré eux, ils ont encore peur. Heureusement, ils vont aller mieux peu à peu. Et, si ce n'est pas le cas, des psychologues sont là pour les aider. Et comment se comporter avec eux ?

Marine Armand : D'abord, il faut que tu comprennes que ces enfants ont besoin de temps. Ils ont quitté leur pays, leur maison, leurs amis... tout ce qui faisait leur vie. Ils se retrouvent en France, dans un pays qui n'a pas la même langue ni la même culture. Et, en plus, leur père est souvent resté en Ukraine pour se battre, donc ils sont très inquiets. Ils ont besoin de retrouver petit à petit des habitudes, de nouveaux repères.

Le mieux est d'être tout simplement naturel. Comporte-toi avec eux comme avec les autres enfants. Tu peux, par exemple, proposer des jeux. Il n'y a pas besoin de parler la même langue pour jouer ensemble.

Mais, si tu vois un enfant qui se met en colère ou qui est triste, il ne faut pas le juger. C'est très important de respecter ses émotions. N'hésite pas à en parler à un adulte si tu as du mal à comprendre certaines réactions.

Est-ce qu'il y a des choses qu'il vaut mieux éviter de faire ?

Marine Armand : Pas vraiment. Cela dépend des enfants. Par exemple, certains vont avoir besoin de faire des jeux de guerre, car ces jeux vont leur permettre de se libérer de souvenirs douloureux. Mais, au contraire, ces jeux peuvent aussi être mauvais pour d'autres enfants, parce que cela leur fait revivre des choses qui les ont choquées très profondément.

Et, si tu accueilles aussi un enfant ukrainien chez toi, il vaut peut-être mieux éviter de regarder avec lui des images de la guerre en Ukraine à la télé. Demande d'abord à sa mère ce qu'elle en pense...

D'après *Ijourlactu*

5. "Ukraine – Les enfants volés"

À l'occasion du deuxième anniversaire de la guerre en Ukraine, un documentaire tragique, bouleversant, qui rappelle qu'un conflit n'est jamais circonscrit aux hommes et au front, aux adultes et aux armes. Mais que la guerre emporte, toujours, les sociétés avec elle.

Ce film, donc, signé Robin Barnwell, s'intitule *Ukraine - Les enfants volés*. Il débute par des images filmées au téléphone portable. Des images qui montrent des enfants de 4 ou 5 ans environ, recueillis, rassemblés. Et ce premier carton : "Dans toute l'Ukraine, depuis le début du conflit, des rapt d'enfants ont été signalés."

Retour sur les premières images. On ne sait pas où vivent aujourd'hui les enfants qui jouaient hier. Le film suit alors Viktoria Novikiva. Une femme, une bénévole. Elle enquête sur les 48 enfants qui ont été enlevés par l'armée russe dans un foyer après la prise de Kherson. Des enfants orphelins, des enfants qui avaient encore des proches ou des parents. Mais jamais d'enfants abandonnés. Viktoria Novikiva montre les vidéos de l'enlèvement. Car dans cette horreur, tout est filmé. La honte n'existe pas.

Le kidnapping comme arme de guerre

Depuis le début de la guerre, des milliers d'enfants ukrainiens ont été enlevés. Pour de l'argent. Pour de la propagande. Pour satisfaire des familles. Au printemps 2023, le site Children of War qui recense les enfants kidnappés, a identifié 20 000 cas d'enfants disparus. Un chiffre très en deçà de la réalité.

Dans le premier tiers du film, une scène saisissante. On rencontre la mère de Viktor, deux ans, qui a dû confier son enfant déporté au foyer parce qu'elle ne pouvait pas le nourrir. Sur l'écran de téléphone de Victoria, elle reconnaît son enfant, le revoit pour la première fois dans des bras russes. Elle pleure. Elle pleure longuement.

Ce documentaire est difficile. Plombant même. Mais il montre la réalité crue de la guerre de Poutine. Il relate aussi le courage, la force tragique et obsessionnelle des bénévoles, qui se battent comme si ces enfants enlevés par d'autres étaient les leurs. *Ukraine - les enfants volés* de Robin Barnwell, disponible donc, sur *Arte.tv*.

D'après *RFI*

Лінки на додаткові відеоресурси

À quoi ça sert l'Union européenne ? <https://www.1jourlactu.com/monde/a-quoi-ca-sert-lunion-europeenne>

C'est quoi l'OTAN ? <https://www.1jourlactu.com/monde/cest-quoi-lotan>

C'est quoi l'ONU ? <https://www.1jourlactu.com/monde/onu>

C'est quoi, la bombe atomique ? <https://www.1jourlactu.com/monde/cest-quoi-la-bombe-atomique>

C'est quoi un réfugié ? <https://www.1jourlactu.com/monde/refugie>

C'est quoi la solidarité ?

<https://www.1jourlactu.com/france/cest-quoi-la-solidarite>

C'est qui, Zelensky ? <https://www.1jourlactu.com/monde/cest-qui-zelensky>

C'est qui Joe Biden ? <https://www.1jourlactu.com/monde/cest-qui-joe-biden>

C'est qui Emmanuel Macron ? <https://www.1jourlactu.com/france/163876>

Надія ВЕРТИПОРОХ, Майя ЗУЄВА, Людмила ЯРМОЛЕНКО, Людмила ЛУК'ЯЩЕНКО, Вікторія ОВЕРЧУК, Оксана АВРАМЕНКО, Єлізавета ЮР'ЄВА, учителі Золотоніської гімназії ім. С.Д. Складенка Золотоніської міської ради

Соціально-емоційне навчання на уроках англійської мови в 7 класі Нової української школи

Соціально-емоційне навчання трактується як педагогічний підхід, спрямований на розвиток навичок управління емоціями, соціальних навичок та міжособистісних відносин учнів, метою якого є створення сприятливої атмосфери та плідного освітнього середовища, в якому здобувачі освіти можуть ефективно розвивати власні соціальні та емоційні компетентності.

Соціально-емоційне навчання виходить за межі традиційного засвоєння навчального матеріалу, сприяючи формуванню навичок спілкування, розвитку емпатії та критичного мислення, що є важливою підготовкою для успішного функціонування в сучасному суспільстві. Соціально-емоційне навчання позитивно впливає на встановлення продуктивних міжособистісних відносин, що підтримує розвиток безпечного освітнього середовища та покращує психоемоційний стан здобувачів освіти.

Останніми роками соціально-емоційне навчання привертає увагу дослідників як за кордоном, так і в Україні. Н. Дужик досліджувала основні поняття соціально-емоційного навчання, його завдання та вплив на систему сучасних педагогічних знань. К. Колін, Дж. Дурлак, К. Домітровіч, Р. Вайсберг, Т. Гуллотте займалися вивченням компетентностей, покладених в основу SEL

Перспективи та можливості реалізації соціально-емоційного навчання у своїх роботах розглядали Л. Гриневич, Т. Дрожжина, О. Глоба, котрі також акцентували свою увагу на вивченні ролі викладача у психосоціалній підтримці учнів на заняттях англійської мови.

Соціально-емоційне навчання (SEL) є невіддільною частиною освіти та людського розвитку.

SEL – це комплекс з п'яти життєвих компетентностей:

- ✓ самосвідомість;
- ✓ самоменеджмент;
- ✓ відповідальне прийняття рішень;
- ✓ навички взаємовідносин;
- ✓ соціальна обізнаність.

Особливої актуальності дане навчання набуло під час надзвичайних ситуацій, таких як: пандемії, стихійні лиха, війна тощо.

SEL допомагає розвивати вміння розуміти емоції та керувати ними, контролювати власну поведінку, налагоджувати та підтримувати стосунки, співпереживати іншим. Ці soft skills формально не пов'язані зі змістом шкільних предметів, їх можна розвивати, додаючи соціальні та емоційні елементи до навчання та викладання.

Мета SEL - відновити життєвий баланс дітей та їхніх родин.

Наводимо приклади стратегій та заходів, які використовувалися на уроках англійської мови в 7 класі НУШ з урахуванням SEL, а саме:

- відстеження вразливих груп;
- створення безпечного та передбачуваного середовища;
- встановлення довірливих, турботливих та чуйних стосунків з учнями;
- виховання почуття залученості;
- надання інформації в заспокійливій формі;
- розуміння своїх меж та обмежень;
- формування відповідальності під час надзвичайних ситуацій.

Особливої уваги заслуговувало опитування, проведене соціально-педагогічною службою школи, для виявлення моделей поведінки, можливих тригерів у класі та підтримки позитивної поведінки.

Під час роботи дійшли до висновку, що SEL можна інтегрувати з будь-якою діяльністю, яку проводимо у класі, як дистанційно, так і очно.

Ось кілька практичних вправ та завдань, які можна використовувати для втілення соціально-емоційного навчання у процесі вивчення на уроках іноземної мови у школі:

1. Групова діяльність: розділіть учнів на невеликі групи і дайте їм завдання: спільно вирішити певну проблему або виконати проект на іноземній мові. Це може бути, наприклад, рольова гра, де кожна група представляє свою країну та використовує мову для взаємодії.

2. Спільне читання та обговорення текстів: виберіть тексти з різноманітними темами, які стимулюватимуть емоційну реакцію (наприклад, історії про дружбу, подорожі, важливі життєві події). Попросіть учнів прочитати текст, обговорити його в групах, поділитися власними думками та емоціями.

3. Рольові ігри: запропонуйте учням ролі та сценарії для виконання в парах або малих групах. Це може бути ситуація, де вони повинні розв'язати конфлікт або взаємодіяти у відповідних ситуаціях, таких як ресторан, готель або магазин.

4. Мовні ігри та вправи з емоційною навантаженістю: використовуйте ігри та завдання, які стимулюють емоційну реакцію, наприклад, «Мовна гра емоцій» (учні вибирають картку з емоційною реакцією та використовують мову, щоб виразити цю емоцію) або «Мікрофон обговорення» (учні обговорюють тему, тримаючи у руках м'ячик, який символізує «мікрофон», тільки той, у кого «мікрофон», може говорити).

5. Ігрові симуляції: організуйте ігрові ситуації, де учні повинні спілкуватися та взаємодіяти мовою в певних контекстах, наприклад, симуляція подорожі за кордон або інтерв'ю на роботу.

Ці практичні вправи та завдання допоможуть створити стимулююче та підтримуюче середовище на уроках в школі, де учні зможуть розвивати як мовні навички, так і соціально-емоційну компетентність.

Застосовуючи психологічні вправи, можна успішно вирішувати різні поставлені завдання: знімати як нервову, психічну, так і м'язову напругу, зосереджувати увагу учнів, розвивати уміння краще розуміти себе та інших, розвивати вміння креативно мислити, створювати умови для особистісного зростання.

Так на етапі введення в урок використовуємо наступні психологічні вправи:

- комплімент;

- побажання;
- приймаємо наші правила;
- тут і зараз;
- зустріч руками.

Учитель демонструє зразки компліментів, побажань, правил, а учні можуть використати їх, а можуть запропонувати свої.

Прикладами компліментів можуть бути:

1. You are so clever!
2. You look great in blue.
3. You are very generous.
4. You have a fine sense of humour.
5. I admire your ability to think on your feet. You have a wonderful taste in clothes.
6. You look lovely.
7. Your new hairdo is not bad.
8. You are great at...

Приклади побажань:

1. I wish you every success.
2. I wish you a best of everything
3. The best of luck
4. Break a leg!
5. Stay healthy
6. Be healthy, wealthy and wise!
7. Let's hope your wishes come true

Також можна використати психологічні вправи:

- «Ланцюжок» (мета: розвивати комунікативні здібності

S₁ "What's your hobby?"

S₂ "I enjoy dancing"

- «Злагожені дії» (учні під тиху музику розповідають про свої захоплення);
- «Подарунок» (пропонується подарувати щось

нематеріальне "I give you son, happiness");

- «Ти мені – я тобі» (Використовується на етапі підбивання підсумків. Учні сідають у коло, вчитель дає учням м'яч, отримавши м'яч, учень висловлює свою думку про урок.)

Для налагодження психологічного фону учнівського колективу на уроках іноземної мови використовуємо арттерапію. Арттерапія в науково-педагогічній інтерпретації розуміється як турбота про емоційне самопочуття і психологічне здоров'я особистості, групи, колективу засобами художньої діяльності. Сюди відносяться:

- казкотерапія;
- створення групових фресок (учасники або малюють усе, що вони хочуть, або домальовують на ній щось відповідно до обраної всією групою теми;
- використання музики та пісень.

Використання арттехнологій передбачає розвиток лексичних, граматичних, мовленнєвих навичок та творчих здібностей. Арттерапія допомагає вдосконалити знання, уміння й навички з англійської мови з насолодою.

Створення сприятливого мікроклімату, допомагає формуванню бажання учнів вивчати іноземну мову, відчувати свою успішність, інтелектуальну спроможність.

Орієнтовна структура уроку SEL в 7 класі НУШ:

- розігрів
- презентація/ обговорення
- вправи для критичного осмислення
- рефлексивна практика
- підсумки

Мовленнєва зарядка (warm up) є одним із найважливіших етапів уроку іноземної мови. Це вміло організований початок (не більше 5 хвилин), який вводить учнів в іншомовну атмосферу та стимулює їх подальшу роботу. Така атмосфера уроку передбачає доброзичливий тон вчителя, володіння голосом, жестами, мімікою, вміння витримати психологічну паузу і розірвати паузу мовчання. Перші хвилини уроку часто є дуже важкими для вчителя, тому що треба задати тон усього уроку, створити позитивну атмосферу для подальшої співпраці.

Наводимо приклади warm up activities, які використовуємо на уроках іноземних мов в сьомих класах НУШ

On a scale of Cat, how are you feeling today?

On this squirrel scale, how do you feel today?

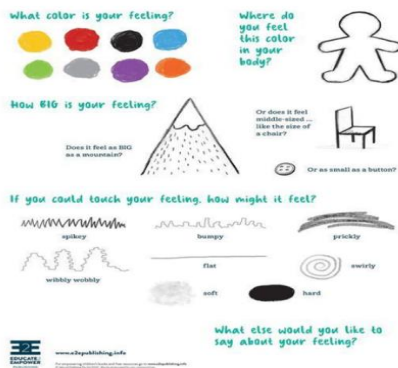
<https://www.pinterest.com/pin/53058101844135376/>

<https://www.elsa-support.co.uk/resources/the-elsa-games-bundle/>

How are you feeling today?

Yellow zone	Purple zone	Blue zone	Red zone	Green zone
Happy Excited Calm Positive Confident Proud Creative Playful Hopeful I am ready to learn today!	Scared Worried Anxious Nervous Shy Confused Loss of control Overwhelmed I need... A hug To talk to an adult Mindfulness activity Time out To take deep breaths To read a book Stress ball Write or draw my feelings Something else	Sad Lonely Unhappy Guilty Isolated Ignored Vulnerable I need... A hug To talk to an adult To talk to a friend To read a book To do some colouring Mindfulness activity Write or draw my feelings Think about what makes me happy Something else	Angry Frustrated Out of control Embarrassed Jealous Annoyed Aggressive I need... To talk to an adult Stress ball To take deep breaths Fresh air Write or draw my feelings Mindfulness activity Exercise To read a book Something else	Disgusted Sick Tired Bored Disappointed Uneasy Unwell I need... A drink Fresh air To talk to an adult Mindfulness activity To Sit down quietly To read a book Colouring 5 minutes before I do my work Something else

How Are You Feeling Today?

Вивчення теми «All about me. School and school subjects» починаємо з ознайомлення з прикметниками, які пов'язані з емоційним станом людини (brave, cheerful, bored, happy, excited, calm, confident, playful, nervous, scared, lonely, annoyed, disappointed, confused, surprised, curious, frustrated, silly, upset). Учні отримують завдання визначити прикметники на позначення позитивних та негативних емоцій. Такий підхід допомагає не лише зрозуміти психоемоційний стан учня, запам'ятати лексичні одиниці, а й вживати їх у мовленні, даючи відповіді на запитання 'How do you feel', 'Why do you feel that way?'

На початку уроку учні обговорюють шкільні предмети, працюючи в парах складають розклад уроків на тиждень, а потім беруть участь в обговоренні щодо найулюбленіших та найменш улюблених предметів протягом тижня і пояснюють причину. (T.: What's your favourite day / the least favourite day of the week? Why? S.: As I'm crazy about Sport, and computers my favourite day of the week is Tuesday, because I have IT and PE on Tuesdays or I'm not a big fan of Physics, Monday is the least favourite subject. It comes difficult to me). Робота в парах дає можливість подумати, обмінятися ідеями з партнерами, а потім взяти участь в обговоренні. Ця форма роботи сприяє розвитку навичок спілкування, вмінню висловлюватися та вести діалог.

Читання цікавих та актуальних текстів англійською мовою не лише сприяє розвитку навичок читання та покращенню словникового запасу учнів, а й вчить їх аналізувати ситуацію, співпереживати, діяти.

Характер потреб учнів, пов'язаних із читанням, може змінюватися у процесі вивчення мови.

На початкових рівнях найбільш важливим є саме етап «pre-reading». Маючи невеликий запас слів, учні потребують підтримки вчителя у вигляді пояснення ключової лексики з тексту.

На цій стадії важливо:

- поставити мету читання;
- покращити словниковий запас, щоб учні могли успішно виконати завдання з читання;
- передбачити, що вони дізнаються із прочитаного;
- зрозуміти, що учні знають про тему.

Окрім лексики, також необхідно надати довідкову інформацію для кращого розуміння змісту. На такому рівні важливо заохотити учнів читати тексти англійською мовою, навіть якщо вони не розуміють кожне слово.

При вивченні теми NATURAL DISASTERS пропонуємо учням поглянути на малюнок і висловити власні припущення про зміст тексту та емоції, які викликає побачене. Учні працюють з текстом, виконуючи після текстові завдання. При обговоренні тексту пропонуємо учням дати відповіді на запитання:

«How can we help people in need?», «What can you do to prevent natural disasters?»

Read

A. Look at the picture and the title of the news article. What do you think happened? Listen, read and check your answers.

APRIL 2023 THE DAILY NEWS

CINDY HITS TYDESTOWE

Yesterday one of the strongest hurricanes of the last 20 years hit our neighbouring town, Tydestowe. Cindy caused major damage, leaving people homeless and injured.

The local authorities asked people to evacuate the town a couple of days before, but most people decided to stay and protect their homes. Cindy, a category three hurricane, struck the towns south of Tydestowe first. The hurricane brought strong winds, heavy storms and rain which quickly moved on to Tydestowe.

The local authorities weren't able to unblock the drainage system in time and, as a result, the town flooded. The floods damaged hundreds of homes and destroyed roads. So far, rescue teams across the country have saved many people from the floodwater, rescued people that got trapped in their homes, and even helped to move farm animals to places where they will be safe. 'We're doing everything we can,' said one rescue worker. 'But we're facing a very difficult and challenging situation. I have never seen anything like it.'

Unfortunately, it may be a while before it will be possible for communities to return home again. Experts warn that the situation could get worse if storms continue. Until then, authorities are giving people who left their homes food and clothing.

B. Read the article again and answer the questions.

1. How did the people of Tydestowe know that the hurricane was coming?
2. What have rescue workers done to help people?
3. How did the town flood?
4. What are experts worried about now?
5. How are authorities helping people who can't go home yet?

Прослуховування аудіо запису та перегляд відео, пов'язаних з небезпечними або критичними ситуаціями, збагачує словниковий запас учнів з теми та сприяє подальшому висловлюванню власної думки. Враховуючи думку авторів підручника, пропонуємо учням у групах з трьох осіб переглянути оповідання в картинках (SB p. 83 Ex 4), обговорити та зробити нотатки для подальшої роботи, додаючи необхідні деталі за потребою. Наступним кроком є представлення оповідання окремими групами, використовуючи надані підказки, вживаючи у мовленні Past tenses. Учні представляють свої твори в класі

4 Speak & Write

A. Work in groups of three to narrate the story shown in the pictures. Follow the steps below.

Step 1: Look at the pictures carefully and discuss the story, keeping notes. Add details wherever necessary.

Step 2: Narrate your story to the class, using past tenses and the words/phrases given. Divide the story so that each group member narrates what's happening in two pictures.

Залучення учнів до активної участі під час читання, прослуховування та обговорення сприятиме не лише висловлюванню своїх думок та обговоренню тексту з іншими, а й відкритості, вираженню власних емоцій і переживань та написанню оповідання.

Наведемо приклади застосування втілення програми SEL під час опрацювання теми «Здорове харчування». Учні було запропоновано опрацювати в групах лексику з теми. Під час обговорення учні вирішували, які продукти віднести до певних категорій FOOD PYRAMID. Коли питання було вирішено, учні прослухали та прочитали текст та перевірили свої припущення щодо продуктів необхідних для здорового харчування, а які споживати у меншій кількості.

Учні було запропоновано скласти приблизне меню на сніданок, обід та вечерю. Під час презентації розгорілася дискусія щодо корисних властивостей певних продуктів.

Наступним кроком був перегляд відеорозмови підлітків про здорове харчування і здоровий спосіб життя. Учні ділилися враженнями про проблеми підлітків і в рольовій грі захищали свою думку.

Знайомство з кухнями світу відбувалося під час читання та прослуховування діалогів з подальшою їх драматизацією. Це дало змогу на наступній стадії застосувати метод симуляції під час участі у конкурсі «CELEBRITY CHEFF CORNER», де учні змагалися у приготуванні своїх страв і презентації власних рецептів.

Що запам'ятовується найкраще? Те, що учні роблять своїми руками! Тож експерименти та моделювання – найефективніший спосіб навчання школярів.

Симуляція – це експериментальний навчальний вид діяльності, який дає шанс приймати рішення, аналізувати, планувати й побачити, як працюють інші учні у класі.

Симуляції додають щось таке, що неможливо отримати іншим шляхом, і це відчуття того, як її реалізувати у реальному житті. І тому, що симуляції викликають занурення, учні демонструють власні емоції, зацікавленість і навчальний інтерес.

Це неймовірно корисний спосіб перенести те, що ми вивчаємо в класі і що ми вчимо в підручника, у реальне життя.

Рольова гра – невід’ємна частина уроку іноземних мов. Наводимо приклади імплементації психоемоційного та етичного підходу в розв’язанні конфліктних ситуацій, які виникають у реальному житті, і надають можливість учням виразити свою емпатію та взаємодіяти в соціумі.

Modules All About Me, School Life.

1. **Friendship Conflict.** Scenario: Two friends have a disagreement over a misunderstanding. One friend feels betrayed, while the other feels accused. They both want to make up, but aren't sure how to move forward. Role-play: Students can take on the roles of the two friends and act a conversation where they express their feelings, apologize, and resolve the conflict.

2. **Bullying Incident.** Scenario: A student witnesses their classmate being bullied by a group of peers, but he is confused. They feel puzzled between standing up for their friend and supporting the bullies. Role-play: Students can role-play the feelings of the bystander, the victim, the bully, and a teacher. They can explore the emotions and motivations of each character and discuss the best course of action to address the bullying situation.

3. **Ethical Dilemma in the Classroom.** Scenario: A student discovers that their classmate has been cheating on an important exam. They are conflicted about whether to report the cheating or keep it a secret to avoid causing trouble. Role-play: Students can take on the roles of the student who witnessed the cheating, the student who cheated, a teacher, and classmates. They can discuss the ethical values of reporting or not reporting the cheating, and explore the consequences for each decision.

4. **Family Conflict.** Scenario: Two siblings are arguing over how to spend their pocket money. One sibling wants to save it for a future purchase, while the other wants to spend it immediately on a different item. Their disagreement turns into an argument. Role-play: Students can portray the siblings, parents, and a psychologist. They can explore different strategies for resolving the conflict, such as compromise, negotiation, or seeking parents' advice and help.

5. **Cultural Misunderstanding.** Scenario: Two classmates from different cultural backgrounds have a misunderstanding that leads to hurt feelings and tension between them. One student made a comment that unintentionally offended the other student's cultural beliefs. Role-play: Students can take on the roles of the two classmates and discuss the cultural differences that led to the misunderstanding. They can explore ways to apologize, clarify intentions, and bridge the cultural peculiarities through open communication and empathy.

Учні мають відчувати, що урок не пригнічує їх, а розвиває, дає можливість самоствердитися та проявити себе. Одним із оптимальних шляхів вирішення цієї навчальної

проблеми може стати використання на уроках англійської мови фрагментів театральних постановок та проведення інтегрованих уроків.

Реалізування театралізації може відбуватися як на тематичних уроках, так і в рамках узагальнюючих занять, шкільних вечорів, класних годин чи уроків домашнього читання. Використання інсценувань літературних творів допомагають вивчити, закріпити та розширити вивчену лексику в невимушеній дружній атмосфері, а також відпрацювати програмний матеріал в значно цікавіший та різноманітніший спосіб.

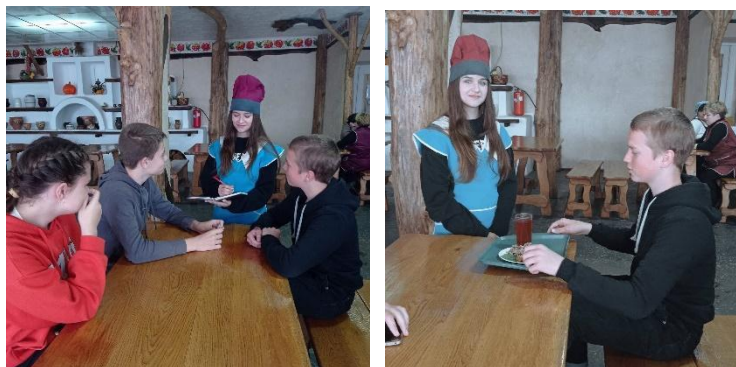

Останнім часом набувають популярності інтегровані уроки, які дають можливість застосувати іноземною мовою, демонструючи набуті знання з різних предметів.

У цьому навчальному році на базі 7-х класів НУШ були проведені інтегровані уроки разом з учителями математики, історії, зарубіжної літератури, фізики та технологій.

У контексті середньої школи SEL може бути впроваджене через систему відповідних вправ та діяльностей, спрямованих на розвиток соціальних та емоційних навичок в учнів. Імітаційні вправи та проєкти дозволяють взаємодіяти в групі, наприклад, імітуючи ймовірні ситуації, в тому числі конфліктні, що допомагає учням розвивати комунікаційні вміння та навички командної роботи. У рамках уроку варто знайти місце для психологічної релаксації, формування групової культури, що сприятимуть створенню атмосфери взаємодопомоги, допоможуть учням навчитися висловлювати свої думки та почуття відкрито та впевнено, управляти своєю емоційною стійкістю, читати та реагувати на емоції інших людей.

Отже, зважаючи на сучасні вимоги суспільства до особистості, виникає необхідність використання ефективних та інноваційних підходів до навчання, які враховували б не лише когнітивні аспекти, але й соціально-емоційну сферу здобувачів освіти.

Використання елементів соціально-емоційного навчання стає актуальним і перспективним для підвищення якості освіти та розвитку відповідних компетентностей учнів.

Однак, важливо також враховувати індивідуальні відмінності учнів та адаптувати підходи до їхніх потреб. Успішна реалізація концепцій соціально-емоційного навчання вимагає підтримки адекватних ресурсів та постійного оновлення педагогічних методик.

Список використаних джерел

- <https://www.pinterest.com/pin/53058101844135376/>
- <https://www.elsa-support.co.uk/resources/the-elsa-games-bundle/>
- <https://tinyurl.com/344w2bfb>
- <https://www.nctsn.org/>
- http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2023/65/part_2/19.pdf
- <https://naurok.com.ua/prezentaciya-socialno-emociyne-navchannya-yak-metod-samoefektivnosti-352035.html>
- <https://naurok.com.ua/uprovadzhennya-souialno-emociynogo-ta-etichnogo-navchannya-na-urokah-u-seredniy-bazoviy-shkoli-386070.html>
- <https://www.edcamp.ua/seelukraine/shcho-take-seen/>

1. Conley, Colleen S. SEL in Higher Education. Handbook of Social and Emotional Learning: Research and Practice. New York : The Guilford Press, 2015. P. 197–212
2. Дужик Н. Соціально-емоційне навчання в системі сучасних педагогічних знань. Актуальні питання гуманітарних наук. 2020. Вип 27. Т 2. С. 186–192.

3. Можливості для реалізації соціально-емоційного навчання в рамках реформи «Нова українська школа» / Гриневич Л. та ін.; за заг. ред. Л. Гриневич, С. Калашнікової. Київ: Видавнича група «Шкільний світ», 2021. 312 с.

4. Соціально-емоційне та етичне навчання. EdCampUkraine : веб-сайт. URL:<https://www.edcamp.ua/seelukraine/> (дата звернення: 21.11.2023).

5. Що таке програма соціально-емоційного та етичного навчання і як вона працює. НУШ: Нова українська школа : веб-сайт. URL: <https://nus.org.ua/articles/shho-take-programa-sotsialno-emotsijnogo-taetychnogo-navchannya-i-yak-vona-pratsyuue/> (дата звернення:20.11.2023).

6. Психологічний супровід як засіб активізації пізнавальної діяльності учнів (методичний посібник) за редакцією С.Д. Максименка. – К., 2015

7. Кочерга І.М. Створення сприятливого мікроклімату на уроках

8. Кравчина Т.В. Арт-технології на заняттях з англійської мови. – К.,2016

9. Кузьменко С.І. Психологічні прийоми створення сприятливого клімату на уроках. – К.: 2018

10. Лебедева Л.Д. Практика арт-терапії: підходи, діагностика. – СПб.:2003

Ірина ДАЦЕНКО, Галина КУЗНЄЦОВА, Світлана РУДЕНКО, Світлана СИНЬООКА, Юлія ТРИГУБ,
учителі Канівської спеціалізованої школи I-III ступенів
№6 з поглибленим вивченням іноземних мов Канівської
міської ради

Соціально-емоційне та етичне навчання (руханки, ранкові зустрічі, «розігриви») для учнів 1-7 класів НУШ

Соціально-емоційне навчання (СЕЕН),

Social and emotional learning (SEEL) є невіддільною частиною глобальної освіти, що допомагає учнівству досягти успіху в школі, кар'єрі, житті та базується на провідних наукових даних.

Програма Соціально-емоційне та етичного навчання (СЕЕН, Learning Social Emotional and Ethical (SEE) Learning) – це інструмент розвитку м'яких навичок або “soft skills”.

Як-от, уміння комунікувати, співпереживати собі й іншим, керувати своїми емоціями, працювати в команді, креативно й критично мислити, вести за собою і виважено йти за лідерами тощо. Таке навчання розвиває в учнів усвідомленість, співпереживання та залученість.

На практиці це – набір вправ, які можна інтегрувати в урок або проводити як окреме заняття. За програмою СЕЕН, уроки починаються з розігріву – кількох хвилин, які допомагають дітям налаштуватися на навчання.

Діти заспокоюються, готуються до того, що будуть отримувати нову інформацію. Потім – частина уроку, на якій учитель дає новий матеріал. Після цього – інтерактивні вправи за ним.

СЕЕН — це новітнє досягнення у галузі освіти; ця програма вдосконалює соціально-емоційне навчання (SEL / СЕН) ключовими додатковими елементами:

- тренування уваги;
- співпереживання та етичне осмислення;
- системне мислення;
- стійкість і травмоорієнтована практика.

СЕЕН – набуття та застосування знань, поглядів і навичок для:

- формування здорової особистості;
- розуміння та управління емоціями;
- постановки й досягнення особистих та колективних завдань;
- відчуття та виявлення співпереживання до інших;
- встановлення та підтримки позитивних взаємин;
- ухвалення позитивних рішень.

У цьому матеріалі пропонуються дидактичні демонстраційні активності для впровадження програми СЕЕН на уроках англійської мови, а саме вправи на «розігрів», руханки, ігри, пісні, пальчикові ігри, енерджайзери, відеофільми та інше.

Набуття та застосування знань, поглядів та навичок для:

- формування здорової особистості;

- розуміння й управління емоціями;
- постановки й досягнення особистих та колективних завдань;
- відчуття і виявлення співпереживання до інших;
- встановлення та підтримки позитивних взаємин;
- ухвалення відповідальних рішень.

Упроваджуємо СЕН ІГРИ на уроках іноземної мови

“Thumbs up”

is a fun, no prep classroom game that can be used with any target language

Here are some *sample expressions* you can use with your students:

T: Who was it? / Who touched your thumb? / Who do you think it was? Ss: It was (Kelly). / I think it was Kelly. /

This game can also be used *to practice any vocabulary / expression* you want. For example, if you are teaching vocabulary about jobs and occupations, you can give the three students at the front a flashcard each with a job picture on it. Then, when it is time to guess, you can ask students 'What do you want to be?' And the student who is guessing can say the job that is on flashcard - 'I want to be a (doctor).

Game «You - me, I – you»

Rules: Children stand in two lines facing each other. Children take turns throwing the ball to those standing in the opposite row.

The player must catch the ball and say what trait of character he would take from the person who threw the ball to him. Then he throws the ball to any participant from the opposite row, and he must also say what trait he would take from him.

Game “Thank you for ”

Rules: Children sit in a circle. The teacher is with them. The first player passes the ball to his

neighbor and says what he is grateful for. The next player passes on in a circle until everyone gives an answer.

Game “Magic Chair”

Rules: One of the game participants is invited to the ‘magic chair’, as soon as he sits down, all his strengths are ‘illuminated’ and become apparent. All students mention exclusively the positive qualities of the child.

Game “In the Attic”

Rules: Children sit in a circle with a teacher. The first player starts the game and shows a simple gesture, the second player repeats the gesture of the first player and adds his own. In this way, you can make several circles. The game reveals children, trains memory and communication skills.

Game “Dramatization of phraseology”

Rules: To begin with, children are given a list of phraseological units and their meanings. Pupils unite in pairs. Task: show the phraseology so that other players guess it.

Game “Sign language translation”

Rules: Children unite in pairs. The pairs take turns to speak in front of other participants. Each of the pair acts in turn as an announcer and a sign language interpreter. While one reads a small poem, the other conveys the meaning of what was said with the help of facial expressions and gestures.

Game “Adventure seekers”

Rules: Students invent and describe adventures that would happen before the end of the text. Work is performed in small groups (4-5 students).

Game “Word Catchers” (<http://surl.li/tuwyo>)

A good ESL team game is more than just English. There should be 3 components. What are they? Watch and learn! When you understand how it works, you will be able to create really engaging games by yourself!

Finger games

Game “Where is Thumbkin?”

This song is really helpful for working on those fine motor skills. It’s also a good one for teaching, “How are you?” This version can be adapted a little bit: Instead of saying “How are you today, sir?”, we may say, “How are you this morning/afternoon?”

It’s also easy to change the names of the fingers. In the original they are Thumbkin, Pointer, Tallman, Ringman and Pinkie. You can change these to family words, i.e., Daddy, Mummy, Brother, Sister, Baby. If you have been working on animals, they could be animals. Equally, they could be different foods or colours.

Game “Here is the beehive”

This fingerplay song is good for practicing counting to 5, common adjectives, and it can help children learn some useful chunks of language, such as, ‘Where are..?’; ‘no one sees’; ‘hiding away’; ‘Here they

Here is the beehive,

But where are all the bees?

Hiding away, where no one sees.

Here they come, flying out of their hive,

1 – 2 – 3 – 4 – 5

Buzz up high, buzz down low, Buzzing fast, buzzing slow,

Buzz to the left, buzz to the right. Buzz all day, but sleep all night.

/Repeat main verse/

Використання фільмів та мультфільмів на уроках англійської мови

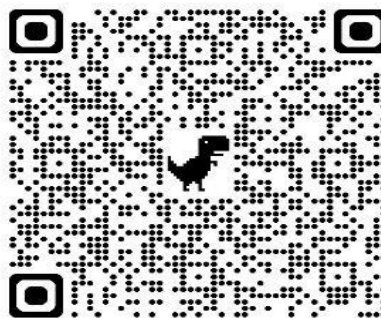
Disney movies are an awesome example to in a classroom setting to help discuss difficult topics. Learning through cinematic aesthetics stimulates critical thinking.

“Inside Out”

<https://youtu.be/VWavstJydZU>

This movie addresses feelings, emotions, growing up, metacognition, and the earlier you teach children these things, the more they will be able to self-regulate.

“ Sort the Feelings”

use

“Finding Nemo/ Finding Dory”

<https://www.youtube.com/watch?v=GjiZRzDVBBY>

Task : “Choose the right variant”

1. What kind of animal is Nemo?
a. It’s a fish. **b.** It’s a bug. **c.** It’s a turtle.
2. What are the colors of Nemo?
a. orange, blue and black **b.** orange, black and white **c.** pink, blue and orange
3. How was Nemo in his first day at school?
a. tired **b.** sick **c.** happy
4. What are the colors of Dory?
a. blue and pink **b.** orange and brown **c.** blue and yellow
5. What did Marlin say to Dory when she pointed the direction of the boat?
a. I’m fine. **b.** Good morning. **c.** Thank you.
6. What kind of animal is Crush?
a. It’s a cat. **b.** It’s a fish. **c.** It’s a turtle.
7. How old is Crush?
a. 150 **b.** 100 **c.** 10
8. How did Marlin feel when he was inside the whale?
a. okay **b.** fine **c.** sad

“Lion King”

Throughout this movie there are themes of grief and loss, forgiveness/forgiving oneself, guilt, and how to trust wisely in choosing friends or family members who have your best interest at heart.

Task 1: Before reading, answer the questions

- Do you like cartoons?
- How often do you watch them?
- What’s your favourite cartoon?
- What’s your favourite cartoon character?
- Do you like computer cartoons?
- What computer cartoons do you know?

Task 2. Reading and matching

A. One summer morning, he decided to change everything. He had a horrible battle with his uncle Scar. Simba’s friends helped him. Simba won the battle and became a king. Animals were happy again.

B. Once upon a time there lived a great king. He was a brave and clever lion. His name was Mufasa. Animals loved him. He had a little son.

C. When Simba became a big lion, he met his dad’s friend Rafiki. Rafiki said “Simba! Remember who you are. You are Mufasa’s son. You are a true king. Scar isn’t a true king.

Animals aren’t happy. Animals hate him.”

D. In the jungle Simba met new friends. Their names were Timon and Pumbaa. Timon and Pumbaa were very funny. They liked to sing songs. Their favourite song was Hakuna Matata.

E. His son’s name was Simba. Simba was kind and funny but sometimes naughty. Simba had a best friend. Her name was Nala. They played together every day.

F. Mufasa had a brother. His name was Scar. Scar was bad. He wanted to be a great king. One day he killed Mufasa. Simba was upset. He ran away to the jungle. Scar became a new king.

MOVEMENT BREAKS

AND WARM-UPS

Movement not only allows children to get their ‘wiggles’ out, but energizes them and increases their ability to focus on the next learning activity. In order for kids to learn, they need to move!

The aim of the movement breaks is to help create the level of alertness which enables to focus and concentrate.

ACTION POEMS EXAMPLES

Giraffes are tall, with necks so long. (Stand on tiptoes; raise arms high up into the air.)

Elephants' trunks are big and strong. (Make trunk with hand and arm.) Zebras have stripes and can gallop away, (Gallop around in a circle.) While monkeys in the trees do sway. (Sway back and forth.)

Old crocodile swims in a pool so deep, (Pretend to swim.)

Or lies in the sun and goes to sleep. (Lay head on hands and close eyes.)

ACTION SONGS EXAMPLES

Action songs are aimed at teaching daily routines language.

“Here We Go Round the Mulberry Bush”

- Add in other daily routines: do my homework, walk the dog, read a book, play with friends, etc.
- Use the song to practise other target vocabulary: play football, go to the beach, play the piano, look angry, dance to rock music, etc.

<https://youtu.be/hw7SYnkbAeE>

“**Action Song for Kids**” is a funky and bouncy dance tune that introduces the action verbs "clap", "stomp", "swing", "dance", "sing", "jump", "touch", and "shake".

This song can be used in the classroom or at home to encourage learning through music and body movement. The rhythm, musical arrangement, lyrics, and animation all work together to teach action verbs in the most effective way possible!

<https://www.youtube.com/watch?v=dUXk8Nc5qQ8>

Dancing break

“**Move it to the Sounds**”

Is a fun, brain break movement song. Students can move to the music with their own creative expression and creative movement for a fun, brain breaks movement dance song.

<https://www.youtube.com/watch?v=7JvkWXY2eY>

Warm-up song

“**Learning About Our Feelings**”

The song helps children learn English words and phrases useful in everyday life! Teaches to talk about our feelings! How do you feel today? Our feelings and emotions can be very powerful!

<https://www.youtube.com/watch?v=LQk5jUymSGs>

Inclusive teaching often referred to as equitable or equality-focused teaching, is a method in which educators create a learning environment where all students - regardless of ethnicity, disabilities, gender, sexual orientation, and background - have equal opportunities to succeed.

Список використаних джерел

<http://surl.li/tuxrs>

<http://surl.li/tuxsc>

<https://www.youtube.com/watch?v=IS-SaGt7kqU>

<https://www.youtube.com/watch?v=JhvrQeY3doI&t=10s>

<https://www.youtube.com/watch?v=7TavVZMewpY>

<https://www.youtube.com/watch?v=hw7SYnkbAeE&feature=youtu.be>

<http://surl.li/tuxsw>

<https://www.youtube.com/watch?v=dUXk8Nc5qQ8>

<http://surl.li/tuxud>

<http://surl.li/tuxuq>

<https://www.youtube.com/watch?v=7JvkWXBY2eY>

<http://surl.li/tuxvk>

<http://surl.li/tuxwj>

<https://youtu.be/p8vcJSYL7Hk> <https://www.responsiveclassroom.org/category/energizers-activities/>

https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=IKHw0xk4Z_o

<https://www.youtube.com/watch?v=pFIPiBKgDs>

<https://www.youtube.com/watch?v=VWavstJydZU>

<https://www.youtube.com/watch?v=LQk5jUymSG>

Світлана ПАВЛИК, Жанна ШЕВЧЕНКО,
учителі української мови та літератури
Навчально-виховного комплексу
«Загальноосвітня школа I-III ступенів №3-
колегіум» Смілянської міської ради

ЗРАЗКИ ПАТРІОТИЧНИХ ВПРАВ З ВИКОРИСТАННЯМ ХМАР СЛІВ

Вправа «Соняшник Перемоги»

Знайдіть слова з допущеними помилками в дієслівних формах.

Ваш донаг на ЗСУ – виправлена помилка.

Вправа «Підкований козак»

Пригадайте фразеологізми з дієприкметниками, скориставшись підказками з хмаринки.

Які фразеологізми характеризують козацьку вдачу? Поясніть їхнє значення.

Вправа «З Україною в серці»

Випишіть прислівники, поясніть їхнє написання. Складіть розповідь про свій улюблений куточок в Україні.

Використайте прислівники з хмаринки та уведіть в текст розповіді 2-3 прислівники, які пишуть з дефісом.

Вправа «Українська – мова Перемоги»

Знайдіть у символічних українських хмаринках словосполучення, що потребують редагування. Запишіть правильні варіанти.

ВРАЗКИ КОМПЕТЕНТІСНИХ ЗАВДАНЬ СИТУАТИВНОГО ХАРАКТЕРУ

Вправа «Я – редактор» (для роботи в групах)

Уявіть ситуацію, що вам як головному редактору найпопулярнішої газети потрібно відредагувати тексти вітальних листівок та доповнити оригінальними побажаннями.

Поясніть, чи доречне використання у цих текстах активних дієприкметників.

Група 1

Шановний Григоріє Михайловиче!

Вітаю з Всесвітнім днем письменника і хочу побажати писати хвилюючі рядки від серця, проникати в душу любого читача, підкорювати весь світ своєю творчістю. Нехай життя буде красивою, а її дорога щасливою і нехай на цій дорозі буде безліч можливостей для слави і успіху.

Група 2

Дорогий друже, мій бувший однокласнику! Вітаю тебе з наступаючим Різдом Христовим та бажаю щирих посмішок, великої радості, безмежного щастя, світлої надії, міцного здоров'я, гарного настрою та захоплюючих моментів. Нехай у твоєму домі буде благополуччя, нехай у твоєму серці панує любов!

Група 3

Дорогий мій любимий друже! Вітаю тебе, ведучого банкіра, з твоїм професійним святом. Бажаю успішних трудових буднів і процвітання, багаточисельних заможних клієнтів, обійти всіх конкурентів, стабільного плаваючого курсу валют, не дивлячись на військовий стан.

Вправа «Я – кулінар»

Створіть покроковий рецепт улюбленої кулінарної страви, використайте дієслова наказового способу.

Вправа «Я – фермер»

Опишіть процес вирощування картоплі, визначте часові форми дієслів.

Завдання нестандартного змісту:

1. Створення тексту за визначеними характеристиками на основі певної графічної інформації (діаграми, графіка тощо).

2. Пошук інформації з різних джерел і складання рекомендацій про те, як правильно робити покупки, аби заощадити кошти та не натрапити на фінансових шахраїв (з використанням дієприслівників і дієприслівникових зворотів).

3. Візуалізація текстової інформації; переведення текстової інформації в графічну.

4. Створення слайдів, (відеоролика) про мандрівку Україною з використанням підписів, які містять прийменники.

5. Виконання проєкту (флешмоб «Говоримо правильно»).

6. Створення висловлення, постера, плаката про правила дорожнього руху з використанням прислівників (наприклад: *уважно, небезпечно, спочатку, вдень, ліворуч, праворуч, назустріч*).

7. Створення тексту реклами, що пропагує здоровий спосіб життя (з використанням прислівників різних ступенів порівняння чи прислівникових сполучень).

8. Письмове висловлення з описом алгоритму дій у певних ситуаціях (наприклад, під час сигналу «Повітряна тривога», пожежі, грози тощо).

Юлія ОПАНАСЕНКО, учитель української мови та літератури Золотоніської спеціалізованої школи №2 інформаційних технологій Золотоніської міської ради

МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ

Проблемне запитання.

Тема. Дієслово як самостійна частина мови: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль

Проблемне запитання

На основі запропонованих речень дослідіть, яку синтаксичну роль може виконувати дієслово?

- (Що?) **Вчитися** — ось наше завдання (**підмет**). Ми (**що робимо?**) прагнемо сумлінно **вчитися** (**дієслівний присудок**).
- Батьки веліли (**що?**) добре **вчитися** (**додаток**).
- Моє бажання (**яке?**) **вчитися** порадувало батьків (**означення**).
- Ми приїхали (**з якою метою?**) сюди **вчитися** (**обставина**).

Висновки: дієслово може бути будь-яким членом речення.

Проблемне запитання.

Тема. Дієслова I та II дієвідміни

Проблемне запитання

Заповни пропуски в таблиці дієвідмінювання та зроби висновок, який ненаголошений голосний в закінченнях дієслів вживається в кожній дієвідміні.

	Однина	Множина	Однина	Множина
1	пиш <u>у</u> чита <u>ю</u>	пиш... мо чита... мо	1 леж <u>у</u> сто <u>ю</u>	леж... мо сто... мо
2	пиш... ш чита... ш	пиш... те чита... те	2 леж... ш сто... ш	леж... те сто... те
3	пиш... чита...	пиш... ть чита... ть	3 леж... ть сто... ть	леж... ть сто... ть

Пошуково-творче завдання.

Тема. Наказовий спосіб дієслова «їжачкові мотивації»

Прочитай «їжачкові мотивації», знайди в них дієслова, визнач спосіб кожного. Перебудуй речення так, щоб дієслова на плакатах-мотиваторах вживалися в множині. Визначити дієвідміну кожного дієслова. Придумай власне речення-мотиватор.

Образ предмета

«Образ предмета»

Завдання: створити незвичайний образ стандартних предметів, наділити їх рисами, що властиві істотам, мають виховний вплив на дітей: стілець, книжка, олівець, лялька, м'яч, комп'ютер.

Наприклад, домашні капці завітали до інтернету й нагадали, що в мережі можна перебувати протягом 15 хвилин, інакше... Або ж електронний щоденник, що розмовляє. Ідучи додому, я натиснув на червону кнопку, яка була в електронного щоденника – і він заговорив, нагадав мені про події, що трапилися зі мною на уроках, і нагадав, які домашні завдання маю виконати на завтра...

«Фантазуймо...»

«Фантазуймо...»

Існує спосіб спрямовувати свої думки в певне русло, поставивши собі запитання: «А що було б, якби...»

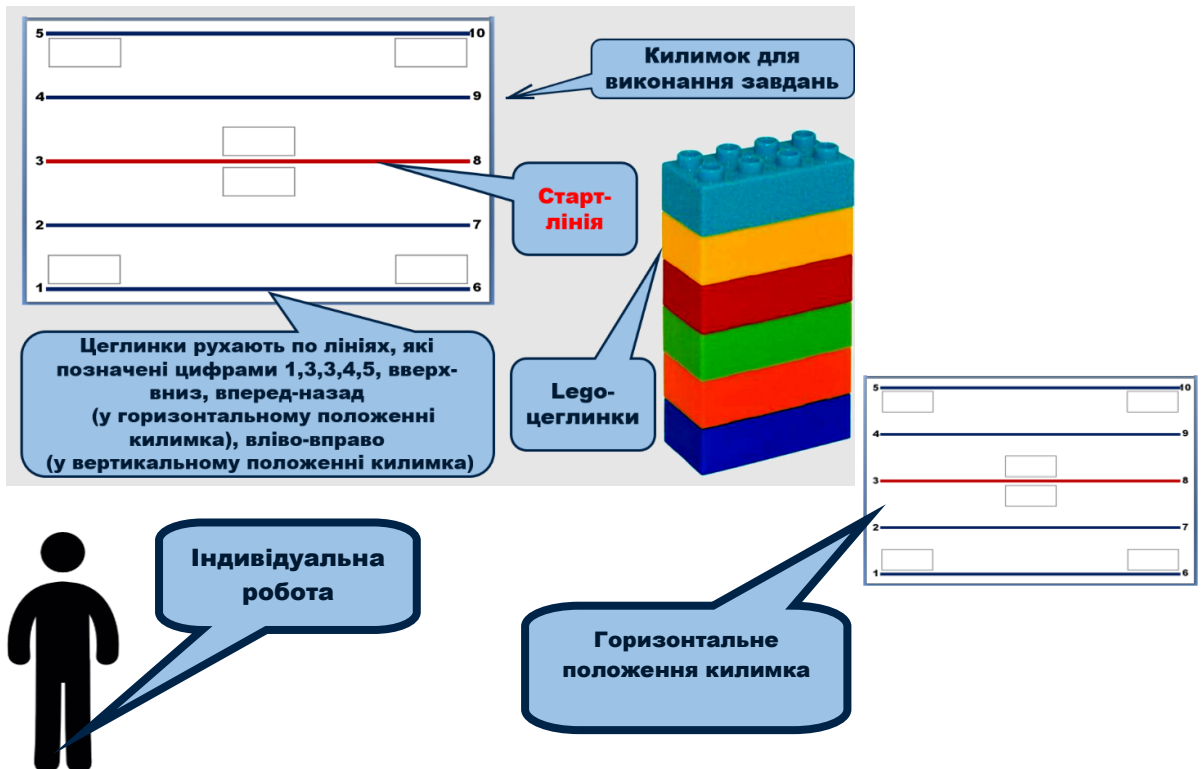
- «А що було б, якби небо було завжди чорним?»
- «А що було б, якби люди почали відчувати біль, якого вони завдають іншим людям чи тваринам?»
- «А що було б, якби час ішов у зворотному напрямку?»

Поради: Записуйте ідеї, які змінюють ваше стереотипне звичне мислення: жарти, крилаті висловлювання, парадокси, нісенітниця, примхливі заяви, що приходять до вас із різних джерел... Колекціонуйте думки із прихованим змістом. Ваша колекція даруватиме вам натхнення, оригінальне мислення, упевненість.

Методика

«Шість цеглинок 2.0»

5 клас Синтаксис. Прості та складні речення

Завдання. Якщо речення складне – один крок вгору; якщо речення просте – вниз.

➤ Усі цеглинки на **Старт-лінії**.

Колір цеглинки	Завдання	Відповідь (підказка для вчителя)	Дія (підказка для вчителя)
	Ліс спить, земля вкрита снігом.	Складне	Вгору
	Уранці пташка заспівала.	Просте	Вниз
	Хто довкілля оберігає, той про екологію дбає.	Складне	Вгору
	Весела перерва.	Просте	Вниз
	Тепло навесні.	Просте	Вниз
	Діти, бережіть природу!	Просте	Вниз

ПРОДОВЖЕННЯ

5 клас Синтаксис. Прості та складні речення

Завдання. Якщо речення складне – один крок вгору; якщо речення просте – вниз.

Колір цеглинки	Завдання	Відповідь (підказка для вчителя)	Дія (підказка для вчителя)
	Фінанси – це океан можливостей.	Просте	Вниз
	До фінансових категорій належать податки, бюджет, прибуток.	Просте	Вниз
	Математика – цариця наук.	Просте	Вниз
	Філологія перекладається як «любов до слова».	Просте	Вниз
	Квадратний корінь із чотирьох – два, а квадратний корінь із дев'яти – три.	Складне	Вгору
	Київ – столиця України.	Просте	Вниз

ПРОДОВЖЕННЯ

5 клас Синтаксис. Прості та складні речення

Завдання. Якщо речення складне – один крок вгору; якщо речення просте – вниз.

Колір цеглинки	Завдання	Відповідь (підказка для вчителя)	Дія (підказка для вчителя)
	Україна переможе!	Просте	Вниз
	Підсніжники занесені до Червоної Книги.	Просте	Вниз
	Бережи ліс від пожежі.	Просте	Вниз
	Квітка Цісик жила в Америці, але вона називала себе українкою.	Складне	Вгору
	Замість «лайк» говори «вподобайка».	Просте	Вниз
	Першою переможницею «Євробачення» від України була Руслана Лижичко.	Просте	Вниз

ПРОДОВЖЕННЯ

5 клас Синтаксис. Прості та складні речення

Завдання. Якщо речення складне – один крок вгору; якщо речення просте – вниз.

Колір цеглинки	Завдання	Відповідь (підказка для вчителя)	Дія (підказка для вчителя)
	STEM – це природничі науки, технології, інженерія та математика.	Просте	Вниз
	Ми мріємо про канікули.	Просте	Вниз

ФІНІШ: усі цеглинки **на нижній лінії**.

Запитання:

- ❖ Цеглинку якого кольору ви рухали першою? **(Червону)**
- ❖ Цеглинку якого кольору ви рухали останньою? **(Червону)**
- ❖ Яку цеглинку ви першою рухали вниз? **(Синю)**

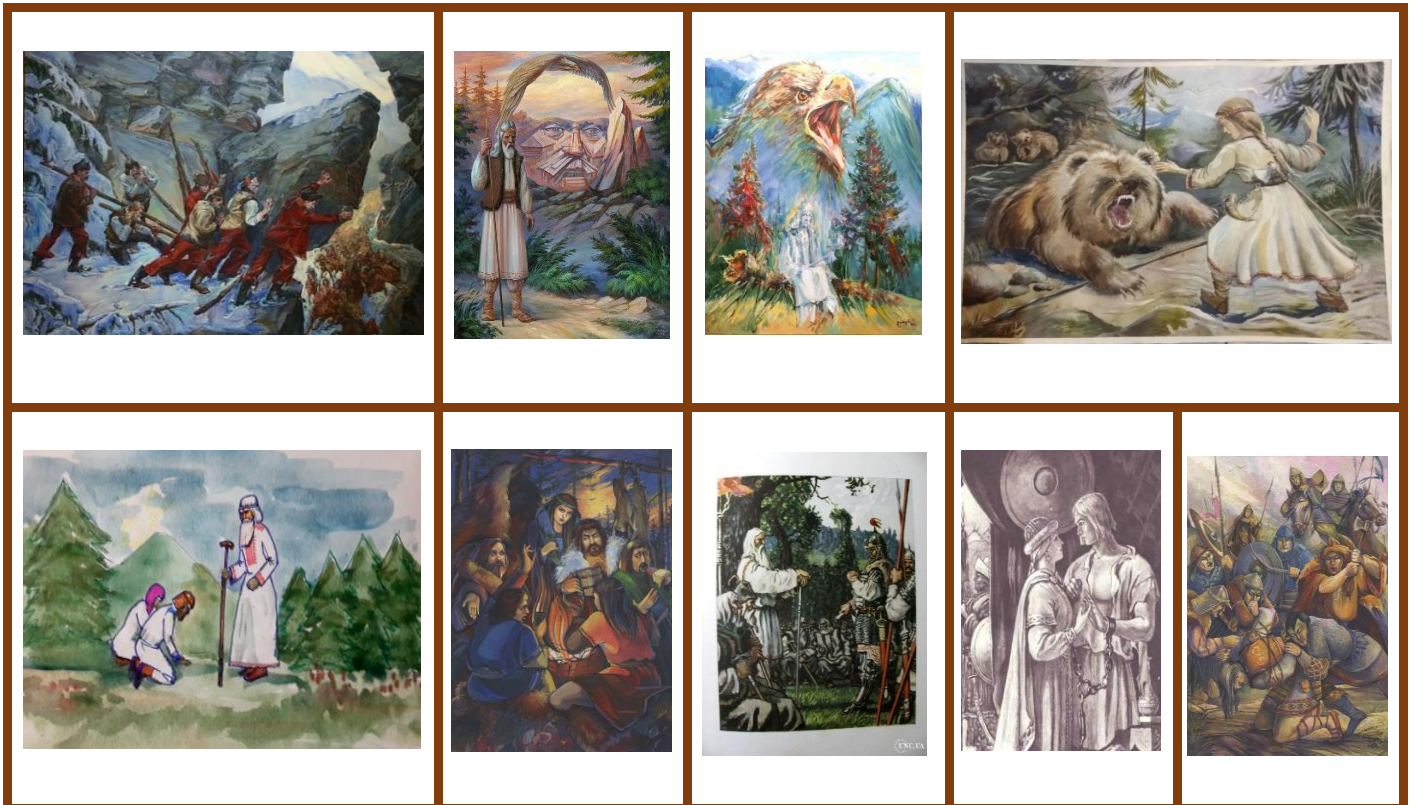

Світлана ПАВЛИК, Жанна ШЕВЧЕНКО,
 учителі української мови та літератури
 Навчально-виховного комплексу
 «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3-
 колегіум» Смілянської міської ради

ЦІКАВІ ЗАВДАННЯ ДО ТВОРУ ІВАНА ФРАНКА «ЗАХАР БЕРКУТ»

Вправа «Стрічка новин»

Складіть картинки так, як ці події відбуваються у повісті «Захар Беркут». Перекажіть твір, назвавши ключові елементи сюжету.

Вправа «Ребусові асоціації»

Назвіть імена героїв твору, зашифровані в ребусах. Поясніть, чи вдало автор назвав цих персонажів. Як їхні прізвища асоціюються з рисами характеру героїв?

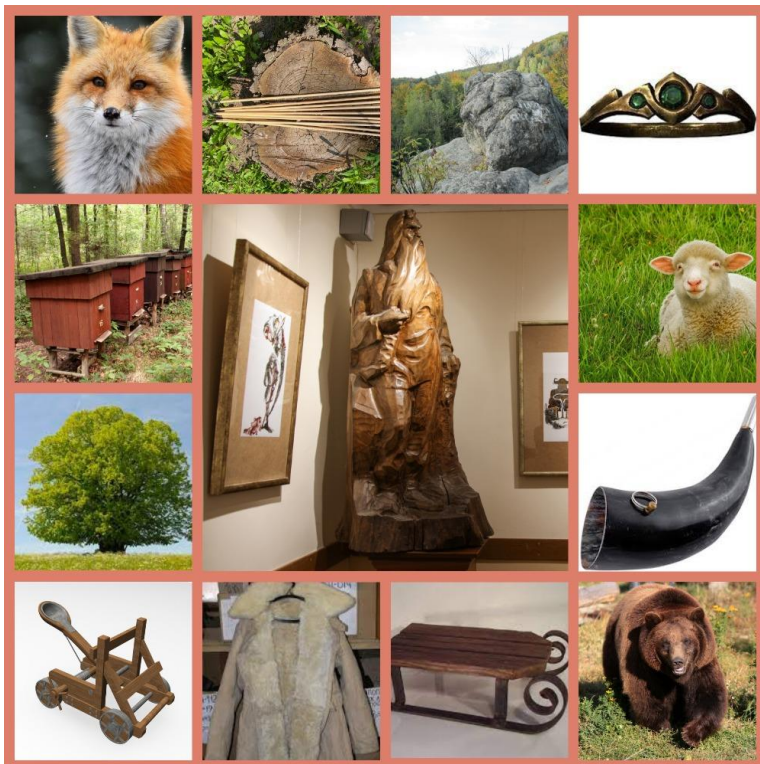
Вправа «Коло запитань»

До кожного об'єкта поставте 6 ключових запитань (метод Квінтіліана).

Віртуальна екскурсія «Музей загублених експонатів»

Із представлених об'єктів виберіть ті, які згадані у повісті «Захар Беркут». Поясніть свій вибір.

ЦІКАВІ ЗАВДАННЯ ДО ТВОРУ А. ЧАЙКОВСЬКОГО «ЗА СЕСТРОЮ»

Мотиваційний компас

У творі А. Чайковського «За сестрою» доля кидала Павлуся у різні місця. Можливо, то був внутрішній компас головного героя зі стрілкою-мотиватором. Адже сам герой прагнув певних змін.

Уявіть шлях Павлуся за мотиваційним компасом. Побудуйте його. Дайте мотивуючий девіз кожній новій «стрілці» переміщень Павлуся. Наприклад: «Не зраджуй себе – і станеш ЛЮДИНОЮ».

Мотиваційний браслет

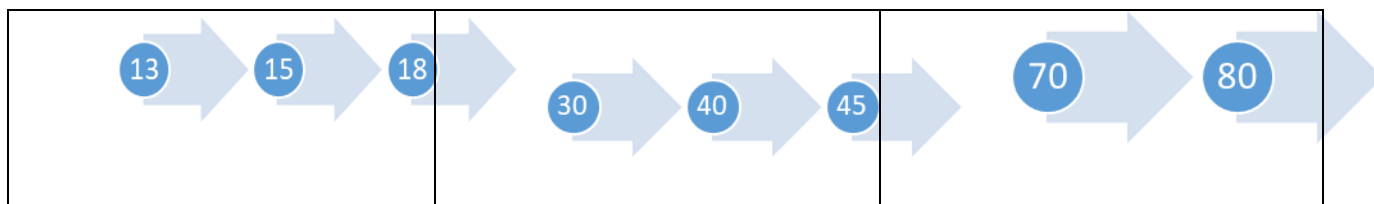
Павло, герой твору А. Чайковського «За сестрою», подолав усі перешкоди і знайшов свою сестру. Що допомогло йому у цьому?

Уявіть, що відповідь на це запитання наш герой весь час носив на руці на мотиваційному браслеті. А при зустрічі з сестрою, передарував його Ганні. На браслеті було написано всього одне слово, але воно мало велику мотивуючу Силу. Що то за чудодійне слово?

Вправа «Таймлайн»

Пригадайте героїв твору та розташуйте їх у правильній послідовності відповідно до їхнього віку.

Герої твору: Семен Непорадний, Ганна, Павлусь, дід Панас, Петро, Палажка, Степан, дід Андрій.

Вправа «Мапа пригод Павлуся»

Створіть мапу пригод Павлуся, використавши ключові слова хмаринки.

Вправа «Справжній козак»

Виберіть з хмари слова, які, на вашу думку, характеризують Павлуся як справжнього козака.

Аргументуйте свій вибір.

Вправа «Палітра емоцій»

Чи цікаво було читати твір? Із якими почуттями ви читали повість? Що вас найбільше вразило, захопило, схвилювало? Складіть розповідь від імені Павлуся, відтворіть палітру емоцій головного героя, скориставшись колесом емоцій Роберта Плутчика.

Цікаві завдання до розділу «Характер і доля людини»

Колесо емоцій Роберта Плутчика

Емоційний інтелект – це не тільки здатність розпізнавати емоції. Це і вміння їх правильно висловити. Розуміння намірів, бажань, мотивацій. Своїх власних та інших людей. Здатність керувати цими емоціями для вирішення різних життєвих завдань.

ЗАВДАННЯ ДО ТВОРУ В. ВИННИЧЕНКА «ВІЮТЬ ВІТРИ, ВІЮТЬ БУЙНІ»

Хвилинка фантазії «Хоку»

Складіть трирядковий неримований вірш про одного з героїв твору.

У перших двох рядках описується явище, предмет або особа, а в третьому – підводиться підсумок.

Наприклад: Хоку «Егоїст»
Маленький Гринь – владика, цар і бог над речами й людьми.

Самотній, вигнаний зі свого царства.
Буде любити!

Вправа «Кулінарні чудеса»

Запропонуйте рецепт страви чи напою для героя твору, який допоміг би йому змінитися. Чому саме цього персонажа ви хотіли б вдосконалити?

Цитатний диктант «А це про кого?»

Підказки можна знайти в хмаринці слів.

1. «...владика, цар і бог над речами й людьми, де слово та плач його закон для мамі, тата, Гаврика, Рябухи-Саньки, кішки Рудьки, собаки Жульки, для всіх стільців, скриньок, щіток, словом, усього, що там є внизу».

2. «...вона — наймишечка, Рябуха, потихач. І вона не сміє таким голосом говорити до нього!»

3. «Та жив собі ..., семи-семиряжка, на голові шапочка, на спині латочка».

4. «Та що день, то все краща, то все краща. І стала така, що ніде немає кращої».

5. «А була вона ще й відьма до того та вміла ворожити».

6. «...знайшов дівчинку під деревом і взяв із собою».

ЗАВДАННЯ ДО ТВОРУ О. РАДУШИНСЬКОЇ «МЕТЕЛИКИ В КРИЖАНИХ ПАНЦИРАХ»

Гра «Правда чи фейк?»

- Артем старший за Ярину на рік (правда).
- Ярина в поліції повідомила, що впізнала нічного злодія (фейк).
- Ярині 13 і вона прикута до візка (правда).
- Дівчина несподівано подружилася з хлопцями, які намагалися пограбувати її дачний будинок (правда).
- Ярина не хотіла вирушати на дискотеку (фейк).
- Хлопці допомогли дівчині потрапити на дискотеку (правда).
- Артем Кожедуб заприятелював з Яриною усупереч волі матері (правда).
- Село Вербки, де відбуваються події твору, вигадане письменницею (фейк).
- Артем познайомив Ярину зі своєю вчителькою танців – українкою польського походження пані Ядвігою (правда).
- Протягом року пані Ядвіга вчила Ярину танцювати на інвалідному візку (фейк).
- За зібрані на благодійному концерті кошти дівчина поїхала на лікування до австрійської клініки (правда).
- Авторка повісті «Метелики в крижаних панцирах» має інвалідність через перенесену в дитинстві хворобу та лікарську помилку.

Інтерактивна вправа «Життя Ярини ДО і ПІСЛЯ»

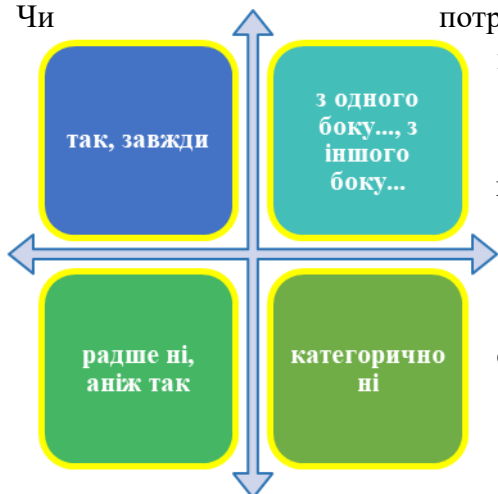

Оксана Радущинська "Метелики в крижаних панцирах"

A screenshot of a digital interface for an interactive exercise. The window has a title bar with the text "Оксана Радущинська 'Метелики в крижаних панцирах'". The background is split into a light green left half and a light orange right half. On the left, there is a yellow smiley face emoji. On the right, there are two yellow smiley face emojis, one of which is being held by a hand. A white dialog box with a grey border is centered over the image. It contains the text: "Завдання: Розподіли події та факти з життя Ярини ДО і ПІСЛЯ автомобільної катастрофи". Below the text is a button labeled "OK". In the bottom right corner of the window, there is a blue circular icon with a white envelope symbol.

Вправа «Чотири кути»

Чи

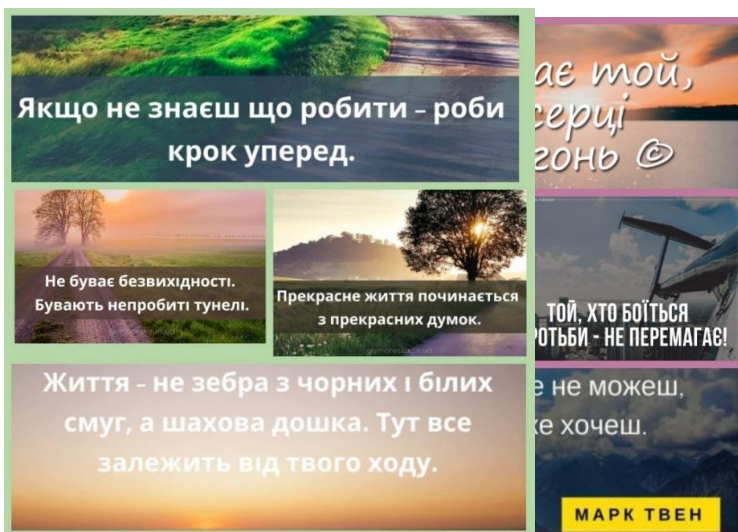

потрібно співчувати людям, що потребують уваги та підтримки?

Учні займають один із «кутів». Охочі пояснюють свій вибір. Будь-хто може змінити позицію після заслуханих аргументів. Залежно від обраного спрямування групи учні створюють та представляють рекламу – постер, білборд, гасла в соцмережах.

«Дружня порада від героя» (робота в парах)

Поміркуйте: навіщо потрібна мотивація? Від імені героїв повісті дайте своїм друзям щирі поради, які були б важливими у їхньому житті. Які із запропонованих мотиваційних фраз будуть важливими в їхньому житті?

Валентина КУРИЛО, учитель української мови та літератури Золотоніської спеціалізованої школи №2 інформаційних технологій Золотоніської міської ради

Матеріали до уроку

Тема: Григір Тютюнник «Климко» (скорочено). Розповідь у творі про досвід дорослішання головного героя у військовий час.

Мета:

Формувати ключові компетентності:

учень/учениця висловлює власні міркування про нелегку дитячу долю у роки війни; розуміє значення і роль художніх засобів у творі; коментує власне розуміння змісту повісті.

Формувати предметні компетентності:

учень/учениця читає текст повісті з урахуванням лексичних та інтонаційних особливостей; оцінює поведінку і вчинки героїв твору; висловлює в усній та/або письмовій формі власні почуття, враження, викликані прочитанням уривку повісті.

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу.

Обладнання: підручник, мультимедійна презентація, роздатковий матеріал.

Перебіг уроку

I. Сприйняття й засвоєння навчального матеріалу

Складання сенкану про головного героя (зразок):

1. Климко.
2. Доброзичливий, чуйний.
3. Допомагає, захищає, жаліє.
4. Завжди готовий допомогти найріднішим.
5. Дитина

II. Рефлексія.

Створення асоціативного куща до слова «Війна» (зразок)

III. Підсумок уроку.

Метод «Мікрофон»

Сьогодні на уроці я дізнався...

Климко мене вразив тим, що ...

Найбільше запам'яталося ...

На мою думку, Климкові найважче було ...

Я думаю, події будуть розвиватися так...

Наталія КАЛАШНИК, учитель зарубіжної літератури Навчально-виховного комплексу «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3-колегіум» Смілянської міської ради

Зразки найцікавіших завдань
До розділу «Сила дружби і кохання»

О. Генрі «Дари волхвів»

Літературний силует

Чий це силует?

Молода жінка, живе у великому коханні зі своїм чоловіком

Стурбована придбанням
Різдвяного подарунка

Продала своє довге струменисте волосся, аби купити ланцюжок для кишенькового годинника

Хмарка слів

Завдання, визначити за допомогою хмари слів символи новели "Дари волхвів"

Кірігамі

Японський вид мистецтва, сенс якого полягає у виготовленні окремих фігурок та цілих сюжетів за допомогою вирізання паперу чи тонкого картону з подальшим загином відповідним чином

Лепорелло

Книжки-гармошки, книжки-розкладачки

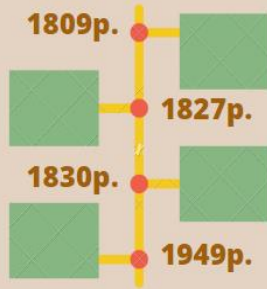
Учні можуть намалювати тут свої малюнки, написати текст. Це буде їх особиста книжечка-підказка

Види книг-гармошок

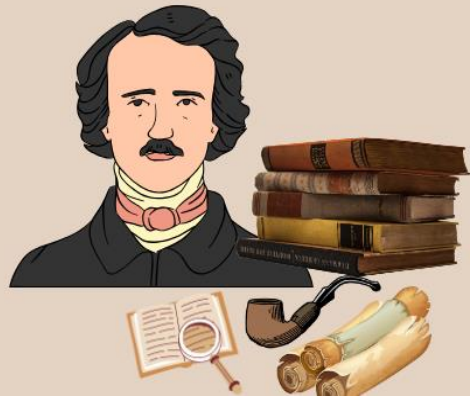

Таймлайн

Так звана лінія, або стрічка часу, яка допомагає проілюструвати біографічні відомості про письменника чи героя твору або хронологію подій у творі

Едгард Аллан По

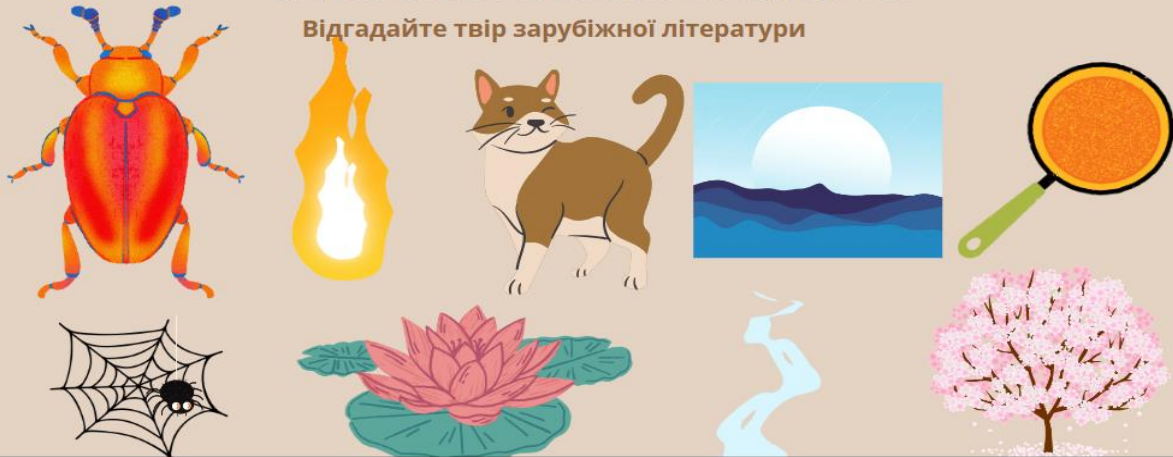

Основні твори:

Емодзі

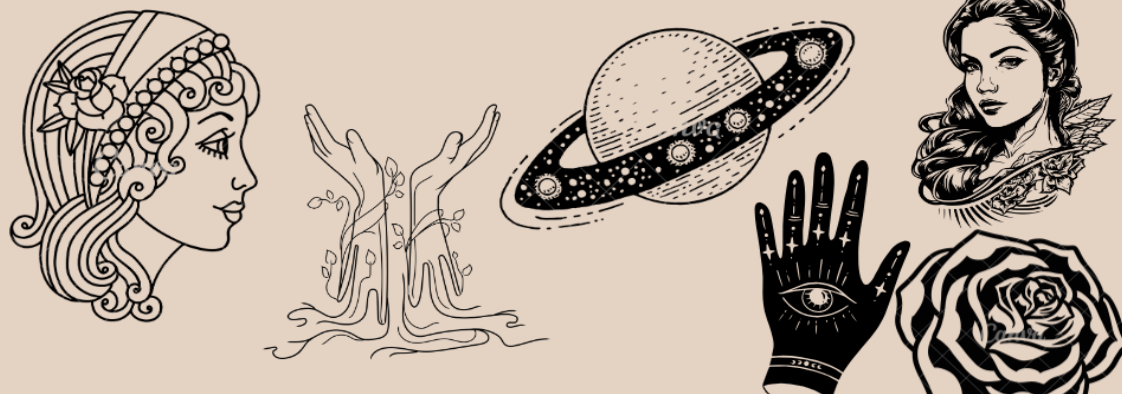
Особлива мова піктограм і смайлів, що широко використовуються в електронних повідомленнях і на сторінках сайтів
Емодзі можна назвати новою писемністю цифрової епохи

Відгадайте твір зарубіжної літератури

Тату персонажа

Уявіть собі, що персонаж прочитаного твору вирішив зробити собі два символічних тату на своїй руці. Спираючись на те, що ви знаєте характер персонажа, припустіть, які зображення він чи вона могли б обрати, поясніть, чому.

Прийом "Кошик ідей"

Артбук

"Упізнайте письменника"

Народився в Еденбурзі

Вступив до Еденбурзького університету

Шерлок Холмс

Джон Уотсон

Головні герої оповідань

Комікси

Створіть комікси "Ваші думки про героїв"

Тетяна ТЕРЕЩЕНКО, учитель зарубіжної літератури Золотоніської спеціалізованої школи №2 інформаційних технологій Золотоніської міської ради

Приклади вправ до уроку

Тема. Детективна література. Її характерні особливості. Різновиди детективів. Едгар Аллан По. «Золотий жук»

1. Емоційне налаштування

Вправа «Прогноз погоди». Оберіть ту картинку, яка найбільше відповідає вашому настрою. А тепер послухайте прогноз:

Якщо зараз у Вас на душі дощ, то згадайте, що після зливи виходить сонечко і часто буває райдуга. Я впевнена, що в кінці уроку опади зміняться на ясну погоду, адже в житті все змінюється на краще.

Зараз ви чомусь роздратовані, готові метати блискавки. Заспокойтесь, адже Ваша блискавка може в когось влучити. І я впевнена на 100%, що на уроці все буде добре.

Зараз на душі у Вас прохолодно та сніжно. Але на уроці ми зможемо розтопити крижинки. І Ви обов'язково досягнете бажаного результату.

Сьогодні у Вас на душі сонячно, отже, зумієте своїм теплом зігріти своїх друзів. І, звичайно, результат на уроці буде відмінний.

2. Очікування від уроку

Свої очікування від уроку запишіть у зошит, скориставшись таблицею «ЗХД». Перші 2 колонки заповніть зараз. 3-ю ви заповните в кінці уроку.

Знаю	Хочу дізнатися	Дізнався (-лася)

3. Декодування

Сформулюйте тему уроку, скориставшись таблицею символів.

4. Дослідницька робота

Розгляньте хмаринку слів. Сформулюйте ознаки детективного жанру.

- 1) В основі детективного твору....
- 2) Три основні персонажі твору....
- 3) Розслідуванням злочину займається ...
- 4) Поруч із ним ...
- 5) Злочин розкрито методом ...
- 6) У творі завжди присутня ...
- 7) У фіналі твору ...

5. Уявіть себе директором музею Е. По.

Через тиждень відкриття виставки «Сторінками детективу «Золотий жук». Спробуйте скласти список експонатів, які можуть бути розміщені на цій виставці.

Список експонатів виставки «Сторінками детективу «Золотий жук»			
✓		✓	
✓		✓	
✓		✓	
✓		✓	

6. Уявіть, що ви – відомий журналіст.

Вам випала нагода взяти інтерв'ю у одного з героїв детективу Е. По «Золотий жук». Напишіть запитання та можливі відповіді.

7. Рефлексія.

Сьогодні на уроці :

Мій настрій...

Мені цікаво...

Я дізнався...

Я замислився...

Тепер я можу...

Світлана БУРЯК, учитель зарубіжної літератури Золотоніської гімназії ім. С.Д. Скляренка Золотоніської міської ради

Проблемні запитання на уроці зарубіжної літератури в 7 класі.

Тема уроку: Проблема взаємин між батьками і дітьми в оповіданні Джеймса Олдріджа «Останній дюйм».

I. Опрацювання навчального матеріалу.

1. Сформулювати проблемне питання та дати відповідь на нього:

– Сформулювати проблемне питання (за твором Дж. Олдріджа «Останній Дюйм»), переглянувши відеоролик «Листи батькам» <https://www.youtube.com/watch?v=9iDh1VKOmzI>

Проблемне запитання.

- Чому виникає непорозуміння, відчуження між батьками та дітьми? (Причини непорозуміння у стосунках між батьком і сином: самотність, недовіра, байдужість, конфлікт, непорозуміння, відчуження).

- Як їх можна подолати?

II. Робота в групах.

1.Гра «Я – архітектор».

Уявіть, що ви – архітектор і вам потрібно спроектувати дім порозуміння. У кожного з вас на парті «цеглинка».

Поміркуйте і напишіть на цеглинці пораду, яку б ви дали батькові та синові, щоб вони могли подолати останній дюйм відстані? *(Знаходити порозуміння. Бути уважними і терплячими одне до одного. Спілкуватися. Заходити спільні теми для спілкування. Допомогати один одному. Вникати в проблеми близьких людей. Планувати спільні справи тощо)*

Отже, збудований будинок – символ вирішення проблеми між батьками та дітьми.

2.Вправа «Снігова куля».

Мета вправи – заохочення до творчої активності, розвиток навичок спілкування, уміння висловлюватися, критично мислити щодо запропонованих тем, говорити стисло, але по суті, ставити запитання, відрізняти факти від суджень, виявляти важливі та другорядні обставини.

Алгоритм: слово – речення – питання – відповідь (зі словом скласти речення, одразу до нього поставити питання та дати відповідь).

3. Вправа «Нате й мої п'ять копійок...»

Діти, вкидаючи до чарівної скриньки 5 копійок, мають змогу висловити свої думки та враження про урок. Для цього треба підібрати фразеологізм і продовжити його:

- чув краєм вуха...
- ворушив мізками...
- рахував ворон...
- натхненно слухав...
- лід рушив...
- був на сьомому небі...
- бив байдики...
- ловив гав...
- комар носа не підточить..
- аж дим ішов...

Фрагмент інтегрованого уроку з теми «Хлопчик у смугастій піжамі» Дж. Бойна Дослідження 1. (Випереджувальне завдання)

Ви звернули увагу, що будинок, в який переїжджає родина Бруно, має назву «Геть, звідси!»

Я з'ясував, звідки взялася така дивна назва. Гретель так пояснила Бруно, що попередньому чоловікові так сказали: «Геть, звідси!», бо він погано робив свою роботу. Насправді йдеться про назву концтабору, яку діти неправильно вимовляють. Фраза «Геть, звідси!» англійською звучить дуже схоже на німецьку «аушвіц».

Розвиток дії

Знайомство та спілкування зі Шмулем.

Кульмінація

Бруно переодягається у смугасту піжаму і хоче допомогти Шмулю знайти батька, який зник напередодні.

Розв'язка

Хлопчики гинуть у газовій камері. Батьки Бруно ніде не можуть знайти сина. Згодом Ральф здогадується, куди зник Бруно.

Друга світова війна крізь долі дітей і дорослих

Підтримують	Протестують
<p>Ральф – комендант табору. Він гарно вдягається, але говорить жадливі речі.</p> <p>Маттіас – батько Ральфа, дуже пишався сином.</p> <p>Лейтенант Котлер.</p> <p>Гер Ліст – учитель.</p> <p>Гретель викинула свої ляльки і почала цікавитись новинами з фронту.</p>	<p>Наталі засуджує свого сина, не підтримує його поглядів: «А коли я бачу тебе в цьому мундирі, то мені хочеться виколоти собі очі!».</p> <p>Батько лейтенанта Котлера, викладач університету, втік до Швейцарії.</p> <p>Павел – в'язень табору, раніше був лікарем.</p>

Дослідження 2. (Випереджувальне завдання)

Ім'я батька Бруно – Ральф перегукується з іменем першого коменданта табору Аушвіц. Ним був Рудольф Фран Фердинанд Йос. Так саме під його керівництвом було винайдено газові камери. Після війни він був заарештований і засуджений до смертної кари. Шибениця, на якій був повішений Йос, була встановлена поряд із крематорієм табору Аушвіц І.

Чоловіче ім'я Рудольф складається зі старонімецьких слів «слава» і «вовк», тобто «славний вовк».

Ральф (походить від давньогрецького Радульф), що складається також із двох слів (рада і вовки), тобто «радник вовків». Навряд чи Джон Бойн випадково дав батькові Бруно таке ім'я. В літературі багато сенсів, завдання читача їх розпізнати.

Створення учнями хмаринки слів до твору.

Учні демонструють хмаринки слів, які вони створили.

Учитель історії. Націонал-соціалізм, скорочено нацизм – тоталітарна імперська політична ідеологія, яка була політичною доктриною керівництва Німеччини та правлячої Націонал-соціалістичної робітничої партії Німеччини. Базується на мітах про історичну велич своєї нації, її належність до «вищої раси», що, на думку ідеологів нацизму, дає їй право на розширення так званого «життєвого простору», захоплюючи території інших держав та проводячи на них політику геноциду. Націонал-соціалізм у Німеччині заснований на теоріях антисемітизму, расової ієрархії і соціального дарвінізму.

Голокост (від англ. The Holocaust, – «всепалення»), відомий також як Шоа («катастрофа») – геноцид єврейського народу в часи Другої світової війни, внаслідок якого загинуло приблизно 6 мільйонів євреїв.

Дослідження 3. (Учитель історії)

Аушвіц або Освенцим (нім. KZ Auschwitz, пол. Auschwitz) – один із найбільших нацистських концтаборів, що існував із кінця травня 1940 до січня 1945 року біля міста Освенцима (Польща).

Сучасні історики стверджують, що в Аушвіці знищили близько 1,5 млн. осіб, значну частину яких становив єврейський народ. Це був цілий комплекс із 3-х таборів: Аушвіц, Біркенау і Моновіц. Створено це пекло було для реалізації так званого остаточного розв'язання європейського питання. Тобто, очищення Європи від Євреїв. Так вирішили нацисти. Газові камери в Біркенау (це Аушвіц II) могли вміщувати 20 тис. осіб. Щодня, 27 січня 1945 р. Аушвіц визволили солдати 100-ї Львівської дивізії з батальйону полтавця єврейського.

Меморіальна дошка на пам'ятнику в Аушвіц-Біркенау має напис: «Хай це місце вічно буде криком відчаю і попередженням для людства. Тут нацисти вбили близько півтора мільйона чоловіків, жінок і дітей, в основному євреїв з різних країн Європи. Аушвіц-Біркенау, 1940-1945 рр.»

Історія рідного краю

Жолоб-урочище на заході Шумська, за будівлею хлібозаводу. Тут було розстріляно 2432 жителі Шумська, в основному – євреїв із місцевого гетто.

27 січня – День пам'яті жертв Голокосту

8 травня – День пам'яті та примирення

9 травня – День перемоги над нацизмом у Другій світовій війні

Хвилина мовчання з метою ушанування усіх людей, які загинули у ті страшні роки.

Учитель зарубіжної літератури

Пояснення епіграфа уроку.

«Можливо, війни трапляються знову й знову лише тому, що одні ніколи не можуть до кінця відчувати страждання інших»? (Ремарк)

Висновки

Такі завдання на уроці можливо реалізувати шляхом використання методів та прийомів технології критичного мислення та діяльнісного підходу. Адже сучасна освіта не тільки надає якісні знання учням, а й формує компетентну особистість, здатну до об'єктивної оцінки подій, спроможної критично оцінювати сьогодення. Оскільки література все більше стає носієм народної моралі, загальнолюдських і національних цінностей, засобом розвитку

історичної пам'яті, формування творчої, критично мислячої особистості, для вчителя зарубіжної літератури важливо усвідомити особливе завдання – допомогти учням стати особистістю з чіткими моральними переконаннями, яка має власне бачення подій та вчинків і вміє критично їх оцінювати, створити умови для розвитку активного мислення учнів, спонукати учнів досліджувати, творити, шукати істину, відстоювати власну точку зору, вільно демонструвати свої погляди та переконання.

Література

це один з видів діяльності людини, у якому художньо відображається її внутрішній світ і світ, що її оточує.

О.Генрі «Останній листок»

В. Скотт
АЙВЕНГО

Література

це саме той вид мистецтва, що зображує життя за допомогою слова

Написати пост в Інстаграмі: «Родинний рецепт корисного та вітамінного напою»

Проблемні питання за твором О.Генрі «Останній листок»

О.Генрі «Останній листок»

1. Чи варто було художнику Берману ризикувати власним здоров'ям, щоб зобразити листочок плюща?
2. А що може зробити звичайна людина для тих, хто цього потребує? (назвіть благодійні організації чи людей, які творили милосердя)

На прикладі твору О. Генрі «Останній листок»

Машина часу

Уявіть, що за допомогою машини часу (події, персонажі, місце дії, на скільки років уперед (5, 10, 15, 20)). Висвітліть, які зміни відбулися в творі:
 Сюжет: Як зміняться події у творі?

 Головні герої: Що нового (позитивного) відбулося в житті героїв твору?

 Побаження героям твору:

Тату персонажа

Ім'я _____
 Уявіть собі, що персонаж прочитаного твору вирішив зробити собі два символічних тату на своїй руці. Спираючись на те, що ви знаєте про характер персонажа, припустіть, як зображені він чи вона могли би обрати, і поясніть, чому. Ваш вибір повинен продемонструвати глибоке розуміння характеру героя і сюжету твору. За бажанням, намалюйте ці тату нижче.

Персонаж: _____ **Тату:** _____
Обґрунтування: _____

РАФТ (від англ. raft – пліт) – це стратегія розвитку критичного мислення для написання оригінальних текстів.
Назва стратегії виникла від перших літер слів

R – role (роль)
A – audience (аудиторія)
F – format (формат)
T – topic (тема)

Мета стратегії «РАФТ»: при створенні тексту навчити учня критично осмислювати інформацію, її інтерпретувати, розуміти зміст, адресну спрямованість, ціль інформування.

Головна ідея стратегії «РАФТ» полягає в тому, що учень обирає собі роль, тобто пише текст не від свого імені. Для невпевнених у собі дітей це є своєрідним спасінням, бо зникає страх самостійного висловлювання.

Кроки застосування методу Raft

Крок 1: обираємо тему;
Крок 2: вивішуємо таблицю РАФТ;
Крок 3: проводимо метод асоціацій або мозкового штурму для визначення ролей (1 колонка);
Крок 4: проводимо метод асоціацій або мозкового штурму для визначення аудиторії, тобто учні визначаються з отримувачем свого повідомлення (2 колонка);

Крок 5: проводимо метод асоціацій або мозкового штурму для визначення можливих жанрів, тобто учні обирають форму, яка відповідає їхній ролі, отримувачу (3 колонка);
Крок 6: проводимо мозкову атаку для визначення тематики письмових текстів, головних ідей (4 колонка);
Крок 7: створюємо текст відповідно до обраної ролі, аудиторії, формату і теми.
Крок 8: зачитуємо, тобто «оприлюднюємо» створений текст.

Принцип діяльності
Формування особистості учня, його здатність до самовизначення і саморозвитку здійснюється не тоді, коли він сприймає готові знання, а у процесі його власної навчально-пізнавальної діяльності, скерованої на відкриття «нових» знань.

«Думати легко, діяти важко, а перетворити думку в дію – найважча річ на світі»
І. Гете.

Компетентнісно-діяльнісний підхід налаштований на розвиток особистості:
містить усі види діяльності, а також тренує комунікативні здібності, забезпечує формування у дітей готовності до саморозвитку.
Пріоритет освіти змістився у бік формування діяльнісних здібностей.

Головне в діяльнісному підході – це діяльність самих учнів. Дитина повинна довести право існування своєї гіпотези, відстояти точку зору

ПОСІБНИК
НУШ У БАЗОВІЙ СЕРЕДНІЙ ОСВІТІ:
МОВНО-ЛІТЕРАТУРНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ
(цикл предметного навчання)

Автори-дописувачі:

Оксана Авраменко, Світлана Буряк, Надія Вертипорох, Майя Зуєва, Людмила Лук'ященко, Вікторія Оверчук, Віта Щепетна, Єлізавета Юр'єва, Людмила Ярмоленко, учителі Золотоніської гімназії ім. С.Д. Скляренка Золотоніської міської ради.

Валентина Архипова, методист лабораторії гуманітарних дисциплін КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради».

Тамара Бородай, методист лабораторії гуманітарних дисциплін КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради».

Ірина Даценко, Галина Кузнецова, Світлана Руденко, Світлана Синьоока, Юлія Тригуб, учителі Канівської спеціалізованої школи I-III ступенів №6 із поглибленим вивченням іноземних мов Канівської міської ради.

Наталія Калашник, Світлана Павлик, Жанна Шевченко, учителі Навчально-виховного комплексу «Загальноосвітня школа I-III ступенів №3-колегіум» Смілянської міської ради.

Валентина Курило, Юлія Опанасенко, Тетяна Терещенко, учителі Золотоніської міської ради та Золотоніської спеціалізованої школи № 2 інформаційних технологій Золотоніської міської ради.

Галина Савицька, методист лабораторії гуманітарних дисциплін КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради».

Світлана Січкач, завідувач лабораторії гуманітарних дисциплін КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради».

Видання підготовлено до друку та віддруковано
редакційно-видавничим відділом КНЗ «ЧОПОПП ЧОР»
Зам. № 1695 Тираж 100 пр.
18003, Черкаси, вул. Бидгощська, 38/1